

ברכה על המאכלים בתוך הסעודה

גמ' ברכות דף מא : א"ר פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה וכו'

רב פפא מחלק בין מחמת הסעודה בתוך הסעודה, שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה, ולאחר הסעודה. בביאור המימרא של רב פפא נאמרו בראשונים כמה שיטות :

א. שיטת רש"י (מד"ה דברים)

שמחמת הסעודה היינו כל מה שנאכל ביחד עם הפת ללפת את הפת, ומה שנאכל ללא פת הרי שלא מחמת הסעודה, והחלוקה בין תוך הסעודה ולאחר הסעודה אינה מתי מביאין את האוכל אלא בסוג האוכל.

- **ישוב שי' רש"י:** הקשו התוס' על שיטת רש"י שזו משנה מפורשת שמברך על העיקר ופותר את הטפלה ומאי קמ"ל, והרשב"א תי' דא"נ אין חידוש וזה נכתב אגב, ועוד תי' שיש חידוש בפירות שנטפלים אפי' שאין דרכן לבא ללפת, ובעל המאור תירץ דהחידוש שגם אם הפירות לא היו לפניו ולא היתה דעתו עליהם מ"מ כיון שנטפלים לפת אי"צ ברכה.
- **הרבינו יונה (ברכות כט: בדפי הרי"ף):** כתב להרחיב שיטת רש"י שאי"צ לאכול כל הזמן עם הפת אלא המביא פירות ללפת בהם את הפת ובתחילת אכילתו אכל את הפירות עם הפת ודעתו לאוכלם גם לבסוף עם הפת אפילו אם בינתים אכל מהם בלא פת אינם טעונים ברכה לפנייהם ועיין גם בחידושי הרשב"א שכתב כן מסברא פשוטה.
- **שיטת הבה"ג (הל' ברכות פ"ו, הובא ברא"ש באשכול ובראבי"ה בשם רוב הגאונים):** היא כע"י שי' רש"י שהכול תלוי בסוג האוכל, ושלא מחמת הסעודה היינו דייסא וחביצא, ולאחר הסעודה היינו פירות, אלא שהבה"ג ס"ל דבשר ודגים הרי הם חשובים כדברים הבאים מחמת הסעודה, ובספר ברכת ראש בסוגיין כ' דגם לרש"י פת פוטרת בשר ודגים, ועי' גם פני יהושע על תוד"ה הלכתא שהשווה דעת רש"י לבה"ג, אבל במהר"ח או"ז (סימן ס"ח) כתב בדעת רש"י שאם הוא יודע בעצמו שאפי' אם היה ערב לו לאכול פת חריבה היה אוכל בשר ודגים להשביע עצמו אין הפת פוטרתן.
- **דעת הפסקי רי"ד ורי"א"ז (בשלטי הגבורים כט אות ב'): כהבה"ג** אלא דהם חידשו שאפי' מגדים הבאים לקינוח נפטר אם היתה דעתו לכך כשבירך על הפת נפטרים בברכת הפת.

ב. שיטת תוס' (ד"ה הלכתא) והרא"ש (סי' כ"ו)

שדברים הבאים מחמת הסעודה היינו בשר ודגים גבינה וביצים דייסא וכל מיני קדרה, **שלא מחמת הסעודה היינו פירות, ולאחר הסעודה היינו כל מה שאוכל אחר שנסתלק מסעודתו הראשונה.**

ג. שיטת הרשב"א (מד"ה אמר)

שדברי רב פפא נאמרו רק על פירות, ומחמת הסעודה היינו פירות שמלפת בהם, ושלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה היינו שאוכל פירות לא ללפת בהן את הפת מחמת הסעודה אלא לסייע קצת תאות המאכל, ואחר הסעודה היינו שאוכל פירות דווקא, אבל שאר תבשילין הרי הם מזון המשביע ופטורים מברכה אף אחר הסעודה (דלא כתוד"ה לאחר), וכשי' זו הביא באשכול בשם רב האי בפי' הא'.

- **הרא"ה והריטב"א**: נקטו כהרשב"א דסוגיין איירי רק בפירות, אמנם הם נקטו שמחמת הסעודה היינו שאוכל את הפירות כדי להשביע נפשו, ואע"פ שאינו מלפת בהן את הפת המוציא פוטרן ואפילו אכלן אחר הסעודה, ושלא מחמת הסעודה הכוונה שאוכל פירות לתענוג.

- **דעת הר"ח והערוך (הובא באו"ז סי' קנ"ד)**: שכל התבשילים הרי הם דברים עשויים ללפת בהם הפת וגם דייסא הכל בכלל דברים הבאים מחמת הסעודה, ודברים הבאים תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה היינו מיני מתיקה כגון חביצא בדובשא, ודברים הבאים אחר הסעודה היינו פירות שאוכל אחר סילוק הפת, [ודקדק הבה"ל (ד"ה שאין) שדעת הר"ח כהרשב"א שהאוכל דייסא שהוא מזון המשביע אחר הסעודה פטור מברכה, אך לענין בשר ודגים י"ל שחייבים מברכה ודלא כהרשב"א כיון שפטורין הוא משום שהם מלפתים את הפת ואחר הסעודה משכו ידיהם מהפת].

האם הרשב"א ותוס' בדין דברים הבאים מחמת הסעודה לאחר הסעודה

כתב בדרישה (ב') דאף שמשמע בב"י שהרשב"א והתוס' מסכימים היינו רק לענין שהאוכל תבשיל ללא פת אינו מברך אבל הם חולקים לענין אכילת בשר ודגים לאחר הסעודה שלתוס' מברך ולרשב"א אינו מברך אבל בחזו"א (סי' כ"ז) כתב ללמוד שאין הרשב"א חולק על שיטת התוס', אלא שהתוס' מיירי שנסתלק לגמרי מהסעודה וקבע עצמו לאכילת פירות, והרשב"א מדבר שנסתלק מאכילת פת אבל לא נסתלק מאכילת שאר דברים שבאים מחמת הסעודה כבשר ודגים.

האם בזמנינו נוהגת ההלכה של לאחר הסעודה

תוספות (ד"ה לאחר) כתבו שההלכה שדברים הבאים אחר סעודה טעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם לא נוהגת בזמנינו משום שלא נוהגים למשוך ידים מהפת עד ברכת המזון, ורבינו יונה (ד"ה מיהו) כתב באופן אחר קצת שרק בימיהם שהיו נוהגים לעקור השולחנות קודם ברכת המזון אינו מצטרף, והטור כתב שגם בזמנינו נוהג דין זה בסעודות גדולות שרגילים למשוך ידיהם מן הפת ולערוך השולחן במיני פירות, וכתבו ה"ח והאליהו רבה שלפי דעת רבינו יונה שרק כשמסלקים השולחן דינו כלאחר הסעודה לא נוהג דין זה בזמנינו גם בסעודות גדולות כיון שלא מסלקים את השולחן והאליהו רבא הביא שגם הרשב"א והכל בו סוברים כהרבינו יונה, אך הביאור הלכה (ס"ב ד"ה שאין) כתב שהרבה ראשונים לא הזכירו סילוק השולחן.

דין אכילת פירות בתוך הסעודה

נתבארו בזה ג' אופנים :

- א. **אם מלפת הפירות עם הפת ממש :** כתב הב"י שמשמע בראשונים דבכל גוונא הפת פוטרותן.
- ב. **עשה עיקר סעודתו מפירות ואוכלם גם בלא פת -** הרא"ש (סי' כח) הסתפק בזה וכתב שמסברא פטור מלברך, והב"י דקדק מלשון הטור שיש להסתפק רק כשאכל מעט בהתחלה בלא פת אבל אם תחילת אכילת הפירות היה עם לחם ודאי שלא מברך אם אכל אח"כ לבד, אבל ברבינו יונה (ד"ה ומיהו) מבואר דאפילו עשה עיקר סעודתו מפירות פטור דוקא באופן שהתחיל לאול את הפירות עם הפת, אבל אם התחיל לאכול פירות ללא פת צריך לברך, [ודעת הרא"ה והריטב"א שאם אוכל פירות למלאת רעבונו לא טעון ברכה לפניו ואפילו לאחר הסעודה].
- ג. **עשה עיקר סעודתו על דברים אחרים והביאו לו פירות ואכל מקצתן בלא פת -** בפשטות דעת הראשונים דאפי' התחיל עם פת אם אוכל אח"כ ללא פת צריך לברך, אבל הב"י דקדק מדברי הטור והתוס' שאם התחיל מהפירות ללא פת צריך לברך אבל התחיל עם פת א"צ לברך, וברבינו יונה (ד"ה ונראה למורי) כ' שרק אם אכל הפירות עם פת גם בתחילת אכילתם וגם בסוף אכילתם אז אינו מברך על הפירות שבאמצע אפי' אכלם ללא פת.

פירות שהוכנו באופן מיוחד למזון ולשובע :

המג"א (סק"ג) כ' שפירות המבושלים עם בשר טעונים ברכה, והרבה לתמוה על המג"א בס' יד הקטנה (ה' ברכות פ"ג סק"ב) דהלא בחוש אנו רואים שדעת בני"א בהם רק למזון ולסעודה, וסיים היד הקטנה דכדי לצאת ידי ספק יברך תחילה על פרי חי או יאכל תחילה מעט מן הציממע"ס בפת ואח"כ ימשיך בלי ברכה והו"ד במשנ"ב (קע"ז סק"ד).

ברכה תוך הסעודה על ירקות חיים :

ע"י שע"ת בשם ברכ"י שירקות חיים אינם לפתן וטעונים ברכה, ובחוט שני (ברכות ס"ק י"ב) - כתב דבזמנינו נשתנו מנהגי האכילה ואכילת ירקות הוא מעיקרי הסעודה ואין צריך לברך עליהם.

קא א מיי פ"ג מהלכות
שבת עשר ה' א'
סמך לאין שט טו"ש א"ר
ס' חרבי עקיף א'
קב ב מיי פ"ח מהל'
ברכות ה' י' סמך
טעין ב טו"ש א"ר ס'
ר"ח טעין ד'
קב ג טו"ש א"ר ס'
קעד טעין ג'
קו ד מיי פ"ד מהלכות
ברכות ה' י' סמך שס
טו"ש א"ר סמך קטו
טעין ג'
קו ה טו"ש א"ר ס'
קעד טעין א' י'

ליקוטי רש"י

[שייך לע"א]

איתו לקמיהו תמרי ורמוני. ולא ללפת צהן את הפת דלס כן
הו להו פת עיקר וכן טפלה ותנן (דף מה.) מברך על
העיקר ופוטור את הטפלה: **זה** שני ארצין. מ"מ היכא דליכא חטה
וזה או שטורים ותמרים ואש"ג דשין לארץ מכל מקום המוקדם
בפסוק דהיינו לארץ אש"ג יקדים
הביאו לפניהם תאנים
וענבים בתוך הסעודה. וכגון שאין
צריך ללפת את הפת אלא לקנות
סעודה: **אלא** פת הבאה בכסנין.
דטעין צרכה לפניו ואין טעון צרכה
לאחריו רק צרכה נפשות רבות מיד
דהוה אלוהו ודומן דלמרי לעיל
(דף לז:) בתחלה מברך צמ"מ ולבסוף
ולא כלום הואיל ונמנו צהן שקדים
הרבה. ופי' רש"י אפי' אם אכל מהן
אחר צמ"מ קאמר וזה נהירא חלה
דלמרי לעיל כל שיש בו מממשת
המניין לרין צרכה מעין שלש ועוד
אמרי קאמר¹ כסנין לימא נמי אורי
ודומן ע"כ צריך לפרש דמיידי בתוך
הסעודה קודם צמ"מ דמיידי צה
וה"ק מוז מן הפת הבאה צביטין
בתוך הסעודה קודם צמ"מ דאין
טעון צרכה לאחריו דפטר ליה צמ"מ
אפי' לרז שמת משום דהו דבר מועט
אצל צהן סעודה אף לאחריו צריך
לברך מעין ג' צרכות ולכתי לא נקט
פת אורי ודומן שרי אפילו צהן
סעודה נמי אין צריכין צרכה מעין ג'
לאחריו: לא ק"ל כרז שמת אלא כרז
הוא ורז נחמן דאין הלכה כיחיד
צמקס דרס. א"ג: **ויין** ופוטור ב'
מיי משקין. ולבסורה מיידי צין
צהן סעודה דלי צבדי פת מיפוק ליה
דפטר ליה פת דלפי' וין נמי רזה
לומר הספר צמקס דפוטור אי לאו
טעמא דקוצע צרכה לעזמו אלא
מיידי צהן סעודה ואפי' אין פוטור
ולת הלכתא כיומיה שרי פת
פוטרת אין הלכה כמותו אלא כפסק
רז פפא א"כ גס מהא דקאמר וין
פוטור וכו' לית הלכתא כיומיה:

הלכתא

דברים הבאים בתוך
הסעודה
הסעודה. פי' הקונטרס ללפת צהן
את הפת אין טעוין צרכה דהו להו טפלה ולא נהירא דא"כ ממני'
הוא (דף מה.) דמברך על העיקר ופוטור את הטפלה ומאי קמ"ל
ועוד קשה דפריך צמקס וין נמי נפטריה פת ומאי קשה והלא
כשנשים פירוש אינו טפלה לפת ואכן צמדי דטפל פת מיידי קאמר
לפרש לפירוש הקונטרס אין נפטריה פת כשנשים פת מיידי קאמר
דהוה ליה וין טפל דהא לא אשכחן שיערב עליו צענין זה אלא
ודאי מיידי בשמיה. ועוד קשה מה שפי' רש"י דברים הבאים שלא

מממת הסעודה בתוך הסעודה כגון דייסא ותערין וכרוב שאין של לפתן וצאין לזון ולשטע טעונים צרכה לפניהם דלאו טפלה יניהו וזהו שפירא דלמרי צממתי² כך על הפת פטור את הפרפרת וצמ"מ מפרש דהוא הדין
כל מעשה קרה. ודברים הרגילים לצא לאחר הסעודה פירש' כמו פירות ואפי' היא אותן בתוך הסעודה שלא מחמת לפתן טעונים
צרכה צין לפניהם דלאו טפלה יניהו וצין לאחריהם לצא צרכה המון פוטרתן דלאו מין יניהו דייטי כרז שמת דלעיל לעיל לפניהם
על כן פי' ר"י דברים הבאים מממת הסעודה בתוך הסעודה לומר הרגילים לצא מממת הסעודה צפת שרגילים לאכלן עם הפת כגון צמר
ודגים וכל מיי קדרה והצאן בתוך הסעודה אין טעוין צרכה לפניהם ולאחריהם אפי' אכלן בתוך הסעודה בפני עצמן צהן פת דמיון
דמזוס פת הם צאין הפת פוטרתן אצל דברים שאין דרכן לצא בתוך הסעודה כגון תמרים ורמוני ושאר כל פירות שאין רגילים ללפת צהן
את הפת טעוין צרכה לפניהם דמיון דלאו מושל אמו אין הפת פוטרתן והייט כר"י וכרז הוא דלעיל דלמרי דטעוין צרכה לפניהם
ולא לפניהם: **לאחר** הסעודה גרסי וכו' ולא גרסי דברים הבאים³ כך סיפא. והי פירושו אם הביאו דברים שזכרנו אחר הסעודה
פי' לאחר שמשכו את ידיהם מן הפת שזא אין הפת פוטרתן כלל והי כמו שאכלן צהן שוס סעודה וצין דברים הרגילים לצא מממת הסעודה
וצין דברים שאין רגילים לצא מממת הסעודה טעונים צרכה לפניהם ולאחריהם דלכל דברים דלעיל קאי ועכשי אין לוי דין זה דאין מנהג
שלנו למשך ידינו מן הפת כלל עד לאחר צמ"מ אלא כל שעה שאין אוכלין פירות או שוס דבר קודם צמ"מ דעתנו לאכול פת כל שעה וקיי"ל
כפסק דרז פפא: **אי** הבי וין נמי נפטריה פת. דודאי וין מממת סעודה אחי שהוא שומה כמה פעמים דלי לאו הסעודה לא ישתה
ולפטריה פת ואפי' שני דגורס צרכה לעזמו פירש' דבהרבה מקומות הוא צא ומברכין עליו אפי' שני צריכין לשמות כגון
בקידוש וצברת אירוסין ורש"א⁴ פי' משום דלרין לברך על היין צרכה פיי הגפן ותמלה כשאוה צענצם צרכה פרי העץ ועל שאר
משקין שהכל נהיה צדברו ומיהו אומר ר"ת דנשאר משקין כמו מים ושכר הבאים מממת הסעודה פת פוטרתן דלפי' וין הוה פוטור אי לאו
דקוצע צרכה לעזמו ודלא ממחזור ויטרי שכתב שמברכין למים צרכה כלל פשט ופשט ואפי' בתוך הסעודה דהו כמנלן והא דלא פריך הכא
(ג) מהן משום דין וין אצל מים לא ויני כדלמרי (לעיל לה:) הנודר מן המזון וכו' ופישטא דלא פטור להו פת דלמיה צלל צרכה הפת.

שיעורין כרמונים. יקבז כמוליא רמון טהור. צעלי צמים חסיד על
כלים. הלכך יקבז כמוליא קטניות מניעו ליתום. יקבז כמוליא וית
משממש לאגוזים. יקבז כמוליא אגוז משממש צו רמונים. אצל של אומן
העומד למכור לא הו שיעוריה צבי: שרוב שיעוריה. אכלת חלה
דס נומר ופיוגול: דבש. האמור צמורה

הוא דבש תמרים ופוטרת היא
תמרה: זה שני ארצין. ארץ וית שמן
ודבש דמכזי צביסיה דקרא הפסיק
ארץ את הקדר וזרז לעשות וימים
ותמרים משויס (ה) מתאסין ורמונים
שהרמון חמישי לארץ הכמורה בראש
המקרא ודבש שני לארץ הכמורה
בסופו: מאן יהיב אן נגרי דפרזלא.
רגלים של צרז: ונשמיעין. נשמעין
ונלך אחרך תמיד: הביאו לפניהם
תאנים וענבים בתוך הסעודה. ולא
ללפת את הפת דא"כ הו להו טפלה
ואין מולק דבדב שאין טעון צרכה
לא לפניו ולא לאחריו אלא לפעמים
צבא למתק את פיו בתוך הסעודה
צפירות: מברך לפניהם. דלאו טפלה
יניהו: ויא' לאחריהם. דצמ"מ
פוטרתן: בין לפניהם בין לאחריהם.
ללא פטור אלא מיד דיוין והי לא
ויני: פת הבאה בכסנין. לאחר
אכילה וצמ"מ היו רגילים לצא
מסנין וכן קליות לפי שפין לעיל
כדלמרי' בעלמא (עפ"י טע): הני
כסיי דמעלו לציצא ומציאן עמיהן פת
שנלושה עם תכלין טעין אצולא"ש
שלנו ויש שטעוין אומן כמין כפזרים
ואילנות ואוכלין מהן דבר מועט
ומתוך שנחשים צה תכלין הרבה
ואגוזים ושקדים ומאכלה מועט לא
הטעויה צרכה מעין ג' מיד דהוה
אפת אורי ודומן⁵ דלמיידין פתקין
(דף לז:) בתחלה צורא מיי מזויות
ולבסוף ולא כלום⁶: פת פוטרת
צין לפניהם צין לאחריהם: דברים
הבאים מממת הסעודה ללפת צהן
את הפת: אין טעוין ברכה. דהו
להו טפלה הלכך כל מיד צין מוזן
צין פירות שהצילו ללפתן אין צו
צרכה לא לפניו ולא לאחריו: שני
מחמת הסעודה בתוך הסעודה. כגון

דייסא וכן כרוב ותערין שאין לפתן וצאין לזון ולשטע: טעוין
ברכה לפניהם. דלאו טפלה יניהו ואין צלל לחס דנפטור צבצבת
המוליא: ויא' לאחריהם. דמיי מוזן יניהו וצרכה המון פוטרתן: דברים
הרגילים לצא אחר סעודה. כגון פירות ואפי' היא אותן בתוך הסעודה
שלא מממת לפתן: טעוין ברכה בין לפניהם. דלאו טפלה יניהו:
בין לאחריהם. דאין צרכה המון פוטרתן דלאו מוזן יניהו:
דגורס
דייסא וכן כרוב ותערין שאין לפתן וצאין לזון ולשטע טעונים צרכה לפניהם דלאו טפלה יניהו וזהו שפירא דלמרי צממתי² כך על הפת פטור את הפרפרת וצמ"מ מפרש דהוא הדין
כל מעשה קרה. ודברים הרגילים לצא לאחר הסעודה פירש' כמו פירות ואפי' היא אותן בתוך הסעודה שלא מחמת לפתן טעונים
צרכה צין לפניהם דלאו טפלה יניהו וצין לאחריהם לצא צרכה המון פוטרתן דלאו מין יניהו דייטי כרז שמת דלעיל לעיל לפניהם
על כן פי' ר"י דברים הבאים מממת הסעודה בתוך הסעודה לומר הרגילים לצא מממת הסעודה צפת שרגילים לאכלן עם הפת כגון צמר
ודגים וכל מיי קדרה והצאן בתוך הסעודה אין טעוין צרכה לפניהם ולאחריהם אפי' אכלן בתוך הסעודה בפני עצמן צהן פת דמיון
דמזוס פת הם צאין הפת פוטרתן אצל דברים שאין דרכן לצא בתוך הסעודה כגון תמרים ורמוני ושאר כל פירות שאין רגילים ללפת צהן
את הפת טעוין צרכה לפניהם דמיון דלאו מושל אמו אין הפת פוטרתן והייט כר"י וכרז הוא דלעיל דלמרי דטעוין צרכה לפניהם
ולא לפניהם: **לאחר** הסעודה גרסי וכו' ולא גרסי דברים הבאים³ כך סיפא. והי פירושו אם הביאו דברים שזכרנו אחר הסעודה
פי' לאחר שמשכו את ידיהם מן הפת שזא אין הפת פוטרתן כלל והי כמו שאכלן צהן שוס סעודה וצין דברים הרגילים לצא מממת הסעודה
וצין דברים שאין רגילים לצא מממת הסעודה טעונים צרכה לפניהם ולאחריהם דלכל דברים דלעיל קאי ועכשי אין לוי דין זה דאין מנהג
שלנו למשך ידינו מן הפת כלל עד לאחר צמ"מ אלא כל שעה שאין אוכלין פירות או שוס דבר קודם צמ"מ דעתנו לאכול פת כל שעה וקיי"ל
כפסק דרז פפא: **אי** הבי וין נמי נפטריה פת. דודאי וין מממת סעודה אחי שהוא שומה כמה פעמים דלי לאו הסעודה לא ישתה
ולפטריה פת ואפי' שני דגורס צרכה לעזמו פירש' דבהרבה מקומות הוא צא ומברכין עליו אפי' שני צריכין לשמות כגון
בקידוש וצברת אירוסין ורש"א⁴ פי' משום דלרין לברך על היין צרכה פיי הגפן ותמלה כשאוה צענצם צרכה פרי העץ ועל שאר
משקין שהכל נהיה צדברו ומיהו אומר ר"ת דנשאר משקין כמו מים ושכר הבאים מממת הסעודה פת פוטרתן דלפי' וין הוה פוטור אי לאו
דקוצע צרכה לעזמו ודלא ממחזור ויטרי שכתב שמברכין למים צרכה כלל פשט ופשט ואפי' בתוך הסעודה דהו כמנלן והא דלא פריך הכא
(ג) מהן משום דין וין אצל מים לא ויני כדלמרי (לעיל לה:) הנודר מן המזון וכו' ופישטא דלא פטור להו פת דלמיה צלל צרכה הפת.

מיהו

(א) וי' מוס' סוכה ו.
ד"ה אלא, (ב) עיין תוס'
ישיב יומא פ"ב ד"ה
דמרי, (ג) מולין קרא;
(ד) עיין תוס' פסחים קג.
ד"ה אגוז, (ה) לקמן כב,
(ו) שם ע"ב, (ז) סוף ד"ה
אלא בשם הלכות
גדולות, (ח) עיין תוס'
פסחים קג. ד"ה אגוז
ובמהרש"א שם.

הנהגות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה זה
שני וכו' משויס
מרגונים שגרמון צ"ל
ומית מתאסין נמק:
(ו) תוס' ד"ה אי הכי
(ז) כמנלן ודא ואל
פריך הכא מין אלא
משום דין:

רב נסים גאון

שלש תכפיות הן חבץ
למסכה שחיטה.
בתלמוד ארץ ישראל כפי'
מאמיה קרין אחר חבץ
למסכה שחיטה דכתיב
(ויקרא א) וסמך ושחט.
חבץ לנשילת דיום ברכה
(שנאמר) (חולין קלד)
שאו ידכם קרש וברכו
את ה'. חבץ לגאולה
פיהל שנאמר (שם ט)
יהוה לרצון שנאמר פי מה
כתיב בתורה יען ה'
ביום צדא ובבמ' דפי'
רשחיתת קדשים (דף
לג) אמרי חבץ למסכה
שחיט דאורייתא:

לעני רש"י

אוב"ל א"ש פירוש פת
הבאה בכסנין פת
שנלושה עם תכלין,
המממת (ט"ז דף מכ
ע"ה). פת העילוס מן
העילוס (חוספות בלע דף
טו ע"ב ד"ה קמ"ז):

הנהגות וצינונים

אין צ"ל שיעורין כרמונים
ארץ וית שמן ארץ
שכ"י וכו' (ותיבת
ארבי"ח) ליתא א"ר
בעיורבין ולא בסוכה,
רש"י: [3] בעיורבין
ובסוכה חסיק הש"ס
אלא הלכתא יניהו
(גליון) וכת' בבתי' כאן
והיא הגי' האמתית
(דק"ס): [ג] הלשון
"ברישא" אינו מורקק
דהיי תמרי ורמוני שוריס
בברכותהוין הפס' וידין
דבין אחרד מוטט ארץ
אך שייך "ברישא" וכן
הוה ליה לגמרה למי
"ברין אמריה" (על"ח
ישיש) וצין דברי תמיה
ורש"י: [ד] על לתא
"דוחין" ועי' בבתי' ד"ה
(רש"י):
[ה] הכוונה שמברך רק
בורא נפשות, עיין לעיל
לו ע"א ברש"י ד"ה ולא
כלום (מראה אש) וכי'
התוס' בעמוד זה ריש
אלא: [ו] דפרישין
הגירסא הביאו "פניו"
ועיין על"ח: [ז] לעיל לא
נמצא רק בברך ראשונה
(לו ע"ב), ולענין ברכה
אחרונה איתא לקמן ד
ע"א (רש"י), וכן העיד
ה"ח: [ח] אמאי קאמר
פת הבאה בכסנין,
כ"ה בבתי' ר"ס: [ט] צ"ל
ורש"י: כי אח"כ
כאבו ומיהו אומר ר"ת,
וכן הוא בבתי' ור"ה
ובא"י (סמן קנה) בשם
רש"י: [י]

אמר רב פפא (ברכות מ"א ב') הילכתא דברים הבאים תוך הסעודה מחמת הסעודה אין טעונין ברכה לפנייהם ולא לאחריהם. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה תוך הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ולא לאחריהם. שלא מחמת הסעודה לאחר הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם. פי' רש"י הבאים מחמת הסעודה ללפת בהם את הפת אין טעונין ברכה דהוה להו טפילה. הילכך כל מידי בין מזון בין פירות שהביאו ללפת אין בו ברכה לא לפניו ולא לאחריו. שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה וכן כרוב ותרדין שאין לפתן ובאין למזון לשובע טעונין ברכה לפנייהם דלאו טפילה נינהו ואין בכלל לחם דנפטרו בברכת המוציא לחם. ולא לאחריהם דמיני מזון נינהו וברכת המזון פוטרתו. דברים הרגילים לבא אחר הסעודה כגון פירות אפילו הביאן תוך הסעודה שלא מחמת לפתן טעונין ברכה בין לפנייהם דלאו טפילה נינהו. בין לאחריהם דאין ברכת המזון פוטרתן דלאו מזון נינהו ע"כ רש"י. משמע מלשוננו שאפי' אוכל דייסא או כרוב או תרדין עם הפת אין הפת פוטרתן כיון שהם באים למזון ולהשביע אז הם עיקר כמו הפת ואינם טפילין לפת אלא כשאין באין אלא ללפת את הפת. וא"כ הוא הדין בשר גבינה ודגים שהדבר ידוע שבשר אינו בא אלא למזון ולשובע ולא ללפת את הפת דוקא..

ולפי מה שהבנתי פי' רש"י אז דוקא היכא דדעתו לאכול פת אלא שאינו יכול לאכול פת חריבה ומביא מלח או שומן סתמא אינו מביאן אלא ללפת. ואפילו תבשיל או בשר אם הוא יודע בעצמו שאינו מביאן אלא ללפת ואם היה ערב לו לאכול פת חריבה לא היה מביאם אין טעונין ברכה שהפת פוטרתן. אבל אם הוא יודע בעצמו שאפי' אם היה ערב לו לאכול פת חריבה היה מביאם לפי שרוצה לאכול בישראל וכוורי ולהשביע עצמו מהם ולא מן הפת לבד. אז אין הפת פוטרתן אפילו אכלו עם הפת.

ראב"י חלק א - מסכת ברכות סימן קיז

ולא נרחיב לפרש הפלוגתא דרב הונא ורב ששת ודרי' חייא, כי העיקר כאן מה שפסק רב פפא. ודברי רב פפא נפרש בשתי לשונות, ובפירוש זה תתפרש מחלוקתם והמבין יבין. וז"ל הלכות גדולות וגם של רוב הגאונים אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה כגון בשרא וכוורא וכל מיני בישולא דדרכיהו למיכל בהו ריפתא וירקא וביצים אינם טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה כגון חביצא ודייסא טעונים ברכה מלפניהם ולא לאחריהם. ודברים הבאים לאחר הסעודה ונאכלים לאחר הסעודה כגון תמרי ורימוני ושאר מגדים ואייתנין ואכלו להו בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם. וחביצא ודייסא (כיון) דאכיל להו בתוך הסעודה מאי טעמא אין צריך ברכה לאחריהם משום דמין מזון נינהו אבל תמרי ומיני מגדים דלאו מיני מזון נינהו לא מיפטרי בברכת המזון. ולפי לשון זה אינו תלוי בדעת האוכל אך ברגילות שאר בני אדם תלוי מה נקרא ליפות ומה נקרא מילוי כרס ומה נקרא קינוח סעודה. ואפי' שינה זה האיש והביאם בתוך הסעודה, כיון שרגילות לאוכלם לאחר הסעודה אזלין בתר רוב [בני] האדם. וכן נראה עיקר, כדאמרין לקמן בשמעתין כל שאחרים קובעין עליו סעודה צריך לברך. ולפי זה פליג עליה דרי' חייא כי היכי דפליג אאינך אמוראים, דגרסינן בפי' כל הבשר ומר אייתו ליה תאנים וענבים בתוך הסעודה ולא בריך וכו' עד אנא כר' חייא סבירא לי דתני ר' חייא פת פוטרת כל מיני מאכל וכו'. וצריכין אנו לחזור הדברים למען ירוץ הקורא בהם. דכל הך מילתא מיירי כגון שישב על הלחם לאכול בסתמא ודעתו סתמא דמילתא כשאר בני אדם ושוב הובא לפניו כענין שדיבר, [בזה] חילק רב פפא ואמר. אבל אם בתחלה [כש]ישב על [הלחם] דעתו ללפת בדייסא או בתאנים ורימונים ומיני מגדים והיו לפניו בשעת בציעת המוציא או שאמר להביאם ללפת ולא יכלו מיד להביאם [ודאי] פת פוטרתן, כדתנן בירך על הפת פטר את הפרפרת, ובגמרא אמרינן וכל שכן מעשה קדירה, ובריש פרקין גרסינן אלו הן מעשה קדירה חילקא טרגיס וכו', ולא גרע פת מצנון דאמרין דהיכא דהצנון עיקר פוטר את הזית, ומדלא חלקה המשנה לפרש שמע מינה דבכל ענין פפראות מיירי.. ויש שפירשו דברי רב פפא שבדעת האוכל תלוים כולם ושיוין בדינם בין בשר ודגים ודייסא, דאם אמר הביאו ללפת דין אחד, ואם אמר בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה למילוי כרס הדין השני, ואם אמר לאחר הסעודה שלא מחמת הסעודה הדין השלישי. ועל דרך זה מפרשים פלוגתא דאמוראי ורי' חייא, ואינם [תולים] ברגילות בני אדם כלל אם הוא בסתם. ותפוס לשון ראשון והוא עיקר.

ספר האשכול (אלבק) הלכות סעודה דף כה עמוד א

וכתב רבינו האי ז"ל ודקאמר רב פפא דברים הבאים מחמת סעודה קא מפרשי לה תרי פירושי, איכא דמפרשי לה דברים שהביאום מחמת הסעודה, ואיכא דמפרשי לה דברים שדרכן לבא מחמת הסעודה. ודקאמר נמי בתוך הסעודה ולאחר הסעודה הכין נמי מפרשי הדין [תרי] פירושי, חד אם הביאום בתוך הסעודה ולאחר הסעודה, וחד שדרכן להיות מובאין בתוך הסעודה ושדרכן להיות מובאין לאחר הסעודה, ולעולם אם הובאו בתוך הסעודה קאמר. וכמה [קא] שקלו וטרו רבנן באילין מילי שכמה דברים יש בין פירוש זה לפירוש זה. לחד פירושא דברים שהביאום מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין מברכין לא לפנייהם ולא לאחריהם ופת פוטרתן מזה ומזה. ולדברי אלו אפילו תאנים וענבים אם נתכוין אדם לאכול פתו בהן שהרבה [בני אדם] עושין כך נפטרו בפת. ודברים שהובאו שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ואין טעונין ברכה לאחריהם כגון תאנים וענבים שהובאו בתוך הסעודה שלא לאכול בהן את הפת אלא שיאכלם אדם לתאותו לבדם. ואם לאחר הסעודה הביאום [טעונין ברכה] לפנייהם ולאחריהם. ולחד פירושא דברים שדרכן לבוא מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון כל מיני לפתן ומכשיריו פת פוטרתן ואין צריכין [ברכה] לא לפנייהם ולא לאחריהם, ודברים שדרכן לבוא בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה כגון חביצא ופאלי ודג וכיוצא בהן שהובאה למתיקה ולא ללפות בהן את הפת וכגון דיסא שאינו חשוב לפתן דאמר ר' זירא בבליא טפשאי דאכלי נהמא בנהמא טעונין ברכה לפנייהם ואין טעונין [ברכה] לאחריהם. אבל [דברים] שאין דרכן להיות באין מחמת הסעודה ואף אין מביאין אותן בתוך הסעודה, כגון תאנים וענבים אם הביאום אדם בתוך הסעודה טעונין ברכה [בין] לפנייהם [בין] לאחריהם.

כו אתמר הציאו לפניו תאנים ועגבים צמח הסעודה אמר רב [הוא] טעוין צרכה לפנייה ואין טעונים צרכה לאחרייה וכן אמר רב נחמן ורב ששת אמר טעוין צרכה צין לפנייה צין לאחרייה שאין לך דבר שטעון צרכה לפניו ואין טעון צרכה לאחריה אלא [ב] פת הבאה בכיסנין בלבד [ג] ופליגא דרבי חיאל דאמר רבי חיאל פת פוטרת כל מיני מאכל [ד] ויין פוטרת כל מיני משקה ואף על גב דפליגא עליה צפת צין ליכא דפליג עליה והלכתא כוותיה צין. אמר רב פפא הלכתא דברים הנאים מחמת הסעודה צמח הסעודה (ע"ג) אין טעוין צרכה לא לפנייה ולא לאחרייה שלא מחמת הסעודה [צמח הסעודה] טעוין צרכה לפנייה ואין טעוין צרכה לאחרייה ולאחר הסעודה טעוין צרכה צין לפנייה צין לאחרייה [ו] וק"ל כ"פ. דברים הנאים מחמת הסעודה צמח הסעודה פירש"י כגון צפר ופירות וכל דבר שהציאו ללפת בהן את הפת אין טעוין צרכה לפנייה משום דהוה להו טפילה [ז] וקשה לפירושו מאי קא משמע לן מתניתין היא [ח] מצרך על העיקר ופוטרת את הטפילה צריך על הפת פטר את הפרפרת ועוד קשה הא דפריך בצמחון אי הכי יין נמי נפטריה פת מאי קשיא ליה [א] והלא כששוחה יין אינו טפל לפת ואינו צמידי דטפל לפת איירי לפירש"י ואין לפרש דפריך ליפטריה פת כששוחה פתו צין דאין הכי נמי דודאי הפת עיקר ואין לומר משום דאין צא לשרות טעמיה צמיוו הוה כאלו שוחה עס הפת דמהיכא נפטרא ליה כולי האי דמהיכא טעמיה הוה כמו דברים שמלפתים בהם את הפת הלכך נראה לפרש דברים הנאים מחמת הסעודה צמח הסעודה היינו [צ] כגון צפר ודגים וירק ודייקא שרגילין לקבוע עיקר הסעודה עליהם ולאכול בהן את הפת הלכך אפילו אכלו צלל פת אין טעוין צרכה לא לפנייה ולא לאחרייה כיון דעיקר הסעודה הוה פוטרת צרכה הפת וכן צרכה המזון פוטרת [ב] וכן משקין הנאים צמח הסעודה חשיבי צאים מחמת הסעודה לפי שאין בני אדם רגילין לאכול צלל שמה ותשיבי כעיקר סעודה ואין טעוין צרכה לפנייה ולאחרייה חוץ מן היין הואיל וגורם צרכה לעצמו טעון צרכה לפניו כדחנן צמחיתא אכל לא לאחרי [ג] כדמוכח בשמעתא דערבי פסחים (דף קג:) צנוצנא דתלמידי דרב [ד] דחד מינייהו צריך אכסא קמא ואכסא דצרכתא [ה] ומפרש טעמא צפרק כיסוי הדם (דף פו) משום

מצדני יום טוב

צנייהו וכדכחצ רבינו לעיל צאתרוג ותפוח וכ"כ צ"י סימן ר"א: [ב] פת הבאה בכיסנין. פירש"י לאחר אכילה וצרכה המזון היו רגילים להציא כיסנין כו' ועיין ד"מ צמין ל: [ג] ופליגא דר"ה. אע"פ שהאמוראים אינם חולקים עם התנאים צא להשיעור כחן שאינם סוגרים דברי ר' חיאל צוה והפת אינה פוטרת כו'. תהר"י: [ד] ויין פוטרת ב"י מיני משקה. הנאים לאחר הסעודה עס היין דאי צמח הסעודה הרי כחצ רבינו לקמן דהפת פוטרת וכן פ"י הטור סימן קע"ד: [ה] מברך ע"י העיקר כו' בירך ע"י הפת כו'. יש לתמוה דלא נקטינהו כסדר שטוין צמחיתו דצריך על הפת נשנה קודם מצרך על העיקר כו' וצתהר"י כחוצים כסדר שהן טעוין והתוס' לא הציאו אלא מצרך על העיקר כו' נלמוד: [א] והלא כששוחה יין אין צ"ל פ"י צפת. ואע"ג דשאר משקים פת פוטרת ואין טפילין לפת מ"מ מחמת האכילה הן צאים ומשום כך פת פוטרת וכי נמי צין אין הפת פוטרת לא ה"ל להגמ' לפרוק דנפטריה פת כיון דמ"מ אין טפל לו אע"פ שצא עס האכילה: [צ] כגון בשר כו'. וימני מלוחים כדלקמן: [ק] וכן משקים וכו'. ועיין לקמן סימן כ"ט: [ר] כדמוכח בשמעתיה דע"ג. והוה מצי לאחרי מפירקין דף ל"ה דאמרין חמרא סעיד ומשמח והיון צה דנצריך עליה ג' צרכות וצפרק קמא סימן י"ד מסיק רבינו דיוצא צרכה הון ומיחו צוה י"ל דאי מהתם הוה אמניא דביעבד הוה דיא והכא דייק דאפילו לכתחלה א"צ צרכה לאחרי משום צהמ"ו דפוטרו: [ש] דחד מינייהו בריך אכסא קמא כו'. לפוס ריהטא לא דק דלא מחלמידי דרב הוה אלא צמר עוצדא דתלמידי דרב אמרי' עוצדא אחרימי' אמרי' ומר וזוטרא ורב אשי הוה יתצי כו' חד מינייהו כו': [ת] ומפרש טעמא צפרק כיסוי הדם. לא צמחא דהתם אלא רבינו מפרש כך שם וכן הוה שם צמח' ועלייהו

דברי המודות

הרא"ש ו"ל דס"ל דצרכות צפה"ע וצפה"א שוות ואין לצרכה צפה"ע קדימה על צרכה צפה"א אפשר דאיירי קרא אף צמוס מש"ע צריך לעצמה שהוא ראשון לארץ צמחא ולכן צעלי הש"ע השמיטו לזה הלשון ולא העתיקו משום דפסקי בצעיף ה' דקרא לא מיירי צמוס ורמ"י ו"ל שכתב ללשון הטור צוה אע"פ שפסק ג"כ דקרא לא מיירי צמוס הוצרך להתחכם כשהשיב לשאלו דר"ל צוה שעדיין לא הן שמצרכין עליו ג"כ צפה"א ומ"ש הטור דצ צמוס לגוף צפולגמא שכתב רבינו צמין י"ב אי דצ צוה צעלמא או כיון שהכתוב נקט לתמרים בלשון דצ מצרך עליו צ"פ העך וצקיור כתב תמרים קודמין לגוף ומיחו צמר הכי נמי לא דק וכתב

קיצור פסקי הרא"ש

כו פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטרת כל מיני משקין: דברים הנאים צמח הסעודה מחמת הסעודה כגון צפר ודגים וירק ודייקא שרגילין לקבוע הסעודה עליהם ולאכלו עס הפת אפי' אוכלו צלל פת אין טעוין צרכה לא לפנייה ולא לאחרייה שהפת היא פוטרת

קובץ מפרשים

(א) תר"י [גליין]: (ב) תוס' [גליין]: (ג) ובגדרים מט [גליין]: (ד) צ"ל דפירוש [גליין]:

דצרכה המזון הוה הפסקה אלא דלא צריך לאחר היין שצמח הסעודה דאי צריך לאחריו למה לי טעמא משום הפסקה דצרכה המזון חיפוק ליה משום שצריך על היין ששתה וכן פירש צה"ג דברים הנאים מחמת סעודה כגון צפרא וכוורי וכל מיני צצולי דצרכיהו למיכל צוה ריפתא וכן ירקי וצוויי אין טעוין צרכה לא לפנייה ולא לאחרייה. שלא מחמת הסעודה צמח הסעודה פירש"י כגון דייסא כרוצ ותדירין שאין ללפת והם למזון ולשוצע טעוין צרכה לפנייה ולא לאחרייה ולא יתכן כלל דעל דייסא צריך צרכה לפניו ולא יפטר צצרכה המוציא [א] דאין לך מחמת הסעודה יותר מזה דהוה עיקר סעודה ואמרין נמי לקמן צפירקין (דף מז) צריך על הפת פטר את הפרפרת וכ"ש מעשה קדרה ואמרין לעיל (דף לו.) ואלו הן מעשה קדרה חלקא טרגיס וטיסני דהיינו דייסא ועוד הקשה הר"ר יוסף ו"ל דלעיל אמרין דמצרך על הצון ופוטרת את הוה משום דצנון עיקר [ב] כל שכן הכא דפת עיקר ואין לדחות ולומר דלעיל מיירי שאכל את הצון והוה יחד דלא משמע הכי [ג] אלא שאכל זה אחר זה לצטל מריח הצון וכן פירש צצרוך דדייקא אין טעון צרכה לפניו ולא לאחריו דממה נפשך אי חשיבא כנהמא כדאמרין (צ"ה דף עז ג') צצלא טפשא דאכלי נהמא צנהמא פת פוטרת פת [ד] ואי לא חשיב כנהמא הוה כשאר צצציל דפת פוטרת. לאחר הסעודה פירש"י דברים הרגילים לצל לאחר הסעודה [ה] כגון פירות אפילו הציאו צמח הסעודה שלא מחמת לפתן טעוין צרכה לפנייה דלאו טפילה נינהו ולאחרייה דאין צרכה המזון פוטרת דלאו מזון נינהו וכן פירש צה"ג דברים הנאים לאחר סעודה כגון תמרי ורמוני ושאר מגדים ואימינון וקאכיל להו צמח הסעודה טעוין צרכה צין לפנייה צין לאחרייה ולפי דצרייה פסק רב פפא כרצ ששת ועוד כתב צעלי ה"ג מה שצצילא ודייקא נפטרין צצרכה המזון משום דהוה מין מזון [ו] אכל תמרי ורמוני ושאר דברים לאו מין מזון הוה הלכך לא נפטרו צצרכה המזון [ז] וקשה לפירושו דתלו טעמא משום דמזון נינהו ולכן נפטרו צצרכה המזון דאי איתא להאי טעמא הוה ליה לגמרא לפרוש אלא דתלי טעם הפטור שצאים צמח הסעודה ועוד [ח] כל מיני דייזיי לבד ממם [ט] שייכא צוה צצרכה הון וניה דמזון לא שייך צוה [י] מ"מ צצרכה הון וצצרכה הארץ וצצרכה ירושלים דעדיף טפי ממעין שלש לפטרן ועוד [י] דפירות דלאחר

הוה דקאמרי ומפרש התם ומ"מ גס צמ' דע"פ גופיה מוכח דטעמא הכי הוה דהא מהגמרא דהתם הוה דדייקי הכי התוס' ורבינו צפ' כיסוי הדם: [א] דאין צ"י מהמחמת הפצודה יותר מזה. כלומר דודאי לשון דמחמת הסעודה כל שצא לעיקר הסעודה הוה וצין שמלפת צו הפת או שאין מלפת צו הפת וצמוס' ליתא לקושא זו והדין עמה דרש"י סוגר דלשון מחמת הסעודה אינו מורה אלא מה שמלפת צו הפת: [ב] כ"ש הבא דפת עיקר. דוה ודאי מלחא דפשיטא הוה שהפת עיקר: [ג] א"א שאב"א זה אחר זה צבצ"ל מריח הצון. וה"י אכילה כל הדברים שמלפתין בהן הפת שאין דעמו של אדם נוחה צפת לצדו: [ד] ואי צ"א חשיב נהמא ממש. אלא דלענין טפשותא דצצלא קרי ליה נהמא: [ה] כגון פירות. ולא צלו ללפת בהן הפת דאי צלו ללפת הוה כחצ לעיל צצ"י שהן בכלל הנאים מחמת הסעודה והכי מוכח צהדיא מתוך קושית רבינו דצצמוך דהכא צלל צלו ללפת מיירי: [ו] אב"א תמרי כו' צ"א מין מזון הוה. וקשה דצפ"ק סי' י"ד אמרי' צהדיא דתמרי נמי מין וימי ופסיק צצ"מ וצ"ע ודוקא לומר דהתם דוקא דביעבד והכא מיירי דוקא לכתחלה: [ז] וקשה צפירושו כו'. תמיהני דלא מקשה עליו מהירושלמי שהציא לקמן סי' כ"ח: [ח] כ"י מילי דייזיי. דמייתי לקמן סי' כ"ט: [ט] שייכא בהו ברבית הון. כצצרתו של צה"ג דכתב דדייקא פוטרת צהמ"ו משום דהוה מין מזון א"כ ה"ה כל מיני דייזין אכל לרבינו עצמו לא מצוין דצצרכה הון פוטרת משום טעם דהוה מין מזון אלא תמרי ויין צצ"ק סי' י"ד: [י] מ"מ ברבית הון כו' דצד"ף. דמ"ש רבינו צצ"ק סי' י"ד דכל שלא חתם הון שצריך שיאמר ועל שהנחת כו' התם כשאני צריך לצרך כל ה' צצרכות ומ"מ קשה ממה שמסיק רבינו לקמן דלא עדיף דצצרים הנאים לאחר הסעודה יוכיחו כו' לכן נראה שגם זה לצצרתו

שעורה קודם לדבש והצ"י כתב כן על מ"ש הטור צמוך הסמין שעורה קודמת לדבש והוה ליה להקדים ולכתוב כן אלהן: (ע"ט) אין צצצנים ברב"ה צ"א צצצניהו וצ"א צצצריהם. וכתב הצ"י סוף סימן קע"ז דמיהו היכא שאחר שצריך על הפת שלחו לו מצית אחרים שאינו סמוך עליהם דלא היה דעמו עליו אפילו דורן מדצרים שצרכן לצל ללפת בהן את הפת נראה שצריך לצרך לפנייה דהיינו ממש נמלך שקובע צרכה לפניו וכן מצאנו בספר הפרדס אכל לאחריו א"ש דה"מ פוטרת ע"י וכתב רמ"א ו"ל ולא ראינו מזה צוה ואפשר דטעמא דהתם דעת האדם על כל מה שמציין לו בסעודה ע"כ ועי' לעיל סעיף נ"ז ולקמן (סעיף ע"ד): (פ) וכן

שלוש פוטרתו כל שכן ג' ברכות ⁶ קל וחומר פריכה הוא דדברים הבאים (מחמת הסעודה) לאחר סעודה יוכחו דטעוניה ברכה לאחריהן ואין בה"מ פוטרתן אלא היינו טעמא דאין טעון ברכה לאחריהן (פב) [ז] משום דהוי כדברים הבאים מחמת הסעודה מוך הסעודה ואף לפניו לא היה טעון ברכה אלא משום דגורס ברכה לעצמו:

בז וצ"ל היין של כוס ברכת המזון כתב בעל ה"ג שא"ל לברך אחריו על הגפן ומילתא דתמיה היא ושמה חשבו דנא מחמת סעודה אע"פ שהפסיק בברכת המזון [ק] ולא מסתבר כוונתיה וגם העם לא נהגו כן ודין שלישי דרב פפא אין מאי ציינו בזמן הזה (פב) לפי שאין אנו רגילין למשוך ידינו מן הפת עד ברכת המזון:

בח [ק] ואדם שאוכל במחלת הסעודה פת ופירות יש להסתפק [ר] אם אכל מהן בלא פת אם יברך עליהם אם לאו וסברא הוא שלא יברך עליהם לדלידיה הוה השתא מחמת סעודה דעיקר סעודתו סמיך עלייהו ועלה [ש] לא אמרינן בטלה דעמו אלא כל אדם הלכך כיון דעיקר סעודה הן פת פוטרתן (פד) אפילו אוכל מהן בלא פת וצירושלמי אמרינן רב הונא אכל (טו) תמרי עם פיתא אמר ליה רב חייה בר אשי [ח] פליג את על רבך שבקיניה בחר מונוך ואת מצרך עליהון תחלה וסוף א"ל אינון עיקר נגיסתי פ"י הם עיקר סעודתי והיחך אינחם לבסוף משמע דלאחר מונוך דקאמר [א] היינו אחר סעודה קודם ברכה המזון כמו פטר את היין דלאחר המזון דמחמי' וסובר כפסקא דרב פפא דכל מיני פירות לאחר סעודה טעוניה ברכה לפנייה ולאחריהן אבל במוך הסעודה אין טעוניה ברכה לאחריהם אפי' אכלן בלא פת דאי בלא פת טעוניה נמי ברכה לאחריהם כשאוכלן במוך הסעודה למה ליה למימר שבקיניה לבתר מונוך יאמר לו אוכל אותן בלא פת אפילו במוך הסעודה ויברך עליהם

תפארת שמואל

(טו) אבל תמרי עם פיתא וכו'. פי' לפי דעת הרא"ש דס"ל שאכל עם הפת כמשמעות צ"ל ידיד רב חייה בר אשי שלא קבע סעודה עלייהו ודרך עראי אכלן כך וגם לא הביאן אותן לפניו כדי ללפת בהן את הפת ס"ל דאפ"ה ס"ל לרב לעיל דצריכה ברכה לפנייה ודו"ק:

מעדני יום טוב

זכות על צה"ג שטעמו מההוא עובדא דליחא בפרק ערבי פסחים (וכתבו רבינו בפרקין לקמן סימן ל"צ) אמרינן ומר וטורא ורב אשי הוה יחבי צעודתא אמימר בריך על כל כסא וכסא מר וטורא בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא רב אשי בריך אכסא קמא ומו לא בריך ומשמע ליה דהלכה כרב אשי דמתרא הוא וטעמו של רב אשי כתב הר"י צ"ח כ"מ שהוא מפני שהיה סובר שאע"פ שמפסיק לא חשיבה הפסקה דמדמי ליה לחברים שהיו מקובצים ויאלו לקראת חתן וכלה שאם הניחו שם זקן או חולה אינם טעוניה ברכה למפרע ומכל מקום כיון שהסכימו הפוסקים שלא כדברי צה"ג הכי נקטינן עכ"ל הבי"ו ולדבריו צ"ל דצה"ג סובר שגם לפניו א"ל ברכה: [ק] ואדם שאובד בתחלת הסעודה פת ופירות. ל' הטור סי' קע"ז מי שקובע סעודתו על הפירות: [ר] אם אבד בזה בלא פת. וזה לשון הטור אם אכל מהן תחלה מעט בלא פת: [ש] לא אמרינן דבפ"ה דעתו וכו'. וצ"ע לקמן גבי לתמונה בסוף סי' ל' וזה לשון רמ"י בסי' קע"ז ס"ס א' ולא אמרי' בטלה דעמו אלא כל אדם שדרך בני אדם לפעמים לעשות כן: [ח] פליג את על רבך. ר"ל רבי חנינא בר יוסי דלעיל מיניה אמרינן תסא אמר רבי חנינא בר יוסי הוון אלני דנשייא משלחן ליה ויקלוסין והוה שבת לון בחר מונויה ומצרך עליהם תחלה וסוף וסוף פ' קמא דמסכת ע"ז פירש"י ניקלוסין פירות ותלמידי הר"י כתבו רבך רב ויחנן הגירסא לעיל הביאו לפנייהם תאנים וענבים רב אמר ולא גרסי רב הונא: [א] היינו אחר סעודה קודם ברכת המזון. והקשה צ"ח סי' ר"ח מזה הירושלמי על דברי רבינו בפרק קמא סימן י"ד דפסק דבהמ"ז פוטר על התמרים והא הכא קאמר דמצרך עליהם תחלה וסוף וכתב רש"י א' שם לומר דהיינו

סעודה אינו שוה [ב] למה שאמר במוך הסעודה שהרי גם במוך הסעודה הן צאין אלא שרגילין לנא לאחר סעודה והעיקר חסר מן הספר [ג] ועוד במוך הסעודה גבי מחמת סעודה אמאי אלתערך לאמרו פשיטא שבמוך הסעודה אוכלין אותן [ד] כיון דבאים ללפת בזה ועוד בשר ודגים וצינים וגבינה וכיוצא בזה שלא בלא ללפת אלא לאכול בפני עצמם לא השמיענו רב פפא מה דינס [ה] שהרי אינם דומים לא לדבר הבא במוך הסעודה דהיינו מזון ולא לדבר הרגיל אחר הסעודה דהיינו פירות דאלו ודאי רגילים הן לנא במוך הסעודה ואינם מזון הלכך נראה לפרש דבברים הבאים שלא מחמת הסעודה [ו] כגון תאנים וענבים וכל מיני פירות ומקרי שלא מחמת הסעודה לפי שאין כמו בשר ודגים ומינין מלוחין [ז] שרגילים לאכול ולנא לעיקר הסעודה לפנייהם טעוניה ברכה לפי שברכת המונוח אינה פוטרתן כיון דלאו מעיקר סעודה הן ולא לאחריהם דברכת המזון פוטר כל מה שאכלו במוך הסעודה והיינו כרב הונא ורב נחמן ודלא כרב ששת. לאחר הסעודה פירוש דברים שהוכרנו למעלה בין הבאים מחמת הסעודה בין הבאים שלא מחמת הסעודה אם הביאן לאחר הסעודה קודם ברכת המזון (פא) [א] כי היו רגילים צייניהם לאחר גמר סעודה וכבר משכו ידיהם מן הפת שהיו קובעים עצמם לאכול פירות ופרפרת ולשמות יין לאחר המזון והיינו דאמרינן במתני' בריך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון וכן בריך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון היינו לאחר שסילק המזון קודם צהמ"ז ויין שמשכו ידיהם מן הפת כל מה שהציחו לפניו בין דברים הבאים מחמת הסעודה בין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה טעוניה ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם דהמונוח וברכת המזון אין פוטרינן אלא מה שנאכל מוך עיקר הסעודה ומה שפי' רש"י בפרק ערבי פסחים (דף קג:) דין שבמוך המזון א"ל ברכה לאחריו משום דברכת המזון פוטר מקל וחומר השתא ברכה אחת מעין

של צה"ג כתב כן דפוטר דייסא צהמ"ז משום דהוי מין מזון א"כ כל מידי דזייני לפטור: [ב] צ"ח שאמר במוך הסעודה. לפירושו שבאים במוך הסעודה ומה שאמר לאחר הסעודה אין הפירוש כן שבאים לאחר הסעודה שהרי גם כן' אלא פירושו שבין אחר דהיינו שרגילין כן' וא"כ שאין הפירוש שוה הרי העיקר כן': [ג] ועוד במוך הסעודה כו'. קושא זו קאי על פירש"י צלמוד: [ד] כיון דבאים דאפ"ה. דהיינו הלשון של מחמת הסעודה לפרש"י: [ה] שהרי אינם דומים דאבד מהבית הסעודה כו'. וקשה דשמה דומים לנא האמנעית ללא באים מחמת הסעודה ולכן נ"ל דה"ג דה"ג שהרי אינם דומים לדבר שלא בא מחמת הסעודה ור"ל מה שמפירש"י עלה דהיינו דייסא וכרוז קאמר לפי שהם מזון דזייני טפי מבשר ודגים וצינים והשתא ל"ק דשמה דומים לנא הראשונה לבאים מחמת הסעודה דהא ודאי דלא לריכה למימר דכיון דללא באים אין דומים מכ"ש וא"ל דאיים דומים לבאים ועוד י"ל דמאי דקאמר דהיינו מזון לא קאי אדייסא וכרוז אלא אבשר כו' שהם מזון טפי מדייסא וכרוז ומ"מ א"ל דלא דמי לבאים מחמת הסעודה דהא לפירש"י לא מקרי מחמת הסעודה אלא כשמלפת צו הפת וזה הפירוש נראה יותר מדבסמך דקרי לפירות האילן שאין מזון ודמשה"ה לא דמי להו בשר כו': [ו] בגין תאנים כו'. עיין סימן כ"ח: [ז] ה"ג שרגילין לבא דאבד דעיקר. ובטור סימן קע"ז השמיט מיעב לאכול: [ח] כי היו רגילים ביניהם כו'. עיין סימן דלקמן וסי' ל"ב: [צ] משום דהוה בדברים כו'. דלקמן גבי שאלו לן וזמא: [ק] ואלו בסתבר בוותיה. שבה"מ שצריך לפניו יפטורנו וכתב הבי"ו סי' ק"ז וז"ל וסמ"ג כתב דטעויה סופר הוא צה"ג וז"ל שיש ללמוד

דברי חמודות

אבותיהם צדיהם שהניגסו כך לפיכך יראה לי כל איש הירא והמדקדק יזהר בזה צעודות גדולות לברך על הפירות (פירוש לפנייהם ולאחריהם) כי ודאי משכו ידיהם מן הפת ואין דעתם לאכול עוד מן הפרוסות שהניחו כלום נ"ל עכ"ל: (פד) אפי' אובד בזה בלא פת. במחלה כמ"ס במעדני י"ט בשם הטור אבל מדברי הר"י יונה אינו נראה כן אלא שאע"פ שקובע עיקר סעודתו על הפירות צריך שילא מהם תחלה עם הפת הא לאו הכי צריך לברך לפנייהם ומיהו צהא מהי ליה מה שקובע עיקר סעודתו על הפירות שכוין שמתחלה אכל עמהם פת אע"פ שא"כ יאכל מהם בלא פת כלל ואפילו לבסוף אינם טעוניה ברכה כלל ועיין בסמך וכתב הרשב"א בשם הר"ר דלפי' רש"י רב פפא אשמינן אע"פ שלא היו הפירות לפניו בשעה שצריך

קיצור פסקי הרא"ש

הוי ליה לדלידיה באים מחמת הסעודה ^א ואם אכל מהם בסוף סעודתו בלא פת יש להסתפק אם יברך עליהן אם לאו ולהויתא עצמו מן הספק יאכל מהם קודם טעילה בלא פת ויברך עליהן:

קובץ מפרשים

זה רק תחלת הסעודה הי' בשר ושאי"ד רק אכ"כ אוכל פירות אף שאוכל עם פת מ"מ כשאוכל ג"כ בלא פת צריך לברך כן צריך לפרש ועי' בטור סי' קע"ז ובב"י שם באורך [מלא הרושים]:

^א תוס' פ' ע"פ [גליקין]: ^ב האוכל בתחלת סעודתו פת ופירות. נ"ב ר"ל דעיקר סעודתו היא פירות עם פת [מלא הרושים]: ^ג ואם אכל מהם בסוף סעודתו בלא פת כו'. נ"ב ר"ל דאין עיקר סעודתו

תחלה וסוף ומיהו אין (טו) להוכיח מכאן [ב] שאם הוציא פירות לאכול בהם פתחו (פה) ואכל מקצתן בלא פת בלאמנע הסעודה שלא יהא טעון ברכה לפנייה [ג] מדלא אמר ליה שאכלס תוך הסעודה [ד] דכדי לברך עליהם גם בסוף אמר שצקיניהו בחר מוזין:

בב שאלו את בן זומא מפני מה אמרו בדברים הנאים מתחת סעודה בתוך הסעודה אין טעוין ברכה לא לפנייה ולא לאחריהם א"ל הואיל ופה פוטרין אי הכי יין נמי נפטריה פת שהוא כדבר הנא מתחת הסעודה בתוך הסעודה לפי שא"ל באכילה בלא שחיה (פו) ומטעם זה פוטר כל מיני משקה כדפרישית לעיל אבל צה"ג פסק שיש לברך על המים תוך הסעודה. ופי' הר"ר יו"ט ז"ל הטעם דכי פריך הכא יין נמי נפטריה פת [ו] ציין שייך לאקשווי הכי משום דזיין אבל מים לא זייני כדאמרין בגמרא [ז] כל הון עלי מותר במים ומלח ואין הפת פוטרין ולא נהירא שהיין פוטר כל שאר מיני משקים אע"ג דברכת צ"פ הגפן לא שייכא מידי לשאר משקין לפי שהיין ראש לכל מיני משקין הוא עיקר לענין ברכה וכולן טפלין לו וכן נמי כיון דפת הוא עיקר הסעודה והמשקין אינם באים אלא בשבילו הפת

תפארת שמואל

(טו) אין להוכיח מכאן וכו'. פי' שאם יאמר לו שיביאם לפניו באמצע הסעודה א"כ יהיה כאלו מביאין אותו ללפת בהן הפת שהרי כבר אכל עם הפת ועכשיו ישמרו עד אמצע הסעודה אם יהיו עומדין לכך:

מצדני יום טוב

ראשונים כמו שאכתוב בס"ד לקמן סימן ל"א: [ח] ישב במקום סעודתו. נראה שהוא כדי להראות שהוא קובע מקום לשמות כדי שיע"י ברכה זו ילא י"ח בכל הסעודה צ"י סי' קע"ד: [ט] ויברך על המים אדעתא כו'. דכיון שמברך על דעת לשמות בתוך סעודתו כל פעם שירצה תו לא הוי נמלך צ"י שס: [י] ה"ג לשתות תוך הסעודה שאני יין דגורם ברכה ל'עצמו: [כ] תליסר ריפתא כו' מן תלת לקבא. וכן הוא גמ' אבל ברי"ף גרס מתיסר ריפתא כו' ופי' תהר"י כלומר שג' מהם היה קצ אחד ונמצא שאכל שיעור ארבעה קצין. ע"כ: [ג] וי"א בריך בה"מ ויש"ש בברכות. אף על פי שרש"י לא פירש אלא שלא צריך לאחריז וכן כתבו גם כן תלמידי הר"י מכל מקום נראה פירוש רבינו ואף על פי שרצ נחמן לא הוכיח עד לבסוף וזה לפי שלא היה יודע אם יאכל הרבה: [ב] עדי בפנא הוא. רש"י לא גרס הוא ומפרש עדי עד אלו כו' וצרי"ף גרס הוא וגרס עדיין מר כפין הוא

דברי המודות

בסי' כ"ח שהוא פת שנילושה עם חבלין כעין אובליא"ש שלנו וכו' וכן לשון הרמב"ם פ"ג מה"צ שהיא עיסה שנילושה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני חבלין ואפ"ה ופי' הצי" סי' קס"ח דמדקאמר או שעירב בה מיני חבלין דדבר מועט הוא ואפ"ה מוציאו מתורת לחם לענין המוציא הלכך הא דקאמר שנילושה בדבש כו' נמי אינו ר"ל שרובו מילוש בדבש כו' ויש בו רק מעט מים אלא אפי' יש בו הרבה מים כל שמעורבות הדברים ניכר בעיניה מוציאו מתורת לחם כמו החבלין שאע"פ שהן מועטים אלא שמעורבות ניכר מוציאו מתורת לחם ה"נ לישא של דבש וכו' ה"נ משכחת לה עיסה שנילושה במי פירות דחייבת בחלה ואפ"ה אינו מברך עליו המוציא דברכת המוציא לא חלה צמודי דמקרי לחם אלא צמודי דקבעי אינשי עלייהו ע"כ. אבל רמ"א ז"ל פי' בהפך דכיון שכתבו דנילושה משמע דעיקר הלישה היה בדבש וכו' ואין בו אלא מים מעט אבל כשיש בו מים הרבה זה נקרא פת גמור ואין מוציאו מתורת לחם אלא"כ יש בה הרבה חבלין או דבש כמיי מתיקה שקורין לעקו"ך שצמעת הדבש והחבלין הם עיקר וכן נוהגים ע"כ והר"ר יונה והערוך פי' בשם ר"ח וכו"כ הטור דפת הבאה בביסנין הוא פת שעשו כמין ביסים שממלאים אותו דבש או סוק"ר ואגוזים ושקדים ותבלין והם הנקראים רוקא"ש די אל חשו והערוך פי' עוד בשם רבינו שהיא פת בין מחוולת בין שאינה מחוולת שעושים אותה בעצים יבשים (ופי' בעצים חמוץ לעיל סי' י"א) וביסנין אותם צבית המשתה ושלא צבית המשתה ומנהג בני אדם שאוכלים ממנו קימעה ורואה לדברי הגאון וכל לחם צידם יבש היה נקודים חרומו וכל לחם וזוהן הוה ביסנין ע"כ וכבר כתבתי דלא אוליין בחר שמה דלחם וכתב הצי" שהם נקראים בירקוג"ש וכתב עוד דלענין הלכה נקטין כדברי כולם להקל שכלל אלו הדברים נותנים להם דיין שאמרנו בפת הבאה בביסנין ואינו מברך עליהם המוציא וג' ברכות אלא"כ קבע סעודתו עליו או אכל שיעור שדרך צ"ל לקבוע עליו ע"כ ולפוס ריהטא לא דק דהא פסק לעיל מיהו וכן בש"ע שלו דלא תלי מידי בקביעות עצמו אלא הכל תלוי בקביעות אחרים

קיצור פסקי הרא"ש

כשיעור שאחרים קובעים סעודתן עליו מברך צה"מ: הוא קובע סעודתו על דבר מועט ואחרים אינם קובעין סעודתן אינו מברך המוציא ושם ברכות דבחר רובא אוליין ובעטלה דעתו אלא כל אדם. לתמנויות ניבלי"ש בלע"ו שצלילתן עבה מברך המוציא וג' ברכות ושצלילתן רכה מברך צה"מ וברכה מעין שלש ואם קובע סעודתו עליהן מברך המוציא וג' ברכות:

שדה צופים

דף מב ע"א רבא ור' זירא איקלעו לבי ר"ג לבתר דסליקו תבא מקמייהו וכו'. הרא"ש בחולין פ"ו סי' ה': כגון אגן דרגילין במישחא מישחא מעכבא לך. הרא"ש בברכות פ"ח סי' ו': בירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון. הרא"ש בפסחים פ"י סי' ד': בירך על הפת פטר את הפרפרת. הרא"ש בברכות פ"י סימן כ"ז. ובפסחים פ"י סימן כ"ז. היו יושבין כל אחד מברך לעצמו. הרא"ש בברכות פ"ח סימן ג':

קובץ מפרשים

(ה) דמייא נמי מיקרי באים מחמת סעודה כדאמרין פת שהרית כו'. ג"ב המקפה אכילתו במים אינו בא לידי חולי מעיים לעיל דף מ' [מלא הרועים]: (ג) ובפרק המקבל [גיליון]: (ג) תוס' [גיליון]:

מנא לרבי חזקיה: במה הוא פליג? בשאכל מאותו (המזון) [המין] באמצע המזון? – אמר ליה: אפילו לא אכל מאותו המין באמצע המזון. – אתא רבי חגי בשם רבי זעירא: אפילו לא אכל מאותו המין באמצע המזון. (אמר) רבי חנינא בר סיסיי הון אילין דנשייא משלחין ליה ניקלווסין, והוה שבק לון בתר מזוניה ומברך עליהן תחילה וסוף. רב חונה אכל תמורין עם פיסתיה. אמר ליה רב חייה בר אשי: פליג את על רבך?! שובקין בתר מזונך ואת מברך עליהן תחילה וסוף. אמר ליה: אינין אנין עיקר נגיסתי. רבי יונה ורבי יוסי סלקין למישתיתיה דרבי חנינא ענתנייה. אפיק קומיהון פת

אוצר החכמה
34170

אור לישירים

שבק לון בתר מזוניה – והיה מניח אותם אחר מזון (אחרי סעודתו, ואוכל אותם קודם ברכת המזון), ומברך עליהן תחילה וסוף – משום שסבר שמינים הבאים בקינוח סעודה – אין ברכת הפת שבתוך הסעודה פוטרת אותם מברכה לפני אכילתם, ואין ברכת המזון שלאחר הסעודה פוטרת אותם מברכה לאחר אכילתם (ולכך היה מניח אותם אחר מזונו, כדי לברך עליהם).

ומספרים עוד: רב חונה (רב הונא, גדול אמוראי בבל בדור השני) אכל תמורין עם פיסתיה – אכל תמרים עם לחמו (בתוך סעודתו, ולא הניח אותם אחר מזונו). אמר ליה – אמר לו רב חייה בר אשי (אמורא בבלי בדור השני): פליג את על רבך?! (בתמיהה) – וכי חלוק אתה על רבך (האמורא רב, שאמרת בשמו לעיל, שמינים הבאים בקינוח סעודה – טעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם)?! (וכי סבור אתה שאינם טעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם)? וכיוון שבין אם יניח אותם אחר מזונו ובין אם לאו – לא יברך עליהם, אכל אותם בתוך המזון) שובקין בתר מזונך – הנח אותם (את התמרים) אחר מזונך, ואת מברך עליהן – ואתה מברך עליהם תחילה וסוף. אמר ליה: – אמר לו (רב הונא לרב חייה בר אשי): אינין אנין (צריך לומר: 'אינון', כמו בקטע בולוניה 2) עיקר נגיסתי – אלו (התמרים) הם עיקר סעודתי (זו, שאיני אוכל בסעודתי זו דבר אחר עם הלחם, ולכן איני מניח את התמרים אחר מזוני. אבל אילו לא היו עיקר סעודתי זו, הייתי מניח אותם אחר מזוני ומברך עליהם תחילה וסוף).

ומספרים עוד: רבי יונה ורבי יוסי (גדולי אמוראי ארץ ישראל בדור הרביעי) סלקין למישתיתיה ('למשתותיה') דרבי חנינא ענתנייה (אמורא ארץ ישראל בדור הרביעי, מהיישוב עין תאנה בגליל) – עלו (הלכו) לסעודת חתונתו של רבי חנינא. אפיק קומיהון – הוציא

אמר רבי מנא (השני, מגדולי אמוראי ארץ ישראל בדור החמישי) לרבי חזקיה (אמורא ארץ ישראל בדור הרביעי): במה הוא פליג? – במה הוא (רבי יוחנן) חלוק (על רבי חייה)? בשאכל מאותו (המזון) [המין] (תוקן על פי כתב יד רומי וקטע בולוניה 2, וכן הוא להלן) באמצע המזון? – האם רבי יוחנן חלוק על רבי חייה רק במקרה שאכל בתוך הסעודה מיני מאכלים מאותם המינים הנאכלים בקינוח סעודה? והטעם הוא, שבמקרה זה מה שהוא אוכל ממנו לאחר הסעודה הוא המשך מה שאכל ממנו בתוך הסעודה.

אמר ליה: – אמר לו (רבי חזקיה לרבי מנא): אפילו לא אכל מאותו המין באמצע (שתי המילים האלו נוספו במסירה שלפנינו על ידי מגיה כמו שהוא להלן) המזון – רבי יוחנן חלוק על רבי חייה גם במקרה שלא אכל בתוך הסעודה מיני מאכלים מאותם המינים הנאכלים בקינוח סעודה. והטעם הוא, שקינוח הסעודה נחשב כחלק מהסעודה, ולכן הפת הבאה כיסנין אינה טעונה ברכה לפנייה ולאחריה בכל מקרה. ומציעים מסורת (כדי לאשר את הקביעה שנאמרה לפני כן): אתא – בא רבי חגי (אמורא ארץ ישראל בדור השלישי והרביעי) ואמר בשם רבי זעירא (רבי זירא, מגדולי אמוראי ארץ ישראל בדור השלישי): אפילו לא אכל מאותו המין באמצע המזון – כמו שאמר רבי חזקיה.

ומספרים: (אמר) (מילה זו יתירה, ואינה בכתב יד רומי ובקטע בולוניה 2) רבי חנינא (בכתב יד רומי: 'ר' אינינא') בר סיסיי (אמורא ארץ ישראל בדור השני) הוון אילין דנשייא משלחין ליה ניקלווסין (מילה שמקורה ביוונית ובלטינית) – היו אלה של (בית) הנשיא שולחים לו תמרי ניקולאוס (זן תמרים, שפירותיו ארוכים מאוד, והיה המשובח ביותר ביהודה. הקיסר אוגוסטוס קרא לזן הזה בשמו של ניקולאוס מדמשק, שנשלח על ידי הורדוס אל אוגוסטוס ברומא עם תמרים אלה), והוה

א *טוש"ע או"ח סימן
קעד סעיף ב:
ב מ"י פ"ד מהלכות
ברכות הלכה יא סמג
עשין כז טוש"ע או"ח סימן
קעז סעיף א ב:

שלמי הגבורים

א וּבַשְּׁבִירֶךְ עַל הַיֵּין
וַיֵּאָדָה לֵדָל שָׁהַר מִשְׁקֵן
נִגְרָרָן אַחֲרָיו וְאֶפְסִילוֹ
הַמֵּיִם וּלְפָנָיו הָעֵשְׂתָן וְעַל
כֵּן תִּצְרֹךְ לַבֶּרֶךְ עַל כֵּל
שָׁהַר הַמִּשְׁקֵן וַיֵּאָדָה דַּפָּה
הַזֶּה דַּסְטוֹר וְעַל הַדִּבְעֵן
וְלֹא הָיָה וַיֵּאָדָה לְפָנָיו פֶּה
וְכֵן יָן לֹא פִטְרִי אֶלָּא
מִדִּי דְזִיזִין לְאִפְסוּקִי מִיִּם
וְלִנְלֹאֹת יְדֵי סְפִיקָא מִי
שְׁשׂוּתָה מִיִּם טוֹב שִׁיבְרֶךְ
קוֹדֶם הַטְּעוּדָה עַל
הַמֵּיִם*:

לשון ריא"ז

[ה'ד' אתו חן ויבדו]
 פסוק י"ד ע"פ קרב) שומר
 אפילו במקום שומר
 עיקר שהוא פועל על
 מיני מחלל כמו שצברנו
 מיני משקן אינו פועל
 של משקן שהוא שומר
 שומרו מדרך עליו צ"ל
 לפניו בן לתחירו (בן
 שהוא שומר אין צ"ל
 שהוא שומר שכן אין
 אם צריך עליו אין מחלה
 פועל שלר משקן שהוא
 שומר אחריו כשם שהם
 שומרה על מיני מחלל כן
 הין פועל על מיני
 משקן ולי נראה שהם
 פועל על מיני משקן
 בתור שומרו חוץ מן
 הין לפי שהין אינו
 צברה לגמלו וכן הורס
 שומת ר"ת (פסיה א"ה)
 וכן צברתם הין נראה
 שפס' שלל אמרו שהם
 הפס פוטרת אלל על
 צברה שלפניו אלל על
 צברה תלפניו צברה
 תלפניו על פס פוטרת
 כמוצאם
 הרחוקים בראש ה' :

ב רש"י (ד"ה דברים)
פ' ללשון דברים
הנאים נשם כסן את
הפס דהוא טפלה את
הסוף" (ד"ה הנחמ)
פירשו דהם גנון אפלו
וגדונו ומינו קדירה אפלו
אורכלן בלא פס מוך
הקטורה" (ד"ה הנאים)
אלא מחמת הקטירה
פירש"י (ד"ה אלא) דהם
גנון דייחא ורבוזו שאין
לפתן צינור למון ופירשו
החופות (ספ) מרובע
שכן גנון חאזני ורמונים
שן צינורין ללשם הנח
הפס" (דברים הנח)
לאחר הקטורה פירש"י
(ד"ה דברים הינורין) גנון
פירות אפלו הנאים
הנורן הקטירה
מחמת פתן טעמין
נצרכה לפניהם ולחאזניהם
החופות (לפס) חבט

דדוקא לפניו זכ"ג ר' נחמן
לפניהם ולאחריהם ולפי ז'
ורבו הדיעות בצרכות אלו
(פ"ו ה"ה) דכח"ג שאלו
זה שדרך בני אדם ללפס
מחמת הסעודה כגון דייט
מתחלה ואין טעוין ברכה
לפניהם צין לאחריהם ואין

ויע"ב נראה כמו שפי' ר"ת ז"ל (מב. ד"ה רב הונא) דפת הבאה
בכסותין ר"ל הבאה בסיסין שעושין מן העיסה כמו חס
ומכניסין בפנים שקדים ודבש ומיני מתיקה.

ואומרים רבני כרפת ז"ל (תוד"ה אלה) דמיירי כשמציאין
 אותו אחר ^{גד} **סיום** מצודה

המאכל ומתוך כך אמרינן שטעון

זרחה לפניו מפני שסיים מלאכול
ואינו מתקורף עם מה שאכל כיון
שמזכרין ^(X) עליזו מתחלה אצל
לחאחריו אין צריך שום זרחה כלל
שמאחר שעדיין יש לו לצרף זרחה

המזון על אכילתו מטפדף גם זה עם כל שאר האכילה וזרכת המזון פוטרת אותו.

עוד נראה למורי הדב נר"ו להעמיד הדבר באמצע הסעודה
ממש לפי משמעות הלשון שהזכירו בתלמוד ואמרו בתוך
הסעודה וה"ק אין לך דבר שבה בתוך הסעודה וטעון ברכה
לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אלא פת הבאה בכסנין שזה הפת
כיון שאינו מזון אלא מיי מתקחת שיש בו אינו מנטרף לענין
ברכה ראשונה עם הפת שאכל מתחלה שהוא ואע"פ שעדיין
יש לו לאכול פת אחרת שזהו בתוך הסעודה ממש אפ"ה אינו
מנטרף עמו לענין ברכה שלפניו ולפיכך תריך לברך עליו מתחלה
אצל לאחריו אינו מוצק כלל שכבר נטפל עם שאר הדברים וברכת
שלשה פטרת אותו ואע"פ^(א) שפירוש המימרא בתוך הסעודה
ממש אפ"ה כ"ש שאומרים רבני ארפת ו"ל שאחר הסעודה כיון
שסיימו לאכול תריך לברך לפניו לפיכך אמרנו הוא כמו שיצבר בתמני'
(מב.) דבירך על היין שלפני המזון וכו' :

וּפְלִיגָא דרבי חייה דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטרת כל מיני משקין. אע"פ שהאמוראים^א אינם חולקין עם התנאים באלה השמיענו כאן שאינם סוברים דברי רבי חייה בזה והפת אינה פוטרת כל מיני מאכל כדחזינו הכא שזריך לזכר לפניו בפת הבא בנסקין. אבל בזה שאמר יין פוטרת כל מיני משקין לא נדחו דברי ר' חייה ויכוין שצריך על היין אפילו שמה כמה משקין אחרים אע"פ תאמר ולכך נעלה דברכת היין פוטרת לפניהם ולאחריהם:

המאמר [מא:] **אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה.**
פירוש ללפת עליהם את הפת אין טעונין ברכה לא לפנייה
ולא לאחריהם ואם תאמר מאי קא משמע לן ממתניתין היא (לקמן
מה.) זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוסט
את הטפלה צריכא דאי ממתניתין הוה אמינא הני מילי בדבר שבא
עם הפת דכי בריך אריפתא הוה דעתיה עליה נמי אבל הכא
דעבידנא דברין ברכת המוציא אכתי לא אייתו קמיה חכמי דברים
ובאים מחמת הסעודה ולא הוה דעתיה עלייהו בשעת ברכה
מעולם אימא לביעי ברכה בתחלה קא משמע לן כיון דטפלה ניהו

השגות

(א) כתוב שם: אבל דברים הבאים לאחר השעורה אף על פי שבאו קודם ברכת
החזון טענין דברים אלו בפניהם בין לאחריהם שאין נשארין מפני השעורה
ויש פירושהם רבים וספרות רבות בשעורה זאת שמה שראה ר"י בתבנית:
אמר אברהם: שני פירושים נאמרו עליה האחד הוא מה שכתב רש"י והשני הוא
מה שפירש בו עגל הלכות שפירש כל השעורה דברים שדרכם לזון בתוך השעורה
וממנה טענין ודברים שאין לזרן כל וכו' ואפילו בלא בתוך השעורה וממנה
השעורה טענין דברים לפניהם לאחריהם והכל כמו שכתבו בהלכות ופירושים וזאת
ז"ל והכריע הבאן וז"ל על פירוש הבאן מעטם שהמוראים בולם שובלכין הם
הרוב כמרישין על הפירוש הראשון בתנאים ועגנים לגפנין לאחריהם נלמדת
דיוקן שם אלא בתוך השעורה טענין דברים לפניהם ואין טענין דברים לאחריהם
כדכר הוצא ועם כל זה אין אורח מזהיק ועוד הם לרישים לפנים לפי שטנין [לחמן מנ]
דבר על השם פטר חל הפירוש והפירוש חל מעשה קדירה כך על הפירוש חל שטר חל
פטר חל מעשה קדירה שטר ומעשה קדירה כבר הם ידועים טען דייטא חלקא
טרגיס ורד וערסן וכיון שזה נפטרם על ידי פירשת נהלה שהפירשת הזו מין פת
הוא גנון מנה מחולל ויואל זה הוא נחשבה כפת לגני מעשה קדירה שחם היא
לפת כמו שפירש מקלם מפרשים [שם] אין טעם למה יספור דרכת בשר ודיוס
נמשע קדירה בשום פנים ומכל מקום דברי עגל על הלכות שפירש שלא ממנה הטעור
גנון דייטא שאין מלפניהן אלא שטר טעון דברים לפניו אפילו זה בתוך השעורה כבר
הם נדחים ממנה וזה שרי פטורתו גם מה שפירש לאחריים [שם] שכל מה שאינו

לעצור אצל לא להאריך אף הדברים שרגילים ללכת מחמת סעודה או שאין רגילים ללכת לעזרן ולכן אתו מושבין ידיו מה ספק דע אחר ברכת הנוון (אף לעירן לא יטעון בנכון לעצור) ודול וקפוח וכן אצל אלהי ידעו הסעודות שבעלן ששים אדם מושבין אצלם ויטעון בנכון בנצרות קביעות ספק פוטורן והאגנים שאלוהין אחר הסעודה לתתן השמיה יהי כמו א וכן אחר ספק ספק שאלו לפני בחור המושבין ולא היה עומד עליהם מחמת החרה או שמי עומד לעצור ויכאף פניו ספק דרך זה אצל לנעם כהן אלא ספק מה שמשפירם להאריךהן שהן נפטרים צרכה האחרונה של פה: [ואחר הדברים הנזכרים לאחר הסעודה נפטורין ברכת הפה ויכול אלא היה עומד מחמתה עליהן אצל אלו היה עומד עליהן] בנצרות

אמר רב פפא הלכתא דברים הבאין מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין משינין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם.

פרש"י ו"ל (ד"ה אין) כגון שהביאו תאנים וענבים וכיוצא * בהם
ללפת את הפת ועל כן אמר שאינם טעונין ברכה כלל שהפת
פוטרתן. ואין זה נכון כלל חדא

אמר רבי חייא פת
 "ויין פוטרי כל מיני
 אלכלתא דברים
 נזורה בתוך הסעודה
 ניהם" ולא לאחריהם: כט
 עיקר ועמו טפילה מצדן
 העיקר ופוטרי את הטפילה ומו
 קשיא ליה מדהוין זה בסמוך אי הכי יין נמי תפטר ליה פת
 ומאי קשיא דודאי נראים הדברים שאם היה מטביל הפת ציין
 ואוכלו היה פוטרי אותו ולא היה צריך לנכדן על זה כלל ולמה
 הולכין התלמוד לתוך לו מירוך אחר ועוד שלשון בתוך אינו
 מורה על זה שאם כן הוה ליה לומר דברים הבצין ללפת צ"ל
 את הפת.

וּבְרָאָה לְמוֹרֵי הָרֶבֶז נִרְאָה לֵישׁב זֶה הַפִּירוֹשׁ וְלוֹמַר דְּמִיירָא כְּגוֹן
שֶׁהֵיוּ עוֹמְדִים בְּצִמְעֵה הַסְעוּדָה וְהַחֲמֵלָה קִצְיוֹת סְעוּדָתָן
הִיטָה בְּצֶמֶר אֹף בְּדִבְרֵים אֲחֵרִים כִּיּוֹאֵל צוּ וּבִצְמִיעֵה הַסְעוּדָה לְאַחֵר
שֶׁהִתְחַלְלוּ לֵאכּוֹל מִזֶּה הַבִּיצָאוֹ לְפִימָה תֹאמִים וְעִנְיָם כִּדִּי לִפְתָּ
בְּצֵהם אֵת הַפֶּת וְאָכְלוּ מִמֶּה עַם הַפֶּת וְעִבְשִׁי וְאָכְלוּ אוֹתוֹ בְּלֹא
וְכוֹנְנָתָם עֲדִיין ג"כ לֵאכּוֹל מִמֶּנּוּ עַם הַפֶּת אֲחִי"כ וְעִבְשִׁי בֹא
לְהַשְׁמִיעֵנוּ רַב פֶּפֶא שֶׁאֵע"פ שֶׁאוֹכֵל אוֹתוֹ בְּלֹא פֶת כֻּלָּם אֵינוֹ מִצְרָךְ
בְּלֹא לִפְנוֹ וְלֹא לְאַחֲרָיו מִפְּנֵי שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁמִּתְחַלֶּה הַבִּיצָאוֹ אוֹתוֹ כִּי
לִלְפֹת צוּ אֵת הַפֶּת וְאָכְלוּ אוֹתוֹ תְּחִלָּה וְסוֹף עִם הַפֶּת אֵע"פ
שֶׁבְּנִתִּים אוֹכֵל מִמֶּנּוּ בְּלֹא פֶת אֵין בְּצֶךְ כְּלוֹם שֶׁמֵּטְרָף עִם שֶׁאֵר
הַסְעוּדָה כִּיּוֹן שֶׁהַבִּיצָאוֹ אוֹתוֹ מִתְחַלֶּה לְעוֹרֵךְ הַסְעוּדָה וּמִלְפָּת צוּ אֵת
הַפֶּת תְּחִלָּה וְסוֹף.

והשואה אחי שפיר לשון צחוק הסעודה דנקט ואחי שפיר נמי מאי דפריך יין נמי תפטר ליה פת ור"ל לצדריך שאתה אומר שאע"פ שאינו מלפת צו את הפת אין מזכירין עליו כיון שמחמת עיקר כל זה אלא בעבור שאת"כ היין נמי מחמת עיקרו עיקרו וזה לנו לומר שאע"פ ששואה אורח צפני

המאור הקטן

לא בעי ברכה. שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון תאנים וענבים האכלים בפני עצמן ולא עם הפת טעונים ברכה לפניהם ששאין נעשין טהלה ואין טעונים ברכה לאחריה שברכת המזון פוטרתן ודעתיה לאפיש על כל מה דאכל וכל מה שבא בתוך ההסעודה הוא מכלל השביעה דכתבי בה (דברים ה, י) ואכלת ושבעת וכרכת וגו' אבל דברים הבאים לאחר הסעודה אף על פי שבאו קודם ברכת המזון טעונים ברכה בה לפניהם בין לאחריהם שאין נחשבין מכלל הסעודה ויש פירושים רבים וסבורות רבות בשמעה זו ומה שנראה לי כתבתי^(*).

הראב"ד

בא ללפון שלח מחמת הסעודה הוא והוא דמיון תאנים וענבים שנאכלים בשני אגלן
 חילי עמשה קדירה שאינו בא ללפון וכן פוטרכא אבל אין זה ללן וסמך בעל פה אל
 ללן לדר עשרה אחר פוטרכא ול לחדא האנאומאש ויבון ויבון ויבון האמלל קלי על פה
 תשניו וכולל עם הפה מחמת הסעודה הוא וזהו הפרסרה וכן עמשה קדירה אולי כך
 חילי לחדא האנאומאש א' ימי מפי שכן נאכלין להשבע רעובו וכל מה שאכל לרעפון
 מחמת הסעודה הוא ואבסון ויבון תאנים וענבים עמלן שאין אדם נאמן
 עתושים ואין אלה לטייל באלו א' לקוהו הפה הלך אפילו בתוך הסעודה עתושים
 וברכה נעשים לפי שכן הנושא אלה על דבר שהוא מחמת הסעודה אלא
 לא תאמרינן לא דרך שאלן שאלת בתוך הסעודה כבר עמלן לרבי פטורה ואפשר שהיו
 נאמרים לקוהו פה אלא לעבר טעם אפילו ו' בטעם אפילו ו' וברכה המון חלה על כל
 הסעודה אלא ודאי שזהו באים אחר הסעודה אין תריצין ללן ו' ואין תאנים
 והסעודה כלל ומושה ו' עתושים ברכה לפעמים ולתאנים וזכרי מחתין
 דקמתי בך על הפרסרה שלמי עמלן פטור את הפרסרה שאלחך הנוון והדרי
 בך על הפה פטור את הפרסרה א"כ אמרי דרך הפרסרה שלמי המון ופטריה
 וברכה שלמי אלה א' דקמתי בך על הפה פטור את הפרסרה כשאלחך הסעודה
 וירושל' דלרין לפרסרה שלמי עמלן מפי שאלחך ו' אתר הנוון ואין הפה פוטרכא
 פוטרכא פסרכה שלמי המון מפי שכן עמלן אחר דבר נאכלין שלח בקביעות סעודה
 ואלו נאכלין שלח בקביעות סעודה ו' הדרכ הטוב צווי ודוקא כשדעתו לאכול ממנה
 פטור מהנוון ו' אתה אומר ליין:

מאת הסעודה (את שאינם גרילים לצד מזמנת הסעודה) אם הביאום לאחר שמשיב ימים ולחריסם וסמ"א (פסוק ח' ק"א, א) והבשר"א (פ' ט') ומזכיר (ומו ק"א) קצירה לה' כי לאלול שטושה עיקר אכילתו כל מיד שביאיו לפניו ושיאלסם לעיקר סעודתו כמו שהזכיר חז"ל וזכרת את שטרסמן: ולכן רי"א"ו [ה"ד אות ד'] בדברים הבאים מזמנת הסעודה עטונין גזרה כל לפניהם לא להחריהם שכן נפטרים בדברים הפת: דברים ב' פקד' ב' ג' י"ט אלא חלשם עטונין גזרה עמנו כפי חלו עטונין גזרה לפניהם כל הנון מיי מודים שכן גזין לקוים הסעודה ואין דרך צני אדם לנפש בן את הפת לה סקציר על הפת כולן נפטרינן גזרתה הפת כמו שיבאר מו"ה (פסוק י"ד ע"י קצו) ע"כ:

פת פזרת. צין לפניהם
צין לאחריהם: דברים
הבאים בתוך הסעודה
מחמת הסעודה. ללפת^ט
צהן את הפת: אין
מוענין ברכה. דהוי
טפילה: ^(ה)

שיטת ריב"ב

פס פוטורל חל מיני
מאכל. כל לפעמים חי
לאחריו: אמר רב פפא
לחלאת דבריה הבאים
חלומות העשור. חי
לפתח הם את הפתא
שטוין ברכה לא לפעמים
ולא לאחריה. ואם אמר
אמר קמיל מתיני חי חי
הכלל כל שראו עיקר
ויפס פוטורל מכר כל
העיקר ופוטורל את הפעלה
צריכה את הממתניתין
אמנו חי מתיני דבר
שכא עם הפת דכי בריך
אריפיהו. חי חי
עלה נמי אבל כח
בעידנות אורי המוציא
אכתי לא איתרי קמיה חי
דבריה הבאים חלומות
הפעלה לא חי הוות
בשעת ברכה עלייהו
הפוטורל אמנו ליביע כח
בחללה קמיל חי
דטפילה ניהו לא כעו
גבריה:

הגהות וציונים

מִכְרָה וְשֵׁם אֶת־

(נ) שָׁמוֹ דְּבָרֵי אֱלֹהִים
שֶׁאֵין מִצְוָה עַל מֵה
שֶׁחָלָה כִּיּוֹן עֲמֻבְרָן
מִתְחַלֵּה אִפִּי'ה לְאֶחָיוּן
צָרִיר שׁוֹן בִּרְכָה לֵאלֹהִים
כִּי (מִהֲרִים, אִשִּׁי);
(צ) לְמִאֲרֹת אֵין שׁוֹם
(ג) לְמִאֲרֹת אֵין שׁוֹם
(ג) לְמִאֲרֹת אֵין שׁוֹם
כִּשְׁבָּא בְּחֹךְ הַסְּעֻדָה שְׁעוֹן
בִּרְכָה לִפְנֵי כִשׁ אֵם אֵין
אֲחֹר מֵה סְעֻדָה
שִׁשְׁעוֹן בִּרְכָה לִפְנֵי
וּבְדִמְיוֹתֵי הַשְּׁמִיטָה בְּשִׁיטוֹן
וְאִפִּי' שְׁעִירִין אֵין
לְאֹכֹל מִת אֲחֻרֵת שִׁשְׁעוֹן
בִּרְכָה לִפְנֵי אֵין חֵינִי
בְּרֹחַת מֵה עֲמֻבְרָן
בְּמִי' אִפִּי' שֶׁכֵּב סִימֹן
מֵאֲכֹל אֲכִי אֲחֹר
לְמוֹן כִּי אֵין צָרִיר
שִׁי' (מִהֲרִים, אִשִּׁי);
(א) קִשָּׁא לִי דְהֵא רֵי
חִיָּא אֲמֹרָה אֵין אֵלָּא
שְׁלִיחוֹת מִדְּרֹךְ הָרֶאשׁוֹן
שֶׁל אֲמֹרָתָהּ
בְּמִרְצַת אֲנֹכִי לִפְנֵי
כִּי שְׁאֹמֵר לִפְנֵי
תָנָא אֲדָר וּפְלִי' וְחֻזְקִיהּ
כִּי יִתְנֹן וְדִמְיוֹת עַל
קִי' לִי חֲתֻשָּׁבָה שֶׁכֵּשִׁב
כִּי אֵין מִשְׁכָּא אֵין
כִּיּוֹלֵן לְדִחוֹת דְּבָרֵי
עוֹד שֶׁאֵין יִמְצָא
דְּסִמְעִי לְהֹל. מִמִּי'
אֲבָדִיל דִּיל רִיתִי, אֵין
(ב) בְּמִי'; (ב);
(ג) לְהוֹ שְׁפִילָה הִילֵכֵךְ
כִּי בִן מוֹן אֵין מִיּוֹת
שְׁהִיבֵין לִפְתֵּן
כִּי בִרְכָה לִפְנֵי
וְלֹא לְאֶחָיוּן (בִּינִי);
(ג) בְּרִיאָן אֵין; כִּין;
שְׁמֵה שׁוֹתֵה נִסִּים;

הם מן הפת טעוין ברכה
בדברי המוס' בכל הפירושים
חו הפוסקים מן הירושלמי
ודעה כגון בשר דגים וכיוצא
הבאים בחזק הסעודה שלא
יחלו ולא היה דעתו עליהן
הרי אלו טעוין ברכה בין
בן עיקר כמבואר בקונטרס

א *טו"ט"ע א"ח סומן קעד ספק א וספק ז:

שיטת ריב"ב

שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה. כגון תאנים וענבים הנאכלים בפני עצמן ולא עם הפת: טעונין ברכה לפנייהם. ואין טעונין ברכה לפנייהם. שברכת המזון פורטת דדעתיה דאניש על כל מאי דאכל: וכל שבא בתוך הסעודה הוא מכלל שביעה דחתיב ביה ואכלת ושבעת וברכת אבל דברים הבאין לאחר הסעודה אע"פ שבאו קודם ברכת המזון טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם שאין נחשבים מכלל הסעודה כל זה לשון הרב דורי ז"ל: ולא בריך. לאחריהם:

שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה. כגון דייסא וכרוב ותדנין שאין לפתן ופאס למזון להשביע: טעונין ברכה לפנייהם. דלאו טפילה נינהו ואינם בכלל להם דניפטריה ברכת המזון: וז"א אחריהם. דמני מוזן נינהו וברכת המזון פורטת: אחר סעודה. פירוש (י) אחר שמטו ידיו מן הפת קודם ברכת המזון כגון פירות אפילו הביאן בתוך סעודה שלא מחמת לפתן: טעונין ברכה בין לפנייהם. דלאו טפילה נינהו: ובין אחריהם. דלאו מוזן נינהו ואין ברכת המזון פורטת: גורם ברכה אע"פ. כגמה מקומות הוא נא ומברכין עליה אע"פ שאין זריכים לשמיעתו כמו קידוש והכלה והכלה גוונא: בני תלתא קבין וז"א בריך. אחרי:

הנהרות וצינונים סתבי"ח ושאר פסיונים

(א) כלומר זהו דבר פשוט ולא צריכי בהא לדרב פסא שזהו דין המשנה בריך על הפת פטר את הפרפרת. ובארש"י (סי' כח) ובמדרכי (סי' קלה) נסתפק בדין זה אלא שנטו לפטור (א"ש מהר"ם: (א) כיון שחייב באכילתו (א"י: (א) תא"מ (א"י: (ד) י"ב ברכת המזון (ב"ח: (ה) תד"מ (א"י: (י) נדע"ל פטור וכי' בודק: (ז) דברים הרגילין לבא (ב"ח: :

עצמו שמנטרף עם הסעודה ואינו מברך עליו ומירך יין גורם ברכה לעצמו ולפיכך אינו נפטור לעולם בברכת הסעודה.

מיהו אם מתחלה לא היו לו דברים אחרים ללפת בהן את הפת אלא אלו הפירות בלבד ומתחיל ללפת בהם את הפת

[כס"ז - ז]

שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה

טעונין ברכה לפנייה ואין טעונין ברכה לאחריהם לאחר הסעודה טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם וקיימא לן כרב פפא. שאילו תלמידיו את בן זומא מפני מה אמרו דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם אמר להם הואיל ופת פוטרתן אי הכי יין נמי תפטר ליה פת אמר להם *יין [מב.] גורם ברכה לעצמו: רב הונא אכיל מפת *הבאה בכסנין תריסר רפתי בני תלתא *תלתא לקבא וז"א בריך

מיהו נראה דדוקא בשאר דברים אכל ציין (י) פוטרת מעין

שלש ואם שמה אחר שאמר הב לן ונברך דלמירין (פסחים קג:) אסור לו למשתי בלא ברכה מברך לפניו ואינו מברך לאחריו דגבי יין ברכת המזון פוטרת מעין שלש ואפילו לא יברך ברכת המזון כבוס ויש סיוע לזה מדאמרין בגמ' (לה:) חמרא סעיד ומשמח והוין צה אי הכי נברך עליה שלש ברכות ומיהדרין לא קצעי ארבע עליה וכיון דלא לאו דלא קצעי אינשי עליה לישו

מברכין עליה ברכת שלש כמו על הפת דין הוא שיהיה לו זאת המעלה יותר משאר המינים בברכת שלש תפטור אותו מברכת מעין שלש.

ור' יתחק הזקן ז"ל אמר דהא דלמירין לאחר סעודה טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם זהו צימיהם שהיו נוהגים לעקור השלמות קודם ברכת המזון וע"כ אמרו שאינו מפורק עם מה שאכל שנראה כסעודה בפני עצמה וצריך לברך עליו תחלה וסוף אכל אנו שאין מנהגו לסלק את השולחן עד שסיימו לברך ברכת המזון אע"פ שסיימו לאכול כל זמן שלא ברכו כמו בתוך הסעודה דיינין ליה וטעון ברכה לפניו ואין טעון לאחריו. וכן צריך לפרשה בכל מקום שהזכירו בשמועה לאחר המזון דאין הדין נוהג אלא צימיהם אכל עכשיו כמו בתוך הסעודה דיינין ליה:

[מב.] יין גורם ברכה אע"פ פירש"י ז"ל מתוך חשיבות שמקדשים עליו מה שאין כן בשאר דברים שעל ידם מצוא ברכה אחרת וכ"כ גם על הפת מקדשים י"ל דהכי קאמר יין נמי גורם ברכה לעצמו שמקדשים עליו כמו שמקדשים על הפת ועוד שעל היין מברכין ואין מברכין על הפת. ור"מ (ד"ה אמר להו) פירש יין גורם ברכה לעצמו שפוטור שאר משקין שאם צריך על היין ושתה אחר"כ משקין אחרים אין צריך לברך (אחריהם) כלל לא לפנייהם ולא לאחריהם שברכת היין שצריך וצריך לבסוף פוטור המשקין ששתה בנחיש אע"פ שאין הלכה כר' חייא שאמר (מ"ה:) פת פוטרת כל מיני מאכל גבי יין הלכה כמותו ויין פוטור כל מיני משקין וזה פי' נאה אלא שאין הלשון מורה עליו. ורבינו שמואל מרומרו ז"ל פירש דין גורם ברכה לעצמו שעל כל שאר הדברים אין מוסיפין בברכה שם האילן עצמו אלא צורא פרי העץ פסח והוין י"ש לו זה התשיעית שאנו אומרים זו ברכה פרטית ומזכירין הגפן צפירוש.

ומבאין היה למד ר' יעקב (מוד"ה אי הכי) שעל המים ששותה בתוך הסעודה אין מברכין עליהם דמיעקר המזון הם דהא הכא היין עצמו היה פטור"ה הפת אם לא מטעם חשיבות היין שיש לו מעלה אחרת שגורם ברכה לעצמו אכל המים כיון שאינם גורמים ברכה לעצמם שברכתם שהכל היא ברכה כללית נגררין אחר הפת וא"ל לברך עליהם כלל.

ויש שאומרים שמברכין עליהם וטעמא ממוס דין שהוא מעין מזון היו אומרים שאם לא מטעם היין גורם ברכה לעצמו היה הפת פוטור אותו אכל המים שאינם מעין מזון אין הפת פוטרת אותם. ואין זה נראה שגם המים כיון שצביצת הפת צריך לשחות מעין המזון הוי והפת פוטרת אותם ואפילו היה כמא' מתחלה לא נאמר כיון שמתחלה היה כמא' ולא צאו בצבת הפת מברך עליו עכשיו אלא כיון שלא רצה לשחות מתחלה כדי שלא יזיקו לו המים נמצא כי שתיית המים בצבת הפת היא וא"ל לברך עליהם דפת פוטרת. מפי מורי הרב נר"י:

תריסר ריפתי בני תלתא תלתא לקבא וז"א בריך. כלומר ששלושה מהם היה קב אחד ואחד וממא' שאלו שיעור ארבעה קבין ואפ"ה לא צריך לנסוף. וי"מ שלא צריך לנסוף כלל מפני שלא היה אכילה קבועה* וכן נראה מתוך מה שכתב הר"י ז"ל. וי"מ שלא צריך אלא צורא נפשות בלבד:

שלא מחמת הסעודה. כלומר שלא הביאו אותם מתחלה ללפת מהם כלל ואוכל אותם בפני עצמם מברך לפנייהם שאינם מנטרפים עם הפת ואינו מברך

לאחריהם שמנטרפים עם מה שאכל וברכת המזון פוטרת את הכל. כך נראה למורי הרב נר"י לפרש מימרא דרב פפא.

ויש סיוע לדינים הללו מן הירושלמי (ה"ה) דגרסין התם רב הונא אכל תמרי על פיסתיה אמר ליה רבי חייא צר בא פליג את על רבן שצקין צמר ומצרך עליהן תחלה וסוף אמר ליה אינון עיקר ניגוסתין. פי' רב הונא היה אוכל תמרים אחר שאכל הפת ולא היה מברך עליהם לא מלפניהם ולא מאחריהם אמר ליה רבי חייא אהא חולק על רבן צ"ל וכל האמוראים האחרים שאמרו הביאו תמרים תמרים וענבים בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם וחולקין על רבי חייא דאמר פת פוטור כל מיני מאכל טוב הוא שתנית לאכול אותם עד לאחר המאכל קודם בהמ"ז כדי שצריך עליהם תחלה וסוף ומעשה כדברי הכל ורב הונא השיב לו אינון עיקר ניגוסתין כלומר עיקר אכילתי הן שמתחלה עליהן קצנתי סעודתי וכיון שמתחלה קצנתי עליהם אע"פ שעכשיו אני אוכל אותם בלא פת איני צריך לברך כדי אמרין טעונין ברכה לפנייהם זהו כשלא הביאו אותם ללפת בהם את הפת כלל.

ורבינו יתחק הזקן ז"ל (מוד"ה לנחת) פי' עוד צענין אחר ואמר דדברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה נקראים כגון בשר וצינים וגבינה ודגים שאין דרך לאכול אותם שלא בשעת הסעודה כמו שדרך לאכול הפירות אלא דרכן של אלו לאכול בשעת סעודה להשביע וכן דייסא וחצץ קדרא וכיוצא בהם שני אדם אוכלים אותם להשביע ולפיכך אמר שהדברים האלו שדרך בני אדם לאכול בתוך סעודותיהם מעיקר סעודה הם וכיון שמשביעין וכונתו מתחלה עליהם להשביע אע"פ שאוכל אותם בלא פת אינו מברך עליהם כלל שנקללים עם הפת עצמו וברכת המזון צריך מתחלה וברכת המזון שצריך לבסוף פוטור אותם אכל דברים שאינם צאים מחמת הסעודה כלומר שאפילו שלא בשעת סעודה אוכלין אותם כל היום כגון פירות וכיוצא בהם אם הביאו אותם בתוך הסעודה ואוכל אותם בלא פת אינם מעיקר הסעודה וטעונין ברכה לפנייהם שאינם נגררין אחר ברכת המזון אלא מחמת מתחלה אכל אין טעונין ברכה לאחריהם שכיון שעמיד לברך על כל מה שאכל גם זה נכלל עמו וברכת המזון פוטרת אותם.

ובזה אנו מתרצין מה ששאלין העולם צילי פסח למה לאין אנו מברכין בציטול שני צורא פרי האדמה כמו בציטול ראשון והטעם מפני שכיון שמתחלה היתה כונתו לאכול שהיה יודע שמחויב היה בצאילתן דברים הבאים מחמת הסעודה הוי והוי להו טפילה לפת ולפיכך אינו מברך עליהם צורא פרי האדמה אלא ברכת המזון בלבד דהיינו לאכול מרור"ה והכי חנן בפסחים (ק"ה) צהדיא עד שמגיע לפרפרת הפת דמשמע דטפילה הוי לפת ומה הטעם נמי היו מברכין על הפסח לאכול את הפסח ולא היו מברכין שהכל* וכי' מפני שטפל הוא אכל הפת שאכל מתחלה (כיון שחייב בצאילתו) וחייב לאכול אחר המנהג והמרור דחצי' (במדבר ט, י"ה) על מזות ומרורים יאכלוהו:

לאחר הסעודה טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם. פי' אחר שסיימו מלאכול אינו מיטפל עם הפת המאכל כלל וצריך לברך עליו ברכה הראויה לו תחלה וסוף.

הביאו לפנייהם תאנים וענבים בתוך הסעודה אמר רב הונא טעונין ברכה לפנייהם אבל לא לאחריהם וכו', שמועה זו ושמועה דר"פ ובסמוך נאמרו עליהן כמה פירושים, והמחזור בעיני דהא דפליגי בה רב הונא ור"ש ורבי חייא בשהביאו לפנייהם תאנים וענבים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה, כלומר שלא ללפת בהן את הפת ממש אלא לסייע קצת תאות המאכל כדי שיתאוה לאכול יותר כדרך של בריות בפרפראות שבאמצע סעודה, ולפיכך קאמר רב הונא שהן טעונין ברכה לפנייהם דכיון דאינן באין ללפת ממש אין ברכת הפת שהיא ברכה ברורה לפת פוטרת את אלו כיון שאינן טפלה לפת ממש כלומר שיבא ללפת ממש, שאלו באו ללפת ודאי לכ"ע נפטרו בפת דהו להו טפלה ותנן זה הכלל כל שהוא עיקר ויש עמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה, ואף על פי שהן באין באמצע סעודה כדי לסייע קצת באכילה מ"מ אינן באין לגמרי מחמת כך אלא שאף בהן מתכוין להנאת עצמו ...

אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. פי' אפי' כגון תאנים וענבים שבאו ללפת את הפת וקמ"ל שאע"פ שאין דרכן לבא ללפתן ולאו מזון נינהו אפי"ה כיון דאיהו מלפת בהו את הפת השתא שוינהו טפלה לפת, ומיפטר בפת אפי' בתחלתן וכ"ש בסופן דהו להו מכלל סעודה לגמרי וברכת המזון פוטרת לכ"ע כל מה שהוא מכלל הסעודה, ופיסקא זו ככ"ע אמרה רב פפא ולא איצטריכא ליה, דמתני' היא כל שהוא עיקר ויש עמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה, כלומר בין בתחלתה בין בסופה אלא משום אינך דקא אזיל וכאיל נקט לה להא הכא, וא"נ איצטריכא ליה קצת דסד"א כיון שאין דרכן לבא ללפתן ולטפלה אף על גב דהאי מלפת בהו את הפת בטלה דעתו ולא ליפטר קמ"ל, כנ"ל, אבל הר"ז ז"ל תירץ דהא דר' פפא בשלא היו לפניו בשעה שבירך על הפת והוה אמינא דטפלה לא מיפטר אלא בשהיתה לפניו מעיקרא דדעתיה עילויה בעידנא דבריק המוציא, קמ"ל כיון דטפלה נינהו לא בעו ברכה, והא דקאמר רב פפא דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה ולא קאמר דברים הבאים מחמת הסעודה דכיון דמחמת הסעודה היינו שבאו ללפת בהן את הפת פשיטא דבתוך הסעודה הן באין, נ"ל דלאו לדיוקא נקט ליה להווא לישנא אלא משום הנך בבי אחריתי דאיצטריך למיתני בהו בתוך הסעודה ולאחר הסעודה נקט נמי בהא בכדי ולפירושא רויחא בעלמא בתוך סעודה.

שלא מחמת סעודה בתוך הסעודה, כלומר תאנים וענבים שלא באו ממש ללפת טעונין ברכה לפנייהם אבל לא לאחריהם כטעמא דרב הונא וכדכתיבנא לעיל, ואם באו לאחר סעודה ממש וקודם ברכת המזון, טעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם, לפנייהם דהא לא מפטרו בפת כלל ואפי' כשבאו בתוך הסעודה כ"ש בשבאו לאחר סעודה דהא פת דפטרה פרפרת שבתוך הסעודה אפי"ה לא פטרה לה כשבאה לאחר סעודה וכדאמר' דפת הבאה בכסנין טעונה ברכה לפנייה, וכדמשמע נמי במה כ"ש תאנים וענבים, ולאחריהן נמי משום דלאו מזון נינהו כפת הבאה בכסנין, ולא מכלל סעודה הן כלל כבאין בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ממש שמייעין קצת בסעודה שהן מרבין מעט תאות המאכל.

וכלל דברים אלו שאמר רב פפא אינם אלא בתאנים וענבים וכיוצא בהן שהן פירות בלבד, אבל בשר ודגים וכיוצא בהן בין שבאו בתוך הסעודה בין שבאו לאחר הסעודה אינן טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם דהן בעצמן מזון הן ואינן באין לקנוח סעודה אלא להשביע והן בעצמן מן הסעודה הן ופת פוטרת כל מה שבא למזון ולהשביע, ופרפרת דקתני במתני' לאו היינו בשר ודגים אלא פת הבאה בכיסנין וכיוצא בהן שבאין לקנוח סעודה ולהנאת עצמן ולא להשביע, ומעשה קדרה נמי בין באמצע בין לאחר סעודה אינן טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם מההוא טעמא נמי דאמרן דאף הן סעודה הן דלהשביע הם באין, והיינו דתנן ברך על הפת פטר את הפרפרת ואמר' עלה בגמרא וכ"ש מעשה קדרה כלומר כ"ש מעשה קדרה דלהשביע ומן הדין פת פוטרתה, ואמר' נמי ב"ש סברי לא מיבעיא פרפרת דלא פטרה אלא אפי' מעשה קדרה נמי לא פטרה, ומאי אפילו, ואלו הן מעשה קדרה חילקא טרגיס ואורז וערסן, והא דתנן ברך על הפרפרת לא פטר את הפת ב"ש אומרים אף לא מעשה קדרה ואמר' עלה בגמרא ב"ש ארישא פליגי וה"ק ת"ק ברך על הפת פטר את הפרפרת וכ"ש מעשה קדרה, וב"ש אמרי לא מבעיא פרפרת דלא פטר אלא אפי' מעשה קדרה לא פטר או דילמא אסופא פליגי דקתני ברך על הפרפרת לא פטר את הפת פת הוא דלא פטרה הא מעשה קדרה פטר, ואתו ב"ש למימר דאף מעשה קדרה לא פטר דאלמא לכ"ע מעשה קדרה בעי ברכה או דידיה או דחבריה למפטריה, דא לא למה לי דפטרה ליה פרפרת הא איכא פת, לא היא דהתם לאו אדאכל פת קאי אלא מלתא באפיה נפשה היא, כלומר ואם לא באו בסעודה אלא שאוכל פרפרת דהיינו פת הבאה בכסנין ומעשה קדרה שלא עם סעודה אלא בפני עצמן ברך על הפרפרת פטר את מעשה

קדרה וב"ש סברי לא פטר, ופת הבאה בכסנין דהיינו פרפרת דמתני' אם באה בתוך הסעודה אינה טעונה ברכה כלל לא לפנייה ולא לאחריה וכדתנן בריך על הפת פטר את הפרפרת, ובזה עדיפא מתאנים וענבים, וטעמא דמילתא משום דפרפרת היא פת ואלו קבע עליה סעודה או דאכל מיניה כדי שאחרים קובעין עליו סעודה מברך עליה המוציא וג' ברכות, והלכך כל שבאה בתוך הסעודה דין הוא שיפטור אותה בברכת הפת, אבל אם באה לאחר סעודה טעונה ברכה לפנייה משום דלאו למיזן אתיא אלא לקנות, וכדמוכח מתני' דקתני בריך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון, דאלמא פת לא פטר פרפרת שלאחר המזון דאי איתא למה לי פרפרת שלפני המזון למיפטור תיפוק לי משום פת, ומיהו לאחריה אינה טעונה ברכה דברכת המזון פטר לה דאף היא נמי מזון היא ודין הוא שתהא ברכת המזון פוטרתה, מה שאין כן בתאנים וענבים, ומיהו דין זה דלאחר סעודה ליתיה השתא, דבזמן הוא דהווי מסלקי טבלא בגמר סעודה הוא דמשכחת לה לבתר סעודה דהיינו לאחר סילוק, אבל לדידן אף על גב דגמר מלאכול כל היכא דמנחא תכא קמיה לא מסלק דעתיה ממיכלא וממשתיה וכ"כ בתוספות.

ואני מסתפק בענין שמועתינו, לפי שרש פפא לא דבר אלא בג' מדות לבד שהן בתוך הסעודה מחמת הסעודה ובתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ולאחר הסעודה ועדיין יש מדה רביעית שלא נתפרשה והיא דברים הבאים לפני הסעודה ושדעתו לאכול פת אחריה, לפי שיש לומר שהם כדברים הבאים לאחר הסעודה וטעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם, או נאמר שהם כדברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה שאף הן מעוררין התאווה וגורמין בריבוי המזון ולפיכך אף הן אינן טעונין ברכה לאחריהם, ולפי הסברא הראשונה עיקר שכל שהוא קודם הסעודה אינו מכלל הסעודה כלל, וג"ל שהיא כמחלוקת בירושלמי דגרסינן התם א"ר זעירא מן דאנן חמיין רבנן עלין לריש ירחא ואוכלין ענבים ולא מברכין עליהם בסופא לא שיש בדעתם לאכול פת פ' בתמיהא, נראה דלדעת ר' זעירא כל שבדעתו לאכול פת אף על פי שאכל ענבים קודם שיתחיל בסעודה הרי הוא כאלו אכל בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ואינן טעונין ברכה לאחריהם, אבל למטה משם אמרו בירושלמי רבי בא בריה דרב פפא בעי אהין דאכל סולת ובדעתיה מיכל פיתא מהו מברכה עליה דסולתא בסופא, רבנן דקסרין פשטין ליה צריך לברך בסוף, וכן נראה עיקר.

נמצא עכשיו פסקן של דברים לפי מה שכתבנו, דבשר ודגים ובשר מליח וכן מעשה קדרה בין שבאו בתוך הסעודה בין שבאו לאחר הסעודה אינן טעונין ברכה כלל, ופת הבאה בכסנין דהיינו כגון אובלי"ש ואותן העשוין כמין כסין שממלאין אותן בדבש ושקדים ומיני בשמים אם באו בתוך הסעודה אינן טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם, ואם באו לאחר הסעודה דהיינו לאחר סילוק טבלא טעונין ברכה לפנייהם ואין טעונין ברכה לאחריהם, ופירות כגון תאנים וענבים אם באו ללפת אינן טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם, ואם באו בתוך הסעודה שלא ללפת טעונין ברכה לפנייהם ואין טעונין ברכה לאחריהם, ואם באו לאחר הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם, ונראה שאם התחיל לאכול מהם בתוך הסעודה ונמשכה אכילתו עד לאחר הסעודה גם אותן שאכל לאחר סעודה אין טעונין ברכה לאחריהם שאין הכל הולך אלא אחר התחלת אכילתו, וכן אם באו ללפת את הפת ולאחר גמר אכילתו אכל מהן, שאין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם, וה"ה לפת הבאה בכסנין בתוך הסעודה ואוכל והולך מהן עד לאחר גמר סעודה אינה טעונה ברכה לפנייהם שכבר נפטרה בפת, ונראה שהוא פלוגתא בירושלמי דגרסי' התם ר' חלבו ורב הונא בשם רב בשם ר' חייא רובא פת הבאה בכסנין לאחר המזון טעונה ברכה לפנייהם ולאחריהם א"ר אימי ר' יוחנן פליג א"ר מונא לרבי חזקיה במה הוא פליג א"ל בשאכל מאותו המין באמצע סעודה, ונראה דהלכה כר"י דרב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן, ומיהו כיון דמשמ' דר' חייא אמר לה איכא למימר דהלכה כרב שאמר משום ר' חייא, ומיהו קצת ראיה יש לחייב מדקי"ל בברך על היין שבתוך המזון לא פטר את היין שלאחר המזון משום דזה לשותות וזה לשרות אלמא אף על גב דברך על יין בתוך הסעודה כיון שאין שתייתו שבתחלה חשובה כשתייתו שבסוף לא פטר לה וצריך לחזור ולברך כ"ש הכא דלא בריך עליהן ממש אלא שנפטרו בגררא דפת ופת כבר גמר מלאכלו שהוא צריך לחזור ולברך, מיהו הא משמע דפשיטא דכל שבא ללפת אף על פי שאוכל ממנו בתוך הסעודה לבדו בלא פת שאינו צריך לברך עליו דעדיין מלפת בו את הפת ודרך המלפתים שאוכלין מהן בתוך הסעודה קצת בלא פת וחוזר ומלפת בהן עוד הפת, ובזה כתבו בתוספות כן. מהא דאמרין לאחר הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם, איכא למשמע דשלוש אינן פוטרין מעין שלש.

שתייה ואכילה כלל לברך לא לפנייה ולא לאחר' וכן מה שאמ' חכמי' אחר כל אכילתך אכול מלח, אחר כל שתיתך שתה מים ואינך ניזוק שהוא לרפואה אין צריך ברכה כלל. אב"ן. [המנהיג הלכ' סעודה].

דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה כגון בשר ודגים וירק ודייסא וכיוצא בו שרגילין לאכלם עם הפת אפילו אוכלם בלא פת אינם טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם שהפת פוטרת [וכן] כל המשקה שאדם שותה בתוך הסעודה חוץ מן היין שקובע ברכה לעצמו. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה כגון מיני פירות והביאם קודם שמשך ידו מן הפת כגון בזמן הזה שאנו רגילין למשוך עצמנו מן הפת עד אחר ברכת המזון טעונין ברכה לפנייהם ולא לאחריהם כי ברכת המזון פוטרת. והדין שכתוב בגמרא דברים הבאים שלא מחמת הסעודה לאחר סעודה וקודם הברכה שאמרו בו שטעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם אינו מצוי בינינו חילוק בזה כי ברכת המזון פוטרת ברכה של אחריהם. יש אומרים שאם אין לו יין בסעודה ושותה מים שהפת פוטרת. וי"א שצריך לברך מפני שהוא נמלך ולא כן ביין אלא פעם אחת. והרוצה להסתלק מן הספק קודם שיטול ידיו במקום סעודתו ישתה מעט מים ויברך על דעת לשתות בתוך הסעודה. [צידה לדרך מאמר ראשון כלל ג' פכ"ב].

אמר רב פפא הילכתא דברים הבאים מחמת סעודה בתוך הסעודה. אדם שהיזמין סעודתו על בשר ודגים ופירות וכל דבר שהוא ללפת בו את הפת, אינו טעון ברכה לא לפניו דהפת פוטרו, ולא לאחריו דברכת המזון פוטרו. דברים הבאים שלא מחמת סעודה, שאינו ללפת בו את הפת כגון פירות שמביאין לקינוח סעודה ולא ללפת, או איסתנס ומביאין לו בשמים ועיקרין בתוך הסעודה, וכל כיוצא בו, צריך ברכה לפניו דאין הפת פוטרו דלאו אדעתא ידיה בריך, דפת אינו פוטר אלא ליפתנו, ואין צריך ברכה לאחריו כי בריך אדעתא דכל מאי דאכל בריך. דברים הבאים לאחר סעודה ולאחר ברכת המזון טעונין ברכה בין לפנייהם ובין לאחריהם. [סידור חסידי אשכנז].

אמר רב פפא דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם בתוך הסעודה ושלא מחמת הסעודה טעונין ברכה לפנייהם ואין טעונין לאחריהם לאחר הסעודה כלומר קודם ברהמ"ז טעונין ברכה בין לפנייהם ובין לאחריהם, פי' ר"פ לא איירי במידי (דמידי) דאתי ללפת בו את הפת ומשנה שלימה שנינו דכל שהוא עקר ועמו טפילה מברך על העקר ופוטרו את הטפלה ולא איירי נמי במידי דמזון כלומר המיוחדים למזון כגון פת הבאה בכסנין ודיסא וחביץ קדרה וכן בשר גבינה ובצים ודגים וכל כיוצא בהם הנהו לא מבעיא בתוך הסעודה ומחמת הסעודה אלא אפי' שלא מחמת הסעודה פטורין כשהן באין בתוך סעודה כדמוכח במאי דפרישנא בגמ' הילכך הא דר"פ לא איתא אלא בפירות וארישא דשמעתין קאי דאמרי הביאו לפניו תאנים וענבים ואהא קאמר דברים

הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה כלומר למלא רעבונו כגון תאנים ענבים ותמרים וכל כיוצא בהן שדרך בני אדם לאכול מהן להשביע נפשו ולמלא בטנו כי ירעב אם באו בתוך הסעודה וכוונתו באכילתן לכך אע"פ שאוכל אותן בלא פת אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם ובהא איתא לדר' חייא דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל אע"ג דאיהו לעולם אמרה בין מחמת הסעודה בין שלא מחמת סעודה לגבי הא מיהא דמחמת סעודה הילכתא כותיה, שלא מחמת סעודה בתוך סעודה טעונין ברכה לפנייהם ולא לאחריהם כגון פירות שאוכל מהן בתוך הסעודה בלא פת ואוכל מהם לתענוג ואין כונתו באכילתן להשביעו כלל אלו טעונין ברכה לפנייהם ולא לאחריהם דכל בתוך הסעודה לענין ברכה דלאחריהם טפלין הם לסעודה, דברים הבאים לאחר הסעודה טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם והא פרישנא דהשתא בדר"פ בפירות איירינן ולהכי לא פרישנא בהא אי מחמת סעודה או שלא מחמת סעודה דמסתמא כל פירות הבאים לאחר הסעודה ונאכלין לבדן בלא פת אינם באין מחמת סעודה הא אם היו באים מחמת סעודה כגון שכבר אכל פיתו ואין לו פת ואוכל מאלו למלא רעבונו כל מחמת סעודה דין אחד בין בתוך סעודה בין לאחר סעודה ולא טעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו, וכשהן באין לאחר סעודה שלא מחמת סעודה שהן טעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם אין ברכת שלש פוטרתן לפי שהיא ברכת מזון ואלו אינן מזון הילכך מכיון שאלו באין לכלל חיוב ברכה לאחריהם זו אינה ברכה להם כלל לבד מתמרי דזייני שאלו אפילו בשאכלן לבדן שלא אכל פת כלל וברך עליהם ברכת שלש בדיעבד יצא כדאמרין לעיל הא לכתחלה ודאי בשאכלן לבדן שלא אכל פת כלל מעין שלש ראוי לברך עליהן כנוסח שאר ברכת הפירות ואפילו בקובע סעודתו עליהן לא שמענו בהם חלוק דאע"ג דזייני מ"מ כל לפירות לא הויא ולא חשיבא קביעותא לחייב עליהן שלש ברכות ומ"מ כיון דזיינו אם בריך עליהן שלש ברכות יצא בדיעבד כדאיתא בפרקין לקמן וכיון דאם בריך עליהם שלש ברכות יצא כל שהוא מחוייב כבר מצד אחר שלש ברכות מוציא אותן באותן שלש ברכות אבל פרפרת דהינו פת הבאה בכסנין ומעשה קדרה כגון אורז ודייסא ודכותיה דין אחר להן שכל שהן באין בתוך הסעודה הן פטורים מלברך עליהן לפנייהם ולאחריהם ואפי' שלא מחמת הסעודה. [חדושי הרא"ה].

אמ' רב פפא היל' דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. פי' אילו הן מיני לפת, כגון בשר ודגים, שאינן נאכלין אלא עם הפת. ואע"פ שבאו בתוך הסעודה, וכשבירך על הפת לא היתה דעתו עליהן, אפי' הכי פת פוטרת, דכל מידי דמילפתא בהו פיתא כפת דמי, וכי היכי דאם בא לו פת בתוך סעודתו אינו מברך עליה, הם הכי נמי במיני ליפתן אינו מברך עליהן. שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה, טעונין ברכה לפנייהם ואין טעונין ברכה לאחריהם. פי' אין דרכן ללפת בהן הפת, אלא

ספר אור זרוע חלק א - הלכות סעודה סימן קנד

פי' רש"י דברי' הבאים מחמת סעודה ללפת בהם את הפת אין טעונין ברכה דהוי להו טפילה הלכך כל מידי בין מזון בין פירות שהביאו לליפתן אין בו ברכה לא לפניו ולא לאחריו. שלא מחמת סעודה בתוך הסעודה כגון דייסא וכן כרוב ותרדין שאין לפתן ובאין למזון ולשובע טעונין ברכה לפנייהם דלאו טפילה נינהו ואינו בכלל לחם דנפטרו בברכת המוציא ולא לאחריה' דמיני מזון נינהו וברכ' המזון פוטרות. דברים הרגילים לבוא לאחר סעודה כגון פירות אפי' הביאן בתוך הסעודה שלא מחמת ליפתן טעונין ברכה בין לפנייהם דלאו טפילה נינהו בין לאחריהם דאין ברהמ"ז פוטרות דלאו מזון נינהו ע"כ רש"י.

פי' ר"ח כל דבר הבא בתוך הסעודה מחמת סעודה לאכול בהן פת כגון מיני תבשילין וכיוצא בהן דעבידי למילפת בהו אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם יש מי שאומר ואפי' ענבים ותאנים ורמונים וכיוצא בהם שהרבה בני אדם אוכלים בהם פתן ובזמן שבאים בתוך הסעודה למילפת בהן את הפת פת פוטרות וא"צ ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. ודייסא וכיוצא בהם אף על גב דאמר בבבלי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא אם נהמא ממש הוא ד"ה פת פוטר את הפת ואם אינה הרי היא תבשיל הבא מחמת הסעודה בתוך הסעודה, אבל דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת סעודה כגון מיני מתיקה חביצא בדובשא ופאל ודג וכיוצא בהן שבאין למתיקה ולא ללפת טעונין ברכה לפנייהם ולא לאחריהם. דברים הבאים שלא מחמת סעודה לאחר סעודה כגון אבטיחים וענבים ורמונים וכיוצא בהם שאין באים ללפת בהן את הפת שכבר סלקו את הפת מלפניהם ועדיין לא רחצו ידיהם הרי אלו טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם שכיין שלא באו ללפת בהן אין ברכת המזון פוטרות מלבד אחריהם הלכך צריכין ברכה לפנייהם ולאחריהם זהו פירוש דברי רב פפא, עד כאן פר"ח. ובתשובת רבינו שלמה מצאתי כשהיו מביאים לו אגוז בדבש בתוך הסעודה היה מברך לפניו שהכל נהיה בדברו לפי שנשתנה האגוז מכמות שהיה. ולדברי פר"ח נראה דדמי לחביצא בדובשא.

ודייסא שפירש"י שאין הפת פוטרת' היינו כשאינו אוכלה עם הלחם אבל אוכל עם הלחם אז הפת

פוטרותה כפי' ר"ח. מיהו הא דאמר' דדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת סעודה אין טעונין ברכה לפנייהם אם היינו דוקא כשאוכל עם הפת או שמא כיון דאדעתיהו קבע נפש' ואדעתיהו ברכ' המוציא כדי ללפת בהן את הפת שמא אפי' אוכלם בלא פת אין טעונין ברכה לפנייהם בהא יש שמסתפקים. מיהו מורי רבי' יהודה ב"ר יצחק פי' שאם קבע סעודת' אדעתיהו אפי' אוכלם בלא הפת אין טעונין ברכה לפנייהם ונראין דבריו. ודין אחרון זה שאמרנו שלא מחמת סעודה לאחר סעודה טעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם. פי' מורי רבי' יהודה ב"ר יצחק דאינו נוהג בזמן הזה שאין אנו מושכין עצמינו מן הפת קודם ברכת המזון והוי בתוך הסעודה ואין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם:

ראב"ה חלק א - מסכת ברכות סימן קיז

ור"ח פירש דברים הבאים בתוך הסעודה כגון מיני תבשילין ויש אומרים אפי' ענבים ורמונים שהרבה בני אדם מלפתין בהם פתן פת פוטרות וכן דייסא ואף על גב דאמרין בבבלי טפשאי וכו' מכל מקום פת פוטרת שהרי אם פת הוא הרי נפטרו ואם אינו פת הרי נלפתין עמו אבל דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה כגון מיני מתיקה וחביצא בדובשא טעונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם >דברים הבאים שלא מחמת סעודה לאחר סעודה כגון אבטיחים וענבים ורמונים וכיוצא בהם <שאינם באים ללפת בהם את הפת> שכבר סלקו את הפת מלפניהם ועדיין לא רחצו ידיהם הרי אלו טעונים ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם שכיין שלא באו ללפת בהן אין ברכת המזון פוטרות מלבד אחריהם הלכך צריכין ברכה לפנייהם ולאחריהם זהו פירוש דברי רב פפא, עד כאן פר"ח. ובתשובת רבינו שלמה מצאתי כשהיו מביאים לו אגוז בדבש בתוך הסעודה היה מברך לפניו שהכל נהיה בדברו לפי שנשתנה האגוז מכמות שהיה. ולדברי פר"ח נראה דדמי לחביצא בדובשא.

קעז א אמר רב פפא הלכתא דברים וכו'. הכי איתא צפרא כינל מצרכין (סוף דף מ"א) ודברי רבינו כפירוש ר"י נתוספות והרא"ש לשם דפירוש דברים הנאים מחמת הסעודה הן הדברים שרגילין לקבוע עיקר הסעודה עליהם לאכלן עס הפת כגון

סימן קעז

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] דין דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה או שלא מחמת הסעודה לענין ברכה: [ב] ודין דברים הבאים לאחר הסעודה: [ג] האוכל בתוך הסעודה מעט פירות בלא פת אימתי צריך לברך עליהם:

א [א] אמר רב פפא א הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם כגון בשר ודגים וביצים וירקות וגבינה ודייסא. לא מיבעיא אם מלפת בהן הפת שאין צריך לברך עליהן אלא אפילו אם אוכל אותם בלא פת אין טעונין ברכה לפנייהם דברכת הפת פוטרתן ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן. (ה) דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה כגון תאנים וענבים וכל מיני פירות ומיקרו שלא מחמת הסעודה לפי שאינם כמו בשר ודגים ומיני מלוחים שרגילין לבוא לעיקר הסעודה טעונים ברכה לפנייהם דברכת המוציא אינה פוטרתן דלאו מעיקר הסעודה הם ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרת כל מה שאכלו בסעודה: ב לאחר הסעודה פירוש כל מה שהזכרנו למעלה בין הבאים

בשר ודגים וביצים וירקות וגבינה ודייסא ומיני מלוחים והביאם בתוך הסעודה קודם שהסירו הפת מן השלחן והשתא אפילו אוכל אותם בלא פת אין טעונין ברכה לפנייהם דברכת הפת פוטרתן ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן. דברים הנאים בתוך הסעודה קודם שהסירו הפת מן השלחן והן דברים שאין רגילין לבוא לעיקר הסעודה לאכלן עס הפת כמו בשר וכו' אלא נאים לקינוח הפה כגון תאנים וענבים וכל מיני פירות אם אכלן בלא פת טעונים ברכה לפנייהם דברכת הפת אינה פוטרת אלא לדברים הנאים לעיקר הסעודה ללפת זו את הפת אכל לא לאחריהם דברכת המזון פוטרת כל מה שאוכל בסעודה:

ב לאחר הסעודה. דהיינו לאחר שהסירו הפת מן השלחן קובעין עזמן לשמות ומביאין כל מיני מאכלים ופירות ומיני מגדים למתק השמיה לריך לנכך בין לפנייהם בין לאחריהם אפילו הביאו דברים שרגילין לקבוע הסעודה עליהם כגון

קעז פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן [ג] כיצד ראוי לנהוג לענין ברכה בפירות הבאים בסעודה: דברים הבאים לפני הסעודה ודעתו לאכול פת אחריהם אם טעונים ברכה לאחריהם:

א—**ב** אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. ואלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם ואין טעונין ברכה לאחריהם לאחר הסעודה טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם הכי איתא צפרא כינל

מצרכין (מ"א): והסכימו התוספות (ד"ה הלכתא) והרא"ש (ס' כו) לפרש דדברים הנאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה היינו כגון בשר ודגים וירק ודייסא שרגילים לקבוע עיקר סעודה עליהם ולאכול בהם את הפת הילכך אפילו אכלן בלא פת אין טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם כיון דעיקר הסעודה הם פטרן ברכה הפת וכן ברכה המזון פוטרן וכן פירש ד"ה (ברכות פ"א ע"ג) דברים הנאים מחמת סעודה כגון בשרא וכורי וכל מיני צינור דדרכיהו למיכל זהו ריפתא וכן ירקי וצינור אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם ודברים הנאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה היינו כגון תאנים וענבים וכל מיני פירות. לאחר הסעודה פירוש דברים

שהזכרנו למעלה בין הנאים מחמת הסעודה אס הביאו לאחר הסעודה קודם ברכת המזון כי היו רגילים בימיהם לאחר גמר הסעודה וכבר משכו ידיהם מן הפת שהיו קובעים עזמן לאכול פירות ופרפרת ולשפות יין לאחר המזון היינו דלמרינן במתניתין צריך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון וכן צריך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון היינו לאחר שסילק המזון קודם ברכת המזון וכיון שמשכו ידיהם מן הפת כל מה שהביאו לפניו בין דברים הנאים מחמת הסעודה בין דברים הנאים שלא מחמת הסעודה טעונים ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם דברכת המזון אינה פוטרתן אלא מה שגאכל חוץ עיקר הסעודה. וכתבו עוד (מד"ה לאחר, רא"ש ס' כו) דדין זה האחרון אינו מלוי צנינו צומן הזה לפי שאין אנו רגילים למשוך ידינו מן הפת עד ברכת המזון ולפירוש זה נמשכו המדרכי (ס' קלה) וסמ"ג (עשן כו ק"א סע"ג) והגהות מיימוניות פ"ד (אות כ) וגם ה"ר יונה (כט: ד"ה ומיהו) כתב פירוש זה אע"פ שכתב גם כן פירוש אחר כמו שאכתוב בסמוך צ"ל: ורבינו סתם דבריו כפירוש התוספות והרא"ש ואף על פי שכתבו דדין אחרון אינו מלוי צנינו כתב צו כמו שרגילים בסעודות גדולות וכו' דמשמע שהוא מלוי צנינו לא קשיא שמה שכתבו שאינו מלוי צנינו היינו בסתם סעודות דידן שאע"פ שגמרנו הסעודה אין אנו מושכין ידינו מן הפת עד ברכת המזון אכל בסעודות גדולות מלוי הוא וכיון שרגילים לסלק הפת מעל השולחן וכו' ודאי שטעונין ברכה לפנייהם ולאחריהם כדקאמר רב פפא:

פרישה

וכו' טעונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם דברכת המזון פוטר וכו'. פירש רבינו יונה (כט: ד"ה ודמי) הטעם שברכת המזון פוטרין ולא ברכת המוציא דכיון שברכת המזון עדיין לפניו לנכך מלטרף לעיקר הסעודה ויזאל צו מה שאין כן ברכת המוציא שכבר כלה לכן אינו מלטרף:

על פי שכבר כתבתי לעיל צנימן קע"ד (אות 6) בשם התוספות שדרכן היה לקבוע עזמן אחר המוציא ולאכול הפרפרת ולשפות יין אף על פי כן נכאן אינו ר"ל בפרפרת דלאחר המוציא שזאת נפטרו בברכה המוציא אלא איירי כאן בשם אירע שקבעו עזמן על הפרפרת קודם המוציא:

קעז (ה) דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה

דרישה

טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם ע"כ וכתב ב"י וזה לשונו ולפי פירושו דייסא הבאה בתוך הסעודה שלא ללפת בה את הפת טעונה ברכה לפנייהם ולא לאחריהם ופירות הבאים בתוך הסעודה שלא ללפת בהן את הפת טעונין ברכה בין לפנייהם ובין לאחריהם וחלקו עליו התוספות והרא"ש והעלו דייסא וכל מעשה קדרה אינם טעונין ברכה כלל ופירות הבאים בתוך הסעודה שלא ללפת בהן את הפת טעונין ברכה לפנייהם ואינם טעונין ברכה לאחריהם וכתב הגאון מהר"י אבוביב שיש לחוש לדברי רש"י וכשיביאו לפניו דייסא יאכל עמה פת בתחלה ובסוף וכן יש לזהר בפירות הבאים בתוך הסעודה שלא לאכול בלא פת עכ"ל:

הגהות והערות

קעז א [ב"ה בדפוס פייבי די שאקו ודפוס"ר ב"י ופראג אבל בדפוסים מנטובה ספרדי ושלונקי ובכתה"י הנוסח "אמר רבא":

טור <מכון שירת דבורה> - ב (או"ח קכח - רמא) / יעקב בן אשר (בעל הטורים) (עמוד 232) 34170 הודפס מאוצר החכמה

ג—ד וכו' רבינו בשם הרא"ש שיש להסתפק במי שקבע סעודתו על הפירות וכו'. זה לשונו שם (פי' כח) ואדם שאוכל בסעודה פת ופירות יש להסתפק אם אכל מהם בלא פת אם יצרך עליהם (ו) אם לאו וסבירא דהא לא יצרך עליהם דלדידיה הו' השתא מחמת סעודה דעיקר סעודתו סמך עליהו ולא אמרינן בטלה דעתו אלא כל אדם הילכך כיון דעיקר סעודה ה' פת פוטרתן אפילו אוכל מהם בלא פת ובירושלמי (ברכות פ"ו ה"ה) אמרינן רב הונא אכל תמרי עם פיתא אמר ליה רב חייה בר אשי פליג את על רבן שיבן בחר מונוך ואת מצרך עליהם תחלה וסוף אמר ליה אינון עיקר נגימתי פירוש הס עיקר סעודתי והיאך אניהם לבסוף משמע דלאחר מונוך דקאמר היינו אחר סעודה קודם ברכת המונוך כמו פטר את היין דלאחר המונוך דמתניתין וסובר כפסקא דרב פפא

דכל מיני פירות לאחר סעודה טעונים ברכה לפניהם ולאחריהם אכל בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לאחריהם אפילו אכלו בלא פת דאי בלא פת טעונים נמי ברכה לאחריהם כשאוכל בתוך הסעודה למה לי לנגישקניהו בחר מונוך יאמר לו אוכל אותם בלא פת אפילו בתוך הסעודה ויצרך עליהם תחלה וסוף ומיהו אין להוכיח מכאן שאם הביאו פירות לאכול בהם פתו ואכל מקצתן בלא פת באמצע הסעודה שלא יחא טעון ברכה לפניהם מדלא אמר ליה שיאכלם בתוך הסעודה כי לצרך עליהם גם בסוף אמר שיבן בחר מונוך עכ"ל:

אנו רגילין למשוך ידינו מן הפת עד ברכת המונוך ולא כתב בלחלץ בין סתם סעודות לסעודות גדולות וכו' והכי נקטינן:

ג וכתב א"א הרא"ש ז"ל יש להסתפק וכו'. איכא למידק דהלל הרא"ש כתב דאין להוכיח מן הירושלמי שאם הביאו לו פירות באמצע הסעודה ואכל מקצתן בלא פת שלא יחא טעון ברכה לפניהם וכו' אלמא דספיקא היא ואם כן למה כתב רבינו בשם הרא"ש פסק גמור שצריך לצרך לפניהם והב"י כתב דמשמע ליה לרבינו מדכתב דאין להוכיח משם שלא יחא טעון ברכה לפניהם אלמא איהו סובר שטעונין ברכה לפניהם עד כאן לשונו ולא הצנתי מאין צאה הצנתי משמעות זו הלא פשוט הוא דמדלצין להוכיח שלא יחא טעון ברכה לפניהם משמע דספיקא הוא וספק ברכות להקל ואין לצרך מספק ולפי עניות דעתי נראה דדעת רבינו היא מדכתב הרא"ש בתחלה דיש להסתפק במי שקובע סעודתו על הפירות וכו' ואחר כך כתב וסבירא דהא לא יצרך עליהם וכו' ואחר כך כתב מיהו אין להוכיח מכאן וכו' שמעינן להדיא דסבירא ליה להרא"ש דבכלל מה שכתב תחלה וסבירא דהא לא יצרך עליהם דלדידיה הו' השתא מחמת הסעודה דעיקר סעודתו סמך עליהו עכ"ל דנמשך מזה דבהבאו פירות באמצע הסעודה שאין עיקר סעודתו עליהם דסבירא דהא לא יצרך לצרך לפניהם אלא דכיון דלאחר שכתב הרא"ש וסבירא דהא לא יצרך עליהם עוד צריכה הוכחה מן הירושלמי דבקובע עיקר סעודתו על הפירות אין טעונין ברכה לפניהם לכן כתב ומיהו אין להוכיח מכאן ראה זו מהירושלמי שאם הביאו פירות באמצע סעודה ואכל מקצתן בלא פת שלא יחא טעון ברכה לפניהם וכו' אלא מכל מקום ודאי אף על פי דאין להוכיח מן הירושלמי דאין לצרך ואפשר לומר דצריך לצרך מכל מקום מטעם הסבירא שכתב תחלה וסבירא דהא לא יצרך עליהם דנמשך מזה דבהבאו פירות באמצע הסעודה שאין עיקר סעודתו עליהם צריך לצרך לפניהם כדפרישית. נמצא דלדין הראשון איכא סבירא והוכחה מן הירושלמי ולדין השני אף על גב דליכא הוכחה וראה מן הירושלמי מכל מקום סבירא איכא ודוק: וצ"ע צ"ח הלכה הנה ה"ר יונה חולק וכתב דאפילו קובע סעודתו על הפירות ללפת בהם הפת אם אוכל מהפירות בתחלת סעודתו בלא פת צריך לצרך עליהם ודלא כהרא"ש והמרדכי ורבינו ולכן כתב ב"י דירא שמיה יחא נזהר שיאכל מהפירות עם פת בתחלת סעודתו דאז אפילו אם אחר כך יאכל מהם בלא פת אינם טעונים ברכה כלל לדברי הכל אף על פי שאינו חוזר לבסוף לאכול עמהם פת וכן פסק בשלחן ערוך (פ"ג) אלא אם הביאו לו פירות באמצע סעודתו ואין עיקר סעודתו עליהם כל ירא שמיה יחא נזהר בהיפך דיאכל קצת מהם בתחלה בלא פת ויצרך עליהם ואחר כך יאכלם בין צפת בין בלא פת וכן כתב המרדכי הארוך שכן עשה מהר"ם ז"ל והכי נקטינן:

פרישה

(ג) כמו שרגילים בסעודות גדולות. דייק רבינו לכתוב כן משום שהרא"ש והתוספות כתבו שדין של דברים הנאים לאחר הסעודה אינו מצינו צומן הוה לפי שאין אנו רגילים למשוך ידינו מן הפת עד ברכת המונוך אלא שהם איירי בסתם סעודות דידן שאף על פי שגמרנו הסעודות אין אנו מושכין ידינו מן הפת עד ברכת המונוך אלא

דרישה

[ב] אם אכל מהם תחלה מעט בלא פת אם יש לצרך עליהם וכו'. כתב ב"י וזה לשונו משמע מדברי רבינו דוקא כשאוכל מהם תחלה בלא פת הוא שיש להסתפק בקובע סעודתו על הפירות אם יצרך עליהם ובכהאי גוונא גופיה הוא דפשיטא לן היכא דאין עיקר סעודתו עליהם שצריך לבקר עליהם אבל היכא שאוכל בתחלה מן הפירות עם פת ואחר כך אוכל מהם בלא פת אפילו היכא דאין עיקר סעודתו עליהם אין

ומ"ש רבינו אב"ל בשמביאין לו פירות באמצע סעודה ואין עיקר סעודה עליהם וכו' צריך לברך עליהם. נראה דהיינו ממה שכתב הרא"ש (שם) ומיהו אין להוכיח מכאן שאם הביאו פירות לאחר זה פתחו וכו' ואע"פ שלא כתב הרא"ש פסק דבר זה נהדיא משמע לרבינו שמאחר שכתב דאין להוכיח משם שלא יהא טעון ברכה לפנייה אלמא איהו סבר שטעונין ברכה לפנייה. וגם המרדכי (שם) כתב כדברי הרא"ש וזה לשונו יש להקמפק אם אדם אוכל בתחלת

עליהם וסברא היא שלא לברך עליהם דלדידיה הוה השתא באין מחמת הסעודה דכיון שעיקר סעודתו סומך עליהם פת פוטרן אפילו אם אכל מהם מעט בלא פת. אבל כשמביאין לו פירות

העיקר ופוטרו הטפילה. וגם אהא דאיתא התם הביאו לפניו תאנים וענבים בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם כתבו (שם ד"ה הביאו) וכגון שאין צא"ס ללפת זהם את הפת אלא לקינוח סעודה ע"כ. וגם ה"ר יונה (כט: ד"ה ורבינו) כשכתב פירוש התוספות כתב דברים שאינם צא"ס מחמת הסעודה כגון פירות וכו' ואלא אם הביאו אותם בתוך הסעודה ואוכל אותם בלא פת טעונים ברכה לפנייהם וכן כתב גם כן הרשב"א (שם ד"ה אמר רב פפא) אלמא שהפירות עצמם שאוכל עם הפת אינם טעונים ברכה כלל אע"פ שאין עיקר סעודתו על הפירות ומכל מקום נראה דכשאוכל מהם בלא פת צריך לברך לפנייהם לעולם אלא אם כן קבע סעודתו עליהם ללפת זהם את הפת כן נראה לי לפי שיטה זו: אב"ל מדברי רבינו שכתב יש להקמפק במי שקובע סעודתו על הפירות אם אכל מהם תחלה מעט בלא פת אם יש לברך עליהם וכן ממה שכתב אצל כשמביאין לו פירות צא"ס סעודה ואין עיקר הסעודה עליהם וכו' אם אוכל מהם תחלה מעט בלא פת צריך לברך עליהם משמע דדוקא כשאוכל מהם תחלה בלא פת הוא שיש להקמפק בקובע סעודתו על הפירות אם יברך עליהם וצא"ס גופיה הוא דפשיטא לן היכא דאין עיקר סעודתו עליהם שצריך לברך עליהם אצל היכא שאוכל בתחלה מן הפירות עם פת ואח"כ אוכל מהם בלא פת אפילו היכא דאין עיקר סעודתו עליהם אינו צריך לברך כל שבתחלת אכילת הפירות ליפת זהם את הפת אע"פ שאין עיקר סעודתו עליהם הוה ליה כדברים הצאים מחמת הסעודה ולא אמר רב פפא דדברים הצאים בלא מחמת הסעודה טעונים ברכה לפנייהם אלא כשהתחיל לאכול מהם בלא פת וכן נראה מדברי רבינו ירוחם (נתיב י"ח ח"ב קמא): ואפשר לדקדק כן מדברי התוספות (שם ד"ה אייתו) שכתבו גבי אייתו לקמיייהו תמרי ורימוני ולא ללפת זהם את הפת דאם כן הוה ליה פת עיקר והם טפילה וגבי הביאו לפנייהם תאנים וענבים כתבו (שם ד"ה הביאו) וכגון שאין צא"ס ללפת את הפת אלא לקינוח סעודה ומשמע דצא"ס דאייתו לקמיייהו תמרי ורימוני צאו ללמד שאותם פירות עצמם שאוכל עם הפת אינו מצריך עליהם והיינו דמיימו תמיתין שכל שהוא עיקר ועמו טפילה וצא"ס לפנייהם תאנים וענבים צאו ללמד שאם הביאו פירות אלו ללפת זהם את הפת אע"פ שאין עיקר סעודתו עליהם אם אוכל מהם בלא פת אינו צריך לברך כלל ולא אמרו שצריך לברך לפנייהם אלא בשלא צאו אלא לקינוח סעודה. ולפי דברי רבינו אם מתחיל לאכול מן הפירות עם פת מוכח שצאו ללפת זהם את הפת ואם מתחיל לאכול מהם בלא פת מוכח שלקינוח סעודה צאו כן נראה לי שהוא דעת רבינו וזה גם כן דעת ה"ר יונה (כט: ד"ה אמר) שכל שהתחיל ללפת זהם את הפת ואח"כ אוכל מהם בלא פת אע"פ שאין עיקר סעודתו עליהם אינו מצריך כלל אלא שהוא מצריך שתהיה כוונתו עדיין לאכול מהם עם הפת אח"כ הלא הכי צריך לברך לפנייהם והיינו דאיכא דין כשקציעות סעודתו על הפירות לכתקציעות סעודתו על דברים אחרים דכשקציעות סעודתו על הפירות ומתחיל ללפת זהם את הפת ואח"כ אוכל מהם בלא פת אע"פ שצא"ס אינו אוכל מהם עם הפת כלל אינו מצריך עליהם כלל וכשקציעות סעודתו על דברים אחרים צריך שילפת זהם את הפת תחלה וסוף כמו שנתבאר: ובבב"א דברי ה"ר יונה אמה שומע שגם היכא שעיקר סעודתו על הפירות צריך שיאכל מהם תחלה עם הפת הלא לא הכי צריך לברך לפנייהם ואין כן דעת רבינו אלא אפילו אם אוכל תחלה מעט בלא פת לא יצרך עליהם כלל דכיון שקבע סעודתו עליהם

סעודה פת ופירות והם עיקר סעודה אם יש לברך עליהם אם לא ואם כן סברא הוא שלא יצרך עליהם כדאמרין בירושלמי רב הונא אכל תמרי עם פתא וכו' אמר ליה אינון עיקר נגיסתי והיכא דצא"ס סעודה אוכל פירות איכא למימר כיון דאין דרך ללפת זהם את הפת טעונים ברכה לפנייהם והא דא"ל שצנן בתר מוונך ולא לצא"ס המוון משום ברכה דלגסוף קאמר ליה וירא שמים האוכל פירות בסעודה יאכל קצת מהם תחלה בלא פת ויצרך עליהם ואח"כ יאכלם צין צפת צין בלא פת ע"כ: ובמשמע מדבריהם שכוונתם לומר דכשעיקר הסעודה היא מפירות אע"פ שאין דרך הפירות לצא"ס ללפת את הפת כיון שזה מצא"ס עכשיו לעיקר ליפתן הוה ליה השתא לגבי האי כדברים הצאים מחמת הסעודה שאפילו אם אוכל בלא פת אינו צריך לברך כלל. והיכא שעיקר סעודתו מדברים הצאים מחמת הסעודה והביאו לו פירות צא"ס סעודה אע"פ שהוא מלפת זהם את הפת לא חשיבי כדברים הצאים מחמת הסעודה כיון שעיקר קבע סעודתו על צער ודגים וכו' ואלא אם כן לאכול מאותם פירות בלא פת צריך לברך עליהם בתחלה דאילו הפירות שאוכל עם הפת משמע שאינו מצריך עליהם כלל דהא תנן (מד.) כל שהוא עיקר ועמו טפילה מצריך על העיקר ופוטרו את הטפילה ואע"פ שכתב הרשב"א (מא: ד"ה הביאו) שיש מפרשים דדברים הצאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה היינו דברים שאין דרכן לצא"ס בתוך סעודה מחמת ליפתן כגון פירות טעונים ברכה לפנייהם ואף ע"פ שזה הביא עכשיו ללפת את הפת כבר נחלק הוא עליהם והביא ראיה מהירושלמי (שם) וודאי דהכי מסתברא: וצ"פ זה אע"פ שכתבו בהגהות מיימוניות פ"ד (אות ט) כל דברי המרדכי (שם) והוסף וכתב כלשון הזה והיכא דצא"ס סעודה אוכל פירות עם פת איכא למימר כיון דאין דרך ללפת זהם את הפת טעונים ברכה לפנייהם וגם סמ"ג (שם) כתב וכן כל מיני פירות הצאים בסעודה לאכול עמהם פת טעונים ברכה לפנייהם דהמוציא אינו פוטרן ולא לאחריהם דברכת המוון פוטר כל מה שאכלו עם הפת אמנם בירושלמי מוכיח שאם צאו הפירות לעיקר סעודה שאין מצרכין עליהם. דמשמע מדבריהם דאפילו בפירות עצמם שאוכל עם הפת קאמר שצריך לברך לפנייהם אפשר לומר דעל כרחק לא קאי אלא אפירות שאוכל בלא פת והכי קאמר היכא דצא"ס סעודה אוכל פירות עם פת לא תימא כיון שעכשיו מלפת זהם את הפת הוה ליה השתא כדברים הצאים מחמת הסעודה ואפילו אם אוכל מהם בלא פת לא יהא צריך לברך עליהם דכיון דאין דרך ללפת זהם את הפת ועכשיו אינם צא"ס לעיקר הסעודה טעונים ברכה לפנייהם לאותם שאוכל בלא פת דאילו לאותם שאוכל עם הפת פשיטא דאינו מצריך עליהם. וכן כתבו התוספות (מא: ד"ה אייתו) אהא דאמרין צפרק כ"ז מצרכין רב חסדא ורב המנונא הוה יתבי בסעודתא אייתו לקמיייהו תמרי ורימוני שקל רב המנונא צריך לתמרי צרישא. אייתו לקמיייהו תמרי ורימוני ולא ללפת זהם את הפת דאם כן הוה ליה פת עיקר והם טפילה ותנן מצריך על

דרישה

שבאו לאחר הסעודה אינם טעונין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם וכו' ע"ש וצריך לומר דאף על גב דמתחיל הב"י וכתב שהרשב"א סבירא ליה כדעת התוספות היינו דוקא בשיטת פירוש וגירסתו דהיינו שאוכל בלא פת לאפוקי מפירוש רש"י אבל לא סבירא ליה לגמרי כפירוש התוספות שהרי לתוספות גם בבשר ודגים צריך לברך עליהם אם מביאין אחר הסעודה וק"ל:

צריך לברך שכל שבתחילה אוכל פירות ללפת בהם את הפת אף על פי שאין עיקר סעודתו עליהם הוה ליה כדברים הבאים מחמת הסעודה וכן נראה מדברי רבינו ירוחם וזה גם כן דעת הר"ר יונה: עוד כתב ב"י ז"ל ודעת הרשב"א כדעת התוספות והרא"ש ז"ל שכתב וזה לשונו וכל דברים אלו שאמר רב פפא אינם אלא בתאנים וענבים וכו' וצא"ס בהם שהן פירות אבל בשר ודגים וכו' וצא"ס בהן בין שבאו בתוך הסעודה בין

19

קעח א בני חבורה וכו'. בפרק ערבי פסחים (דף ק"א: א) אסיקנא כרב ושמואל דשינוי מקום צריך לנרץ דהכי תניא כוותיהו ורבי יוחנן דאמר שינוי מקום אין צריך לנרץ איתותב מהך ברייתא וקאמר רב חסדא הא דאמרן שינוי מקום צריך לנרץ לא אמרן אלא בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהם במקומן אלא דברים הטעוין ברכה לאחריהם במקומן אין צריך לנרץ מאי טעמא לקיצעא קמא דהר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לנרץ לנרץ ומפרש בגמרא דלרב ששת נמי אין צריך לנרץ אלא היכא דלא הניחו שם מקצת חברים אלא הניחו שם מקצת חברים או זקן או חולה אף לרב ששת אין צריך לנרץ דכיון דהניחו שם אדם לא נעקר קביעותם הראשון. ומייתי

סימן קעח

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] שינוי מקום אימתי מצריך ברכה: [ה] מה הם דברים הטעוין ברכה לאחריהם במקומם: [ו] העומד מאמצע הסעודה להתפלל אם צריך ליטול ידיו ולברך המוציא:

א (א) [א] בני חבורה שהיו מסובים ויצאו ממסיבתן לבית הכנסת או לבית המדרש אם הסיבו על דברים שאין טעוין ברכה לאחריהם

בגמרא ברייתא דהוי מסובין לשמות ועקרו רגליהן ללאת לקראת חתן וכו' דהוי סיעתא לרב ששת ומיוצא לרב חסדא ורב נחמן בר יצחק משני דהיה רבי יהודה היא ומייתי ברייתא אחריתא דהוי מסובין ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה וסבירא להו דדברים שטעוין ברכה לאחריהם במקומן אפילו לא הניחו שם אדם אין צריך לנרץ וכרב חסדא ומייתי בגמרא עוד ברייתא דתניא כוותיה דרב חסדא ולפי שרבינו כתב בסמוך הכרעת הרא"ש כרשב"ם דהלכה כרב חסדא לכך הביא הך ברייתא דעקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש דרבנן דפליגי זה ארבי יהודה סבירא להו כרב חסדא גם שינה וכתב ויאלו ממסיבתם במקום ועקרו רגליהם משום דבגמרא קאמרין דמדמי עקרו משמע דדברים שטעוין ברכה לאחריהם במקומם קא עסקין וכיון שרבינו זל לחלק השתא בין דברים שאין טעוין לדברים הטעוין היה צריך לשנות הלשון וכתב ויאלו ממסיבתם לבית הכנסת או לבית המדרש אם הסיבו על טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרים אין טעוין ברכה לכתחלה בזה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה אלא אם לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאים טעוין ברכה למפרע וכשהם חוזרים טעוין ברכה לכתחלה מדקמי עקרו מכלל דדברים הטעוין ברכה לאחריהם

דרכי משה

קעז (א) כתב הכל בו (הל' ברכת הפירות כ.) וזה לשונו אחד מתלמידי רבני צרפת כתב ראיתי מורי הרב כמה פעמים כשמביאים לפניו על השלחן בשר של חדוש או איזה דבר החביב עליו יותר מן הפת גטל אותו דבר ובירך עליו קודם שבירך על הפת המוציא ואמר זה חביב עלי ונוח לי לברך עליו תחלה לשבח בו את קוני באשר אני אוהב עכ"ל ועיין לקמן סימן רי"א (אות ה) יתבאר דרוב הפוסקים חולקים בזה: (ב) ונראה דדברי הרא"ש הם כשבאין לאחר שבירך המוציא:

פרישה

קעח (א) בני חבורה שהיו מסובים ויצאו ממסיבתן לבית הכנסת או לבית המדרש וכו'. כבר כתבנו דרישה לשון הגמרא ורבינו מעמיק לשון הברייתא השנייה ולא לשון הברייתא הראשונה משום שרבינו פסק כרב חסדא ורב חסדא ברייתא זו כרבנן דפליגי ארבי יהודה וסידר על לשון אותה ברייתא דין דברים שאין טעוין ברכה במקומן אף על גב שאינו מזכר בברייתא וגם כתב אס רואים לנרץ שם ואין דרך העולם לילך לנרץ בזה הכנסת או בזה המדרש מכל מקום סירכא לישנא דברייתא בזה נקט

דרישה

קעח [א] בני חבורה וכו'. יסוד אלו הדינים הוא בפרק ערבי פסחים דף ק' וק"א יתיב רב חסדא וקאמר משמיה דרב הונא הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא שנו אלא מבית לבית אבל ממקום למקום לא ומשמיה דנפשיה אמר רב חסדא הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאין טעוין ברכה לאחריהם במקומם אבל דברים הטעוין ברכה לאחריהם במקומם אין צריך לברך מאי טעמא לקיצעא קמא דהר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך מיתבי בני חבורה שהיו מסובים לשמות ועקרו רגליהם לצאת לקראת חתן או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעוין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעוין ברכה לכתחלה במה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה אבל אם לא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאים טעוין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעוין ברכה לכתחלה וכו' ע"ש קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן בר יצחק מאן תנא עקירות רבי יהודה היא דתניא חברים שהיו מסובים ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש כשהן יוצאין אין טעוין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעוין ברכה לכתחלה א"ר יהודה אימתי בזמן שהניחו שם מקצת חברים אבל לא הניחו שם מקצת חברים כשהם יוצאים טעוין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעוין ברכה לכתחלה מזה מבואר שמה שכתב רבינו לרשב"ם אין צריך לברך שהוא פסק כרב חסדא ומה שכתב לרי"ף צריכים לברך אלא אם כן הניחו שם מקצת חברים שפסק כרב ששת. וכן מה שכתב רבינו חילוק של דברים הצריכין ברכה לאחריהם במקומן הוא חילוק של רב חסדא: ודע שמ"ש טעוין ברכה למפרע התוספות (ד"ה כשהן) פירשוהו שהיא משום עצה טובה שמא יפליג וכן צ"ל א' להרי"ף אף על פי שפוסק

הגהות והערות

קעח [א] עיין מאמר מרדכי (אות ב) שהאר"י להוכיח שלשיטת הרי"ף ג"כ ברייתא דינא קתני ויש לחלק בין היסח הדעת לשינוי מקום וכן מצא בר"ן פרק כסוי הדם (כט. ד"ה ודאמרין) שחילק בהדיא בין שינוי מקום להיסח הדעת ומבואר מדבריו שם דגם הרי"ף מזהיר בזה:

טור >מכון שירת דבורה- < ב (או"ח קכח - רמא) / יעקב בן אשר (בעל הטורים) (עמוד 236) 34170

הודפס מאוצר החכמה

סעיף ב

וכל הדברים שהזכרנו בין דברים הבאים 1 בתוך 2(ו) הסעודה מחמת הסעודה בין דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה, אם כבר גמרו מלאכול ומשכו ידיהם מן הפת, ואחר כך קודם שברכו ברכת המזון היו מביאין לפניהם אחד מן הדברים הללו הנזכרים למעלה, טעוניהם הם ברכה בפני עצמן בין לפניהם בין לאחריהם, ואין ברכת המוציא ולא ברכת המזון פוטר אותם, דהמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שאוכלין בעיקר הסעודה. וזה הדין האחרון לא היה נוהג אלא בימי חכמי התלמוד, שהם היו מנהגם כן שבסוף הסעודה היו מושכין ידיהם מן הפת ומסירים אותו מן השולחן 3 וגם השולחן עמו 4, והיו קובעין עצמן אחר כך לאכול הדברים הנזכרים בלא פת, ועל ידי הסרת השולחן היה להם היכר טובא שכבר נגמרה הסעודה ומשכו ידיהם מן הפת, לפיכך היו טעוניהם ברכה בפני עצמן לפניהם ולאחריהם, ואף על פי שעדיין לא ברכו ברכת המזון ולא היה זה נראה כהפסק וכהיסח הדעת בין עיקר האכילה וברכת המזון, כיון שהיו יושבין ושותין לשרות האכילה ואכלו דברים אלו למתק גם האכילה. אבל עכשיו בינינו אין הדין הזה נוהג, שאין אנו מסירין השולחן מלפנינו ואין אנו רגילין למשוך ידינו מן הפת ולהסירו מעל השולחן עד ברכת המזון. מיהו גם בינינו דווקא בסתם סעודות אינו נוהג, אבל בסעודות גדולות שרגילין שלאחר גמר האכילה מושכין ידיהם מן הפת ומסירין אותו מעל השולחן ומנקין המפות, ועורכין השולחן בפירות ובמיני מגדים וקובעין עצמן לשתות, אז גם הדין הזה נוהג בינינו וצריכין לברך על כל מה שמביאין מן הדברים הנזכרים בין לפניהם בין לאחריהם, ואין לסמוך בהן לא על ברכת המוציא ולא על ברכת המזון. ומפני שאין העולם נוהגין בזה, נראה לי שמפני זה נתפשט המנהג שבסעודות גדולות אחר שערכו השולחן בפירות ובמיני מגדים, נוהגין לחזור ולהניח על השולחן קצת מן הפרוסות הנשארות בתוך הסעודה, כדי שיהא נראה שעדיין לא משכו ידיהם מן הפת ולא יהיו נראין כמועלין בברכות, ואף על גב דאינהו לא חזו מזליהו חזי, ומנהג אבותיהם בידיהם שהנהיגו כדח 5 חזון 6. לפיכך יראה לי כל איש הירא והמדקדק, יזהר בזה בסעודות גדולות לברך 7 על הפירות 8(ט) 9 כי ודאי משכו ידיהם מן הפת ואין דעתם לאכול עוד מן הפרוסות שהניחו כלום, נראה לי 10.

¹ אליה רבה סימן קעז ס"ק (ו): (ו) בתוך הסעודה מחמת וכו'. כתב מלבושי יום טוב [סק"ב] כמה לא דייק בלישנא דהא לאחר הסעודה באים, אלא הבאים מחמת הסעודה והבאים שלא מחמת הסעודה הוי ליה למימר ע"כ. ואני אומר דהלבוש דקדק בצחות לשונו, דלא תימא דוקא הבאים אחר הסעודה מחמת הסעודה, אבל דברים הבאים תוך הסעודה אף שהביא עתה לאחר הסעודה אין צריך לברך, קמ"ל:

² אליה זוטא סימן קעז ס"ק (ו): (ו) כמה לא דייק בלישנא דהא לאחר הסעודה באים, אלא הבאים מחמת הסעודה והבאים שלא מחמת הסעודה הוי ליה למימר (מלבושי יום טוב). ואני אומר שדקדק בצחות לשונו, דלא תימא דוקא דברים הבאים אחר הסעודה מחמת הסעודה, אבל דברים הבאים תוך הסעודה אף שהביאו עתה לאחר הסעודה אין טעון ברכה קמ"ל דבעיא ברכה:

³ אליה רבה סימן קעז ס"ק (ז): (ז) וגם השלחן עמו וכו'. לאו דוקא אלא עיקר תלוי בהסרת הפת מעל השלחן, כמ"ש הלבוש אחר כך בסעודות גדולות (מלבושי יום טוב):

⁴ אליה זוטא סימן קעז ס"ק (ז): (ז) לאו דוקא אלא עיקר תלוי בהסרת הפת מעל השלחן כמ"ש הלבוש אח"כ בסעודות גדולות (מלבושי יום טוב):

⁵ אליה רבה סימן קעז ס"ק (ח): (ח) חזון וכו'. מלבושי יום טוב מוחק תיבת (ה) חזון. ולעני"ד חזון מלשון נביאות וכדאיתא בפסחים דף ס"ו [ע"א] הנח להם [ל] ישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם:

⁶ אליה זוטא סימן קעז ס"ק (ח): (ח) מלבושי יום טוב מוחק תיבת חזון:

⁷ אליה רבה סימן קעז ס"ק (ט): (ט) על [ה] פירות וכו'. כתב מלבושי יום טוב [סק"ה] פירוש לאחריהם גם כן, דלפניהם פשיטא ע"כ. ולעני"ד כיון הלבוש למ"ש ב"י [סעיף ג] בשם חידושי רשב"א [מא ע"ב ד"ה נמצא] דאף שהתחיל לאכול פירות בתוך הסעודה ונמשכת אכילתו עד לאחר הסעודה צריך לברך על מה שאוכל אחר הסעודה. ואם כן איכא נמי רבנותא וחידוש בפניהם, מיהו צ"ע בדברי רשב"א שם:

⁸ אליה זוטא סימן קעז ס"ק (ט): (ט) פירוש לאחריהם ג"כ דלפניהם פשיטא (מלבושי יום טוב). ואפשר כונת הלבוש אף שאכל פירות תוך הסעודה צריך לברך אחר הסעודה, ואם כן איכא נמי רבנותא בפניהם. אך מצאתי בחידושי רשב"א דף ל"ד [ברכות מא ע"ב ד"ה נמצא] וז"ל אם התחיל לאכול בתוך הסעודה ונמשכה אכילתו עד לאחר הסעודה אין טעון ברכה לאחריהם שאין הכל הולך אלא אחר התחלת אכילתו, וכן אם באו לפת את הפת ולאחר גמר אכילתו אכל מהן שאין טעוניהם ברכה לפנייהם ולאחריהם עכ"ל, וצ"ע לדניא:

⁹ אליה רבה סימן קעז ס"ק (י): (י) כי ודאי משכו וכו'. והב"ח [סעיף ב] פסק שלא לברך אף בסעודות גדולות שדעתנו לאכול פת כל שעה. והנחלת צבי [עטרת צבי סק"א] כתב עליו שהלבוש כתב טוב טעם ע"כ, והוא תמוה דלטעמו מסיק שצריכין לברך, גם בספר אור חדש [כלל כג דין ד] כתב דרמ"י פסק כב"ח, והוא תמוה וצ"ל שיש ט"ס בדבריו, וצ"ל רמ"א במקום רמ"י, ומכל מקום מבואר מהם דלא הסכימו לדבר לבוש לברך משום ספק ברכות. גם אני חושך בזה כי ראיתי בחידושי רשב"א [מא ע"ב ד"ה אמר] וכלבו [זו ע"ב] ורבינו יונה [ל ע"ב ד"ה מיהו] שתלוי הדבר בעקירת השלחן ולא הזכירו דבר מהסרת הפת, ואפשר דדוקא נקטו דכל שאין עוקרין השלחן אף שמושכין מן הפת לא הוי המושכה, וצ"ע. ולעני"ד דירא שמים יזהר לאכול תכף אחר ברכת המוציא דבר שברכתו שהכל ויהא דעתו על כל מה שיאכל אחר הסעודה, דקיימא לן [טור סימן קעז] בירך על פרפרת שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון. וכחאי גוונא כתבתי בסימן קע"ד (מ) [סק"ו], ועיין לעיל סוף סימן קע"ו מ"ש שם וצ"ע בזה:

¹⁰ אליה זוטא סימן קעז ס"ק (י): (י) והב"ח פסק בסתם דאף בסעודות [גדולות] אין לברך עתה שדעתנו על הפת תמיד, ונחלת צבי ואור חדש כתבו הכי בשם הלבוש, והוא תמוה:

ה. המוספות שם ד"ה
הספד והרש"א [שם ד"ה
שינוי]:

ו. טור והר"א [נדרות
פ"ט סימן טו] והמרדכי
שם [רמז רעז ופסחים לה]
ב. תוספות נדרות מה א ד"ה
הואיל, הגהות מיימוניות דפוס
קושטא נדרות פ"ד י"ז בשם
הגהות סמ"ק סימן קנא אות
יא]:

ז. [טור בשם רבינו פרץ
בשם רבננו]:
קעז א. נדרות מ"ז
[ע"ה]:

ב. רבינו יונה [נדרות ל]
א ד"ה ממנו, ב"י ד"ה ומ"ש
דפוסות]:

ג. שם נגמולא:
קעז א. נדרות דף
מ"א [ע"ה] לפירוש
המוספות [ד"ה הלכות]
והר"א [פ"י סימן כז] וכן
לענין הלכות גדולות
[נדרות פ"ו סה, א, מרדכי
שם רמז קנא, סמ"ג ע"ה מ
קנא, ג, הגהות מיימוניות
נדרות פ"ד אות ט, רבינו יונה
שם כ, ע ד"ה ורבינו]:

צינונים לרמ"א

(*) טור:

קעז א. [נדרים משה,
ממשנת] גמרא פרק
כיצד מברכין [נדרות מה,
בן ורמב"ם בפירוש
המשנה [שם פ"ו משנה ה]:

עשרת זקנים

קעז א [וכ"ז מיני פירות
כו מעונים ברכה לפנייהם
כו. פירות מבושלים ריגין
כמו חין אבל מולית של
תפוחים או של שאר מיני
פירות, הפת פוטרן, ולא
דמי לפת שבא בכסותן [עמק]
ברכה נדמה הנהגין כלל ד סימן
ט, וכן כששוחטין יין שרף
אחר ברכת המוציא צריך
לברך לפניו [מהר"ם] לפי
ספיקו ט, ויש אומרים שאין
לברך [משה משה] ומגדל
דוקי. ואני ראיתי בספר
קטן שחיבר מהר"ר ישראל
בנו [ג"] בשם הגאון
מהר"ר פייבש ז"ל מ"ק
קראקא ליתן היין שרף על
השלחן בשעת [ה]מוציא,
ואז ברכת המוציא פוטרת,
ואם לא עשה כן יטבול מעט
פת לתוכה ויאכל ואז לא
יצטרך לברך, כמו גבי
פירות, כדי להוציא נפשיה
מפלוגתא, ע"כ:

הגהות הסמ"ע

קעז סעיף א פירורי פת דק
שדיבקים אם מרק או דבש,
[משמע] דמברכים עליהן
בורא מיני מזונות, וצריך
לומר שאין בו כחית ונלא
תנא לחם, כמו שכתוב
לעיל [סימן קסח סעיף י':

קעז א פירורי פת, ואין זהם תואר לחם, שצריך לצרף צורה מיני מזונות, ופת פוטרתן, דנאליס להמשיך תאומ המאכל (ב"ח ד"ה
צריך). (ע) ועיין סימן קס"ח סעיף ח' [ס"ק כז] וסעיף י"ג [וס"ק לה], דאפילו אינן צאין להמשיך, פת פוטרתן, כיון שהן עומן
מזון. (ע) ועיין סימן קע"ד סעיף ז':

קעז א ב"א פת אין מעונים. דהן טפלים לפת, וכמו שכתוב סימן רי"ב [סעיף א]. ולכן נראה לי דאם אין חפץ לאכול פת ואוכל
מעט פת ומצרך עליו

המוציא, אין פוטר המאכלים, דהא
(ד) לא קיימא לן כר' חייא [נדרות
מה, ב] דלומר פת פוטר כל מיני
מאכל, אלא דוקא בקובע סעודתו
על הפת אמרינן דכל המאכלים
מחמת הפת הן צאליס, אצל כשאין
חפץ לאכול פת אינו פוטר, וכל
שכן אם אוכל פחות מכחית, כן
נראה לי. ואפשר לומר כיון דדרך
לקבוע סעודה עליהם, הפת
פוטרתן, [ו] ו"ע. (ע) לכן לא
יצרך עליהם ולא על הפת, אם לא
בשבת ויום טוב: ב בגוין
תאנים. הוא הדין כל דבר שצא
לקנות, ואפילו היה לפניו בשעה
שצריך המוציא, ואפילו פירות
מבושלים, דאין פת פוטרתן כיון
שאין שייכים לפת, וכן כתב של"ה
[שער האומות אות ק כלל ד אות ב]:

לחברי [ח] והוא הדין אם אשתו ובניו עמו אבל אם קעז (א) שדיבקים עם כו'.
הוא יחיד (י) לא:

ה [ט] אם רבים מסובין בסעודה י כל אחד מברך
לעצמו הטוב והמטיב ולא יברך אחד לכלם
דחיישינן שמא יקדימו קנה לושט כשיענו אמן: הגה [י] אצל היו מסובים (י) לשמות בלא
אכילה אחד מצד כללם (ועיין לעיל סוף סימן קע"ד):

ו יין של שתי חביות והכל ממין אחד [א] אם בתוך ארבעים יום לבצירתם שמוהו
בשני כלים חשיבי בשני מינים ומברכין עליו הטוב והמטיב ואם לאחר ארבעים
יום חלקוהו אין מברכין עליו. הואיל והכל ממין אחד:

סימן קעז

שהפת פוטר הפרפרת. וכו סעיף אחד:

א [ב] ב"ר על הפת פטר את הפרפרת [א] דהיינו י פירורי פת (א) דק דק
(א) שדיבקים עם מרק או דבש י ב"ר על הפרפרת לא פטר את הפת: הגה
[ב] צריך על הפרפרת פוטר מעשה קדירה שהוא דייסא וכיוצא בו וכן אם צריך על מעשה קדירה
פוטר את הפרפרת:

סימן קעז

דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה מה דינם. וכו ה' סעיפים:

א [א] [א] דברים הבאים בתוך הסעודה אם הם דברים הבאים מחמת הסעודה א דהיינו דברים שדרך לקבוע סעודה
עליהם ללפת בהם את הפת [ב] כגון בשר ודגים וכצ"ל וירקות ונבינה ודייסא ומיני מלוחים אפילו אוכלם
א בלא (א) פת אין מעונים ברכה לפנייהם דברכת המוציא פוטרתן ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן ואם הם דברים
הבאים שלא מחמת הסעודה דהיינו שאין דרך לקבוע סעודה עליהם ללפת בהם את הפת ב [ב] כגון תאנים (ב) וענבים
(א) וכל מיני פירות (ועיין לעיל סימן קס"ח סעיף ח') אם אוכל אותם בלא פת מעונים ברכה לפנייהם דברכת המוציא
אינו פוטרן דלאו מעיקר סעודה הם [ג] ואינם מעונים ברכה לאחריהם דכיון שבאו בתוך הסעודה ברכה המזון פוטרתן

באר היטב

(ו) לא. כתב נמרדכי סוף פרק הראשון דהאכסנאלי והאורח לא יצרך הטוב
והמטיב, כי אין זה הטוב, כיון שאינה שלו, ע"כ. ופירש הב"י דעמו שהאורח
לא יצרך, רק הבעל הבית. והוא חולק עליו, למה לא יצרך על מה שהומין לו
הקצ"ה מיני יטות לשמות, אף על פי שאינו שלו, ע"ש. והב"ח כתב דהמרדכי
ר"ל שהאורח לא יצרך אלא הבעל הבית מצדו, והאורח יוצא בצרכו, וכתב
דה"י נקטין, וכן פסק השלטי גבורים. והמ"א [פ"ק] חולק וכתב דספק
נדרות להקל, ולא יצרך לא האורח ולא הבעל הבית, כשאין בשלחן אחד מצד
ביתו. ומכל מקום כתב דאם הבעל הבית נותן הקנקן על השלחן כמו שעושין
בסעודות גדולות, כולן שווין לטובה, ומצדו הטוב והמטיב, ואם אין שומין
כאחד, רק כל אחד נחמד אחד, פשיטא דאין לצרך, ע"ש. ונמשכות פרט שושן
כלל א' סימן י"ב האריך הרבה להקשות על המ"א, והעלה דהאורח יכול לצרך
הטוב והמטיב, וכן בעל הבית השומע עמו, וכן ראיתי נוהגים צפני גדולי הדור
לצרך האורח הטוב והמטיב, וכן כתב הרב אור חדש דף כ"ט ס"ק ח' [נדרת הטוב ומטיב אות ט], ומתן טעם משום דהוה כאלו נותן לו היין המוציא כולו במתנה,
וכדייה דמי, ע"ש, לכן כדי ללחם מספק, כשנותן הבעל הבית לאורח לצרך, יס. לומר האורח לבעל הבית או הבעל הבית לאורח, דבזה שנותן לו לצרך הוא היין
כלו שלו, כדי שיוכל לצרך הטוב והמטיב אליהם דכולי עלמא [ע"כ]. או יאמר שהמתנות היין יהיו שלו, שאם נותן לו אם כלו שזו לא יוכל בעל הבית לצרך עליו
הטוב והמטיב, עיין בפרט שושן (סימן) שם: (ז) דשירות. עיין גינת ורדים [אות] כלל א' סימן מ"ד מ"ה, וביד אהרן [הגב"ה]. הטעם שמתקן הטוב על
היין ולא על הפת, עיין לעיל [סעיף ו] [הגה] ונכנסת הגדולה [הגב"ה] [סעיף ו] ובספר שעת שלמה דף ל"א ע"א:

קעז א דק. ואין זהם תואר לחם, שצריך לצרף צורה מיני מזונות, כמבואר סימן קס"ח סעיף י'. ופת פוטרתן, דנאליס להמשיך תאומ המאכל, ב"ח.
ועיין סימן קס"ח סעיף ח' וסעיף י"ג דאפילו אינן צאין להמשיך, פת פוטרתן, כיון שהן עומן מזון, מ"א:

קעז א פת. דהן טפלים לפת, ואם אין חפץ לאכול פת ואוכל מעט פת ומצרך עליו המוציא, ע"כ אי פוטר המאכלים, דהא לא קיימא לן כמאן דלומר
פת פוטר כל מיני מאכלים, אלא דוקא בקובע סעודתו על הפת אמרינן דכל המאכלים מחמת הפת הן צאליס, אצל כשאין חפץ לאכול פת אינו פוטר,
וכל שכן אם אוכל פחות מכחית, ואפשר לומר כיון דדרך לקבוע סעודה עליהם הפת פוטרתן, לכן יצרך עליהם ולא על הפת, אם לא בשבת ויום טוב, מ"א
[ס"ק א]: (ב) וענבים. הוא הדין כל דבר שצא לקנות, ואפילו היה לפניו בשעה שצריך המוציא, ואפילו פירות מבושלים, דאין פת פוטרתן, כיון שאין שייכים
לפת, מ"א [ס"ק ב, ע] של"ה. ועיין במשנת גינת ורדים [אות] כלל א' סימן למ"ד ל"א ובפרט שושן כלל א' סימן ו':

ביאור הגר"א

[ח] [סעיף ד] והוא הדין כו'. שם [נס, ב] ד"ה התם כו': [ט] [סעיף ה] אם רבים
כו'. עיין תוספות [שם] מ"ג א' ד"ה הואיל כו' ורבינו יחיאל כו': [י] [הגה]
אב"ה כו'. מתניתין שם [מב, א]: [יא] [סעיף ו] אם כו'. דבזמן זה עדיין חדש
הוא ומשנתו הטעם, וכמו שכתוב בעדות ריש פוקי ו' ועל כו'. וכן כתב
הרא"ש שם בשם ר"ח [ג]:
קעז [א] [סעיף א] דהיינו כו'. עיין תוספות שם [ברכות מה, א] ד"ה ברך כו'
ונראה כפירוש רבינו חננאל כו'. [ד] ותלמידו רבינו יונה [שם ל, א ד"ה]

[יח] בבאבא"ם
 המסנה ברורה הגירסה
 ובשירי כנסת הגדולה, ועין
 שם חצבני"א חז"ל ד:
 [יט] ולפנינו כפ"ו חז"ל ט
 ג"כ כתב ק.ן, אך לא בשם
 המחזיק:
 [כ] מ"ש שר"ה הרא"ש שם
 בשם ר"מ, טעות סופר הוא
 כלן, וזה תיזק להיות בטמון
 שחזר זה ס"ק א':
 (במשך ארבעה עשר)
 קצו א' עיין
 [שורש ח"א] סימן ע"ב:
 (בגיון מ"א)
 [ב] בברוכי שרל חזקן
 למעוף ו' ס"ק טו ועין
 פמ"ג:
 [ג]

[ג] דער גירסאס וואס
 אלעווא, נאך לויט דאס
 ספר סימן קמ"ח "וכי"
 הראש שם (פ"ו סימן לז)
 בשם ר"ח:
 [ג] השוה לטעם
 דוד ז"ר יהודה, פרי שם:
 [**] ספר אור ישראל
 לר' ישראל לויגאן גזע
 דעם הנהיג, לא דפס.
 כספר אור דעה
 חיים טובים והקדמה
 כן העניין את
 ישראל, וכלל כספר
 אור ישראל:
 [ד] שייך דמשק
 דפסה ר"ח "וכמה"
 ויין זכרון

הרמב"ם זכרונות 7, 1
ובגירסת הכסף משנה שם.
ו-1'1' היינו "וזה"
בתלמיד רבנו יונה. ועין
ברכת אליהו הערה 1.
ובברכת אליהו הגירסא

לעמצמג הדיקסא וכמס"ו,
ולא הועילו:

על זה, וע"ע שו"ר זכרה
 סימן רז ד"ה גס:
 קצו א' עיי' ספר חמ"ס
 דע"ס סימן ר"מ [השגות
 הראב"ד על בעל המאור
 זכרות כט, א']:
 (גליון כ"א)
 ב' וכן חיקן המקור חיים,
 וכן העמיק בזה היטב ס"ק
 אהבה

כחז' לז"ל אלא על הפס'
ועיין חוספת שבת שקיים
הגירסא שזכאן. ועיין יד
אפרים:
ג] צפנינו נמטה משה
סימן שסג פסק דלרין לזכר,
והוצא לעיל נמג"ח סימן
קעד ס"ק יא:
ד] עיין סימן ר"ח סעיף

שבתאי: (גלילין מ"א)
 ד' ס"ק י"ב שרעתו דבאוכל
 ר בריש סימן קע"ד שכותב
 , כמו שכתוב בסימן קע"ז,
 א יברך עליהם אלא יאכלם
 , כתב, ע"ש. ובוהי יז לסמוך
 ת מצוי מתוך הכתב. ור"ל,
 א הראשונה, וגם זה צ"ע:

25

ד. טור בשם הרא"ש
[שם סימן כח ומדכי שם
והגהות מיימוניות שם, על פי
ירושלמי שם]:
ה. (סמ"ג והגהות
מיימוניות פרק ד'
מהלכות ברכות) [ב"י
ד"ה מכלל דעת רבינו
יונה שם ריש העמוד]:
ה*. ב"י שם:

צינונים לרמ"א

ט ב"י [ד"ה ומכלל]
בשם הרבינו יונה [ברכות
כט ריש ע"ג]:

הגהות והערות

יד [חוקן במהדורת אמ"ר
מ"פ]:
טו בדפ"א כמות
קטעורה:
טז כוונתו דמהדורות
אמ"ר מ"פ שוב ל - נראה
קטעורה אחת:
יז חוקן במהדורות
קלאקא ש"ח, וכן הוא
בטור:
יח [כך הוא בדפ"ר,
במהדורות ורשא ולעמנו
כמו "דמטער צללי כאן",
ואולי "דמטאר צללי כאן":
יט וכן הגיה מאמר
מדרש ס"ק י:
כ ב"ה צמח דפוסים.
אמנם דפ"ר כמות לבר,
וכן חוקן בדפוס לעמנו:

הגהות הסמ"ע

קצו פס"ק ב ודין זה
האחרון אינו מצוי בינינו
ובי, ולכן דילג לעיל בסימן
[קצד] דין היין שאחר
המוזון, ולעיל בסימן קצו
לא כתב דין [פירוש] שאחר
המוזון לפי [שאינו] מצוי
בינינו, ולדין [מקרי] תוך
הסעודה, ואפילו מה
שנאכלין קודם ברכת מוזן
ג"כ [כן] בתוך הסעודה
מקרי:

להרמז"ן סימן ר"ח כנסת הגדולה [הג"י]. עיין סימן ר"ח סעיף
י"ז [וס"ק כה] וסימן קע"ד סעיף ו. עיין מה שכתבתי סימן ר"ח
[ס"ק ב]. איתא בתוספתא [ברכות] פרק ד' [הלכה י] מליח הבא
לפני המוזון יופת הבא עם [המליח] [המליח] ללחם המוזון,
טעונה ברכה לפניו ולחריה,
עכ"ל: ז שאין אנו וכו'. כתב
לבוש [סעיף ב] ובסעודות גדולות
רגילין למשך ידיהם מן הפת,
ואע"פ שמיניחין פרוקות על השלחן
מכל מקום אין דעתן לאכול מהן.
וכן משמע בטור. אבל הב"ח [ד"ה
אמר] כתב דמנהגינו כדברי
התוספות [ברכות מה, ב ד"ה לאחר],
לעולם דעתנו על הפת, ע"כ. ולי
נראה שהטעם כמו שכתבנו תלמידי
רבינו יונה [ברכות כט, ב ד"ה ומיהו]
ו"ל, דוקא בימייהם שהיו נוהגין
לעקור השלחנות קודם ברכת המוזון
ועל כן נראה כסעודה אחרת, אבל

פוסטריין אלא מה שנאכל תוך עיקר הסעודה [ה"י ודין זה
האחרון אינו מצוי בינינו לפי ז שאין אנו רגילים למשך
ידינו מן הפת עד ברכת המוזון]:

ג י [ו] ואם ח קובע ליפתן סעודתו על הפירות הוא
ליה הפירות בדברים הבאים מחמת הסעודה (ואם)
(ב) [ואפילו אם] ח אובל מהפירות בתחלת סעודתו
בלא פת אינו מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם
ה (ג) [י] ויש חולקין יי ולכן שוב שיאכל בתחלה
מהפירות עם פת ואז אפילו אם אחר כך יאכל מהם
בלא פת אינם מעוניים ברכה כלל: הגה יי ואף על פי
שאינו חוזר לבקוף לאכול עמהם פת מאחר שעיקר קציעות היה
עליהו:

כ"ו, דהיינו בלא פת כלל, היה לו לומר גם כזה שאין להוכיח דאכל
פירות בלא פת כלל דאין צריך ברכה לפנייהם, מדלא אמר ליה
[ירושלמי ברכות פ"ו הלכה ה] אכול בלא פת תוך הסעודה. ונראה

דהלכה בדברי הרא"ש היא כך, דמתחלה כתב יש להסתפק כ"ו, כוונתו, דאכול פירות [ב] בלא פת בקובע סעודה על שאר מינים
פשיטא לי דלררין ברכה לפנייהם כדברי רב פפא [ברכות מה, ב], ואפילו אכול קצת עם פת מכל מקום לא מועיל למה שיאכל בלא פת.
אלא בקובע סעודה על פירות מסתפקא לי, אם מהני מה שיאכל בפת למה שיאכל בלא פת. ועל זה כתב, הסבירא היא דשפיר מועיל,
כיון שעיקר הקציעות היה על זה. וזה אין לו הוכחה אלא סברא. אלא דיש לכאורה קושיא על דבריו אלה מהירושלמי [ה"י], לזה כתב
שאין משם קושיא, דהירושלמי אמר שם כרז פפא דאם אכול פירות בלא פת לאחר הסעודה דלררין לברך לפנייהם ולחריה. וכתב שלכאורה
יש להקשות על מה שאני מסתפק בקובע על פירות, אבל בקובע על שאר מינים אלא שהביאו לו לאכול עם פת בלא פת סעודה ואכל
קצת בלא פת, פשיטא לי שצריך לברך לפנייהם כרז פפא. והא על כרחך צריך אמה לחלק בין זה לדבר פפא, דהא כאן היה לו לומר
שיאכלנו בתוך הסעודה ויברך לפנייהם, ועל כרחך דאין צריך לברך לפנייהם, וקשיא על רב פפא דמלררין לברך לפנייהם. ועל כרחך אמה צריך
לומר דכאן שאני, דאכל מקצת עם הפת על כן צריך לברך גם על מה שיאכל בלא פת, [י] וזה מתנגד למה שכתב (דא"י) [דלררין]
לברך בזה. על כן אמר שאין להוכיח כן ולהקשות עלי, דכאן אפשר שצריך לברך. ולא הקשה כן בירושלמי, דעני להקשות גם על ברכה
שלאחריה דיהא חייב, והיינו אחר הסעודה. והשתא ניחא מה שכתב הטור אבל כשמצאין לו כ"ו, דזה פשוט כדברי הרא"ש. וקשה למה
כתב הרא"ש יש להסתפק כ"ו, ופשיטא ליה מסבירא דנפשיה, והלא מוכח כן בירושלמי מדלא צריך כלל רב הונא על תמרי דאכל מטעם
זוה עיקר נגיסתו, ואי סלקא דעתך דלררין ברכה לפנייהם בזה, היה לו לכל הפחות לאכול תוך הסעודה ויברך לפנייהם, אלא ודאי דאין
צריך ברכה כלל. ואין לומר דמתחלה היה סבר הרא"ש דאין כאן אלא סברא ואחר שהביא הירושלמי אמר למילתיה באתם מכא הירושלמי
וחזר ממנה שכתב מלך הסברא, זה אינו. חדא, דאין לשון הרא"ש משמע כן. ותו, דהטור כתב יש להסתפק, והביא הסברא, היה לו
לפשוט מן הירושלמי לפי זה. ונראה לי דהרא"ש היה לו ספק [ג] גם בירושלמי היאך היה המעשה, דאפשר לומר דרב הונא צריך
באתם לפנייהם אלא דלאחריה לא צריך, ועל זה הוקשה לו דהיה לו לאכול אחר הסעודה ויריות גם ברכה דלאחריה, ועל זה השיב דעיקר
נגיסתו על הפירות, והיאך אינה הפירות אחר הסעודה להריות ברכה א', כי אינו צריך זה לעיקר אכילתו. ולפי זה גם בקובע על הפירות
צריך ברכה לפנייהם בתוך הסעודה. או דילמא דלא צריך כלל אפילו לפנייהם, והוקשה לו על ב' הברכות, והשיב על ב' הברכות עיקר
נגיסתו הם הפירות ואין צריך כלל לברכה אפילו לפנייהם. ועל כן הוכרח הרא"ש להסבירא. ואין להקשות לפי זה למה לא דחה הרא"ש
אין להוכיח כ"ו מכא דבר זה שאמרנו, דשמו רב הונא צריך באתם לפנייהם וכמו שכתבתי. י"ל דאין הכי נמי קאמר דאין להוכיח כן, כי
לברך גם בסוף אמר שבתן מוזון, כלומר דהברכה הראשונה אפשר שהיתה באתם אלא שעל השניה קא פריך. בזה הכל ניחא
בסייעתא דשמיא. והעולה מדעת הטור על פי הרא"ש, דבקובע על פירות ואוכל קצת עם הפת וקצת בלא פת, פטור גם על מה שזלא
פת, הן שהיה תחלה הן סוף: (ג) ויש חולקין. הוא דעת רבינו יונה [ברכות ריש כט, ב], כתב ב"י [נסף ד"ה ומ"ש רבינו אצל] צמח,
שבקובע על הפירות ואוכל תחלה דוקא עם הפת אז פטור אם יאכל אח"כ בלא פת. אבל לא להיפך, שאם אוכל תחלה בלא פת חייב
לברך. ולמד הרב ב"י זה ממנה שכתב רבינו יונה תחלה ו"ל, מיהו אם מתחלה לא היו לו דברים אחרים אחר ללפת בזה הפת אלא אלו
הפירות בלבד, ומתחיל ללפת בזה הפת ואח"כ אוכל בלא פת, אע"פ שבסוף אינו אוכל מהם עם הפת כלל, אינו מצריך עליהם, דכיון

באר היטב

תחלה עם הפת ואז לא יצטרך לברך על מה שיאכל אח"כ בלא פת. ועיין
בספר נצר עשק סימן ל"ב:

ביאור הגר"א

שאכל אח"כ, ולא הוי ליה למימר אכול בתחלה בלא פת. ומה שאמר שבקינהו
בחר מוזון כ"ו, בין לפירוש רבינו יונה בין לפירוש הרא"ש י"ל דקאמר פליג
כ"ו, ר"ל דרב סבירא ליה כאמוראי דטעונה ברכה לפנייהם, דלא כ"ו חייא
[ברכות מה, ב], ואם אין איתא להבס במחלוקת נגד ר' חייא, שבקינהו
כ"ו, וסבור היה שלא היה עיקר סעודתו, ואמר לו אינון כ"ו. ומכאן מוכח
דין הנ"ל דסעיף א' ואם כ"ו, שלא מהני תחלה לבד: [י] ויש חולקין כ"ו.
תלמידי רבינו יונה [שם ע"א ד"ה אמר] שכתבו דוקא שבתחלה יאכל עם פת,
וכמו שמבאר והולך [הש"ס] ולכן כ"ו ואע"פ כ"ו, ויליף לה [רבינו יונה] ג"כ

עליהם. וכל זה כקובע סעודתו על שאר דברים, ממילא הוי הפירות שלא
ממנת הסעודה, אבל מי שקובע סעודתו על הפירות, מנוול כנפשי ג' דאכל

27

ו. הרשב"א [בדפוס מה, ז ד"ה אמר] בשם הר"ר זרמיהו [בפני המאור שם טט, א, ב"י סוף ד"ה ודע, בדעת טור סימן ר"ח]:
ז. בית יוסף [ד"ה ומיהו] וכן מלא בספר הפרדס [ד"ה דברים הנאמרים מתחת הסעודה עמוד קפ"ד]:
קצח א. פסחים ק"א [ע"כ כר שבת]:

ציונים לרמ"א

(*) סעיף ה:

הגהות והערות

[א] עיין ב"י סוף ד"ה ודע:
[ב] תוקן ע"פ מקור חיים ומורחב שמשון:
[ג] צבשי שרד מיקן דל"ל חייב לזכור, הו"ל זה קובע, ומקור חיים כתב דל"ל חייב לזכור, וזה בקובע וכו', וכן העמיק גאר היטב סוף ס"ק ה. ויש לז"ן דנדפוסים ציינו את הלבושי שרד נחמיהל הס"ק, והוא טעות, ותוקן כאן ע"פ הכתיב:
[ד] כן הוא בלתי"ש, והגיונות שמשון הגיה "היה נפסח":
[ה] תוקן בדפוס ע"פ מקור חיים, נודות שמשון ולבושי שרד:
[ו] תוקן בדפוס ע"פ מקור חיים:
[ז] המקור חיים מיקן, וזה בקובע סעודה:
[ח] עיין סימן קע"ט סעיף ב' (ג"ה ו"א) [כ"ט] גופה ע"פ מהדורת שאלוניקי שכת', וממהדורת דהרנפארט מ"ז ואילך הנוסח "שלחו לו":
קצח א. וכן הגיה המקור חיים ומורחב שמשון:
[ב] ע"פ מה שכתב המחבר בהקדמה ל"ש"ע, והביאו פמ"ג במקומות רבים:
[ג] הר"ן לא מיייר מהא, אלא בעל המאור שם יט, ב, והר"ש א"ר דבן גרם נמי רשע נסיס גלון ממגלה סתמים, והביאו הספד משנה שם הלכה ד:

שמוה עשה עיקר לפתן שלו מתחלה והתחיל לאכול ממנו עם הפת פטור אח"כ כו', עכ"ל. דקדק ב"י, דתחלה דנקט הרצינו יונה הוא דוקא, על כן כתב בשמו דאם התחיל בלא פת ואח"כ עם פת חייב לזכור מתלה. וקשה לי טווא, דהא אח"כ מצא הרצינו יונה שם את הירושלמי ללעיל [ס"ק ז], דכתב [שם ד"ה שלח] פירוש, דרב הונא אכל חמרים אחר שאכל הפת ולא היה מצריך אפילו לפניהם, ומסיק טעמו דעיקר נגיסתו הפירות, כלומר עיקר אכילתו הן שמתחלתו קצעמי עליהם אע"ג שעכשיו אני אוכל אותם בלא פת, אין צריך

ד. אף על פי שלא היו הפירות לפניו בשעה שברך על הפת ז' (ד) בין דללפת את הפת הם באים אינם טעונים (י) ברכה בלל:

ה. אם אחר שברך על הפת שלחו [לו דורין] [כ"ט] מבית אחרים שאינו סמוך עליהם ולא היה דעתו על הדורין אפילו מדברים שדרכו לבא ללפת את הפת צריך לברך עליהם בדין נמלך: הגה ולא ראיתי מזהרין בזה ואפשר דטעמא י' דסתם (י) דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה [י] ועיין לקמן סימן ר"ו (*):

סימן קצח

איזה דברים קרויים הפסק בסעודה. וכו' סעיפים:

א. (א) (ה) היה אוכל בבית זה ופסק סעודתו

ששאלין העולם ללל פסח למה אין אנו מצרכין צטיבול כמו בורא פרי האדמה כמו צטיבול ראשון. והטעם, שמתחלה היתה כוונתו לאכול, שהיה יודע שמחייב צטיבול, הו' ליה דברים הצאים מחמת הסעודה כו'. וזוה הטעם נמי היו מצרכין על הפסקה לאכול הפסקה, ולא היו מצרכין שהכל, מפני שטפל הוא אצל הפת שאכל מתלה כו', עכ"ל. הרי שצמרור אינו אוכל כלל עם פת, ובפסקה אפשר שאוכל אח"כ הפת, מכל מקום עכ"פ ההתחלה היתה בלא פת, דהא כתב שטפל הוא אצל הפת שאכל מתלה דהיינו קודם צרכתו על פסח, ואפילו הכי מהני, כל שכן כאן דמהני מה שאוכל אח"כ עם הפת ומתחלה היתה כוונתו לאכול וזה עיקר סעודתו, דלא יטערך לזכור על מה שאוכל קצת מתלה בלא פת. ומן הראוי היה לנו לומר דאפילו לא אכל כלל פת עם פירות בזה דפטור, כיון שזהו עיקר הסעודה די בזה מה שאכל מתלה פת, ממילא זה נגדר אחריו, כמו צמרור ופסקה. וגבי יין נמי מפורש התם [רצינו יונה שם ד"ה ומנאן] שזמן הראוי היה שלא לזכור עליו שהוא נגדר אחר הפת שאכל כבר, אלא דיין חסוד וקובע צרכה לעצמו. אלא דנראה לרצינו יונה דשאני בכל הני, דמוכחא מילתא דקבע סעודה עליהו, כיון שיש עליהם חיוב מן התורה, כגון מרור ופסקה, וגבי יין הכל יודעים שצריך לשמות אחר אכילה, מה שאין כן בזה שקובע סעודתו על הפירות, דאדרבה רוב העולם אינם קובעים סעודה על זה, דמצינו קצת פוסקים [כ"ט] דסבירא להו בטלה דעמו אצל כל אדם, על כן צריך כאן לזכור זה, דהיינו שיאכל קצת [פת] [כ"ט] דוקא עם הפירות. ור' הונא נמי אכל אח"כ עם פת, אף שמתחלה אכל בלא פת, וסמך על הפת שאכל מתלה. ומה שכתבתי לעיל [ר"ש הפ"ק] משמו והתחיל לאכול עם הפת כו', לאו דוקא שצריך התחלה, אלא רצותא קאמר דהתחלה לחוד כגי למה שאוכל אח"כ בלא פת, דלפשר לומר דאח"כ חסוד שלא לאכול עם פת כלל אפילו הכי מהני, כל שכן אם אוכל אח"כ עם פת, שאנו רואין שעדיין כוונתו על הפת, ומה שאכל ממנו מתלה בלא פת נגדר אחר זה. כן נראה לי צרור שאין רצינו יונה חולק בזה על הטור. דבפ"ד בהלכה זו, דכל מה שאוכל פירות עם הפת, פשיטא שאין צריך כלל צרכה. ומה שאוכל פירות בלא פת בחור הסעודה לקניות צעלמא, פשיטא שצריך צרכה לפניה, דהוה שלא מחמת הסעודה. אלא דאם אוכל קצת עם הפת יש חילוק, דאם אוכל מתלה עם פת ואח"כ בלא פת צריך לזכור לפניה, אלא א"כ חסוד לאכול אח"כ עוד עם הפת, ואף אם יודמן שלא יאכל אח"כ עם פת, לית לן בה, דבחר מחשבתו אזלינן. אצל אם אוכל מתלה בלא פת, (י) חייב לזכור וזה קובע [כ"ט] סעודה על שאר דברים, ממילא הוויין הפירות שלא מחמת סעודה. וכתיב ב"י [ד"ה ומנאן] ראו לחוש כשמציין פירות בחור הסעודה (י) שמתחלה אכילתו יהיה [ע"ס] [כ"ט] הפת, עכ"ל. והיינו שיחשוב לאכול גם אח"כ עם פת, דאם לא כן חייב לזכור (י) כשאוכל אח"כ (ע"ס) [בזל] [כ"ט] פת. והוא דבר שאין מתקבל לפע"ד. חדא, שמה לא יחשוב בזה ויאכל אח"כ בלא פת וצלה צרכה שלא כדין. שנית, דודאי יאכל אח"כ בלא פת, דהא אין קובע סעודה עליהם. על כן נראה לענ"ד דיותר טוב שיאכל מתלה בלא פת ויברך עליהם, שזה לדברי הכל חייב צרכה, ולמה ימנע עצמו מצרכה, והלא צירושלמי [בדפוס פ"ו הלכה ה] הקשו על ר' הונא שהיה לו לעשות צאופן שיחייב צרכה. וזה דוקא בקובע סעודה על שאר דברים כמו שאנו נוהגים רוב פעמים, אצל צעני הקובע סעודתו על הפירות, (י) יאכל מתלה עם פת, ולא לא יטערך לזכור על מה שיאכל אח"כ בלא פת. כן נראה לי אהאי מלמא צרור ונהיר בסייעתא דשמיא: (ד) כיון דלפ"ת את הפת הם באים אינם טעונים ברכה ב"ד. פירוש, למה שאוכל עם הפת. ומה שאוכל בלא פת נחבאר קודם לזה [ס"ק ג]: באן הביא ב"י [ד"ה כתב הרא"ש] מה שכתב הרא"ש פרק ערבי פסחים [פ"י סוף סימן כ"ד] כגון פרפראות ויין שצאו לגרור ולהמשין סעודה הם בכלל הסעודה, ופסטרין צרכת המזון. מזה נראה דאם שומין יין שרף קודם האכילה, אין צריך לזכור צרכה אחרונה, אפילו אם שמה כשיעור, שגם הוא גורר תאווה לאכילה אח"כ. וצלוש כתב כאן [סעיף ג] שצריך לזכור מתלה על יין שרף אם שומין אותו בחור הסעודה, ולעיל סימן (קע"ו) [קע"ד] [כ"ט] ככתבתי גם אני כן מטעם אחר:

קצח

(א) היה אוכל בבית זה. כדי לזכור ההלכה מזכיר קצת מן הסוגיא והפלוגתא צין הפוסקים. אימא בפרק ערבי פסחים [קא]. צ' יחיד רב חסדא וקאמר הא דאמרן סיני מקום צריך לזכור, לא אמרן אלא בדברים שאין טעוין צרכה לאחריתם במקומן. פירש רשב"א [ד"ה דברים שאין] כגון פירות, דכיון שעמד והלך למקום אחר עמידתו זו היא גמר סעודתו, והן סעודה אחריתא וצריך לזכור שנית, [ע"כ]. אצל דברים הטעונים צרכה לאחריתן במקומן, כגון פת, אין צריך לזכור, מאי טעמא לקצעה קמא הדר, (י) דאובל על דעת סעודה הראשונה. ור' ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לזכור. מחיי צני חצורה שהיו מקובצין לשמות ועקרו רגליהן ללכת לקראת חתן, כשיצאין אין טעוין צרכה למפרע, כשהן חוזרין אין טעוין צרכה להתחלה. בזה דברים אמורים שהניחו שם זקן או חולה (צטור כתב מקצת חזירי), אצל לא הניחו שם, כשהן יוצאין (י) טעוין צרכה למפרע, כשהן חוזרין צריכין צרכה להתחלה. מדקתמי עקרו, מכלל דבדברים הטעונים צרכה לאחריתם במקומן עסקין, (י) ואפילו הכי אם לא הניחו שם זקן (אין) טעוין צרכה כו', קשיא לר' חסדא. אמר ר' נחמן צ' יחזק מאן מנה עקירות, ר' יהודה, דמניא חזירים שהיו מקובצין ועקרו רגליהם ללכת לצית הכנסה, כשהן יוצאין אין טעוין כו', אמר ר' יהודה בזה דברים אמורים שהניחו כו'. מניא חוטיה דר' חסדא [כו']. הרי לפנינו דבתרתי פליגי ר' חסדא ור' ששת. דלר' חסדא צפת (י) אין צריך צרכה למפרע כו', ולר' ששת צריך. ומה, דלר' ששת יש חילוק

(ג) פוטר מעשה קדרה, שהוא דיקסא וכיוצא בו, וכן אם ברך על מעשה קדרה פוטר את הפרפרת (גמרא פרק כיצד מברכין ורמב"ם בפירוש המשנה):

קעו דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה מה דינם. ובו ה' סעיפים:

א ברכות מא לפרוש התוספות והרא"ש וכן לבצע הלכות גדולות.

א. "דברים הבאים בתוך הסעודה, אם הם דברים הבאים מחמת הסעודה, דהיינו דברים שדרך לקבץ סעודה עליהם (א) *ללפת בהם את הפת, כגון בשר ודגים וביצים וירקות וגבינה ודיקסא ומיני מלוחים, אפלו אוכלם (ב) בלא (א) *פת אין טעונין ברכה לפניהם, דברכת המוציא (ג) פוטרתן, ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרתן, ואם הם דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, דהיינו, שאין דרך לקבץ סעודה עליהם ללפת בהם את הפת, (ד) *כגון תאנים ופנכים (ה) וכל מיני פרות,

באר היטב

(א) פת. עין באר היטב. ומה שכתב אם לא בשבת ויום טוב, עין ביד אפרים מה שכתב, ועין באר היטב. ומה שכתב כי קדרה שחריצ דהפת פוטר כיון דרב פנכים הפת עקר,

אם לא בשבת ויום טוב, מגן אברהם: **ג.** ופנכים. הוא הדין כל דבר שבה לקנות ואפלו היה לפניו משעה שברך המוציא, ואפלו פרות מבשלים, דאין פת פוטרתן כיון

שערי תשובה

(א) פת. עין באר היטב. ומה שכתב אם לא בשבת ויום טוב, עין ביד אפרים מה שכתב, ועין באר היטב. ומה שכתב כי קדרה שחריצ דהפת פוטר כיון דרב פנכים הפת עקר,

אם לא בשבת ויום טוב, מגן אברהם: **ג.** ופנכים. הוא הדין כל דבר שבה לקנות ואפלו היה לפניו משעה שברך המוציא, ואפלו פרות מבשלים, דאין פת פוטרתן כיון

באור הלכה

קעו א *ללפת בהם את הפת. עין בתוספות ותלמידי רבנו יונה והרא"ש דהוא הדין דברים שאין דרך ללפת בהם הפת, רק שבאין למזון ולשבע, גם כן בכלל דברים הבאים מחמת סעודה, והמחבר קצר בזה: **(ב) כגון תאנים וכו'.** עין במשנה ברורה מה שכתבנו דאפלו פרות מבשלים, והוא מהמגן אברהם בשם הש"ח, ועין שם בעמק ברכה הטעם והואיל

משנה ברורה

וכדומה, אין לברך עליהם ברכה אחוזה, דהם שיכים לסעודה ונפטריין בברכת המזון. ד ודע, דהא דמותר לאכל קדם המוציא דברים שאינם צריכים ברכה תוך הסעודה, כגון המבארים באות ב, דוקא שאין בדעתו לאכל תוך, אבל אם השליח ערוך והלחם לפניו, אסור לגרס ברכה שאינה צריכה, אלא יברך המוציא על הלחם ויפטר שארי דברים נחיי

אדם ויש אומרים דאם אוהב יותר לאכלן קדם הסעודה מלאכלן בתוך הסעודה, אין בזה משום גרס ברכה שאינה צריכה, ואם הם דברים המושכין הלב "לתאות המאכל, בודאי יש לסמך להקל לאכלן קדם הסעודה: **(ג) פוטר מעשה קדרה.** שברכתן נמי בורא מיני מזונות:

קעו א (א) *ללפת בהם וכו'. ודיקסא, אף שהיא עבה *ואינו מלפת בהם הפת ונאכל בפני עצמו, מכל מקום כיון שבאית להשביע עקר סעודה היא ונפטלת להפת, והוא הדין כל מיני תבשילין הרגילין לבא לתוך סעודת הפת [רא"ש]: **(ב) בלא פת.** דכיון

שתמיד באים ללפת את הפת, מעקר הסעודה הם ונפטלים להפת: **(ג) פוטרתן.** ואם אינו חפץ לאכל פת אלא אוכל מעט פת כדי לפטרם, כתבו האחרונים דיש להסתפק אם יכול לפטרם, דלא שייך לומר שהם נפטלים להפת כיון שלא היה חפץ באכילתו, וכל שכן כשאכל רק פחות מכזית, או אולי כיון דדרך העולם לקבץ סעודה על הפת, ברפת הפת פוטרתן בכל גווי, ועל כן כתבו, דבאפן זה טוב יותר שיברך על השארי דברים הברכה הראויה לכל אחת ולא יאכל פת כלל, "אם לא בשבת ויום טוב דאז מצוה לאכל כזית פת, חשוב הוא ונעשו הכל טפלים לו:

(ד) כגון תאנים וכו'. וכן כל דבר שבה רק לקנות ולא להשביע. ואפלו היו הפרות לפניו בשעה שברך המוציא, ואפלו הם מבשלים, גם כן אין הפת פוטרתן, כיון שאין שיכים לפת [אחרונים]. ואפלו אם בשלו הפרות עם בשר, משמע במפה "אחרונים דצריך לברך עליהם, דאין הפרות נעשין טפלין להבשר, והוא דלא כדעת הח"י אדם שכתב "דהפרות טפלין לגבי הבשר. אכן בספר יד הקטנה מצאתי שמצדד גם כן לומר דלא יברך, אלא דכתב טעם אחר בזה, דהיא דמבשל הפרות עם בשר או עם שמן ודבש ועושה מהן תבשיל (שקורין עפ"ל צימע"ס) או מהאגסים שקורין באר"ן, נראה שכל עקרון הן באין למזון ולסעודה ולא לקנות בעלמא, אלא בתורת תבשיל כשאר תבשילין שנעשין מלפת וירק, שאין צריך לברך עליהם מטעם זה, ומסים, דלצאת ידי ספק, כשרוצה לאכל צימע"ס מפרות מבשלים יקח תחלה איזה פרי חי ויברך עליה להוציא את זה, ואם אין לו פרי חי, יאכל תחלה וסוף עם פת, עין שם. ואין בכלל זה מה שכתבנו מעט פרות מבשלין לקנות סעודה שקורין קאמפאט', דזה אין בא למזון כלל רק לקנות סעודה, וצריך ברכה: **(ה) וכל מיני פרות.** הוא הדין חזרת וקשואין ומלפפנות חייין או צנון וכצל, גם כן צריך

שער הציון

בהם הפת, ואפלו הכי מנהג העולם שלא לברך עליהן, דהתם הוא מעקר סעודה, שבה למזון ולא לקנות בעלמא, ודומה לדיקסא שהספיקו הפוסקים שלא לברך עליו אף שאינו בא ללפת משום דאז למזון ולשבע ולא לקנות, מה שאין כן בפרות שבה תמיד רק לקנות בעלמא. אכן אם עושה מהן תבשיל שקורין צימע"ס, אפשר שהוא דומה לתבשיל הנעשה מלפת ושקורין מערי"ן, דבאפן זה יש לומר דהוא בא גם כן למזון ולשבע ולא לקנות. ועין בפנים מה שכתבנו בשם יד הקטנה: **ח.** מגן אברהם והגר"ו ודבר החיים ודבר החיים קצר מאד בלשונו, ורוצה לומר אפלו עם בשר יש להסתפק, וכלשון הפגן אברהם: **ט.** ובאמת דברי הח"י אדם שהשיג על הפגן אברהם שלא מצא כן באגור תמורה, דאין כונת הפגן אברהם להביא ראיה לענין מבשלין עם בשר ודומה היה פשיטא לה מצד הסבא דאין הפרות נעשין טפל להבשר שפניחין בתוכו להטעמו, ואפלו אם כונתו בשביל הבשר גופא גם כן מכל מקום אין הפרות נעשין טפל להן, רק כונתו להביא ראיה דגם האגור היה חושש להחמיר שהאוכל פרות בסעודה עם הפת יאכל תחלה מעט בלי פת ויברך עליהם: **י.** שם ביד הקטנה:

י. הגר"ו בסימן רמט, עין שם, ועין במה שכתבנו בבאר הלכה (אות ח) שם לענין מה שאוכלין אחר קדוש קדם נטילת ידים: **יא.** עין במשנה מב בריש"י, שהיו רגילין להביא פרפראות קדם הסעודה, וכן מסתבר אחרי דהם הגורמין שיאכל אחר כך: **קעו א.** כדאמרין בגמרא על דיקסא, הני בכלאי טפשיאי דאכלי נהמא בנהמא: **ב.** תלמידי רבנו יונה ואור זרוע בשם רבנו חננאל ושארי פוסקים נולאפיקי משיטת רש"י, ולשון המחבר דכלל הכל בהשעם להפלת בהם הפת, דחוק הוא: **ג.** מבאר בפוסקים: **ד.** מגן אברהם וחי"א אדם והגר"ו ומגן גבורים, עין שם מה שכתב על דברי אבן העזר: **ה.** לבוש שר וחי"א אדם ומחצית השקל, ועין פרי מגדים: **ו.** מגן אברהם ושארי אחרונים: **ז.** ואף במקומות שנהגו לאכל פרות מבשלים בכל סעודה לבסוף, גם כן מסתברא לכאורה דלא חשיבי כדברים הבאים מחמת הסעודה, כיון ששל כל פנים רק לקנות הם באים ולא ללפת הפת וגם לא למזון ולשבע ורק משמע באור זרוע בשם רבנו חננאל וצידד, דאך דברים הבאים בתוך הסעודה אכל רק לקנות ולא ללפת הפת, צריך ברכה בתחלה. ואינו דומה למאכל הנעשה מירקות [שקורין מערי"ן וכדומה] המוכא בשבת קדש בסוף הסעודה, דגם שם אין דרך ללפת

תרומה: 1. ליפתו תפוחים. 2. ליפתו.

ב הרא"ש לדעת
הירושלמי שם. ג שם
בגמרא לפרוש
התוספות והרא"ש.

(ו) ויעין לעיל סימן קסח סעיף ח) אם אוכל אותם בלא פת טעונים ברכה לפנייהם, דברכת המוציא אינה פוטרתן דלאו מעקר סעודה הם, ואינם טעונים ברכה לאחריהם, דכיון שבאו בתוך הסעודה (ו) ברכת המזון פוטרתן. (ח) ואם בתחלת אכילתו אכל הפרות (עם פת) (ט) ובסוף אכל עמהם פת, אפלו אם ביניהם אכל מהם בלא פת (י) אינם טעונים ברכה אף לפנייהם: ב. יודברים הבאים לאחר סעודה קדם ברכת המזון, שהיה מנהג בימי חכמי הגמרא שבסוף הסעודה היו מושכים ידיהם מן הפת ומסירים אותו וקובעים עצמם לאכל פרות ולשתות כל מה שמביאים אז לפנייהם, בין דברים (יא) הבאים מחמת הסעודה בין דברים הבאים (יב) שלא מחמת הסעודה, (יג) טעונים ברכה בין לפנייהם (יד) בין לאחריהם, דהמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שנאכל (יד) תוך עקר הסעודה. ודין זה

שערי תשובה

ולא (פליגי) [פלוני] עין שם. ועין ברכי יוסף דדוקא ירקות מבשלים, אבל חזרת וקשואין ומלפפונות חיינן אינן ללפתן ומכרז עליהן, וכן כתוב בתשובת בית דוד וכתב, שכן נהגו שמה, ולפי זה אף אם אכל תבשיל מירקות אלו ללפת את הפת ושוב אחר כך הביאו לפניו ממינים אלו לפרות, מכרז עליהם ואין לדחות אחר שמלא כנסו, עין שם. ובמדינתנו דאיכא עניים שאוכלים פת שחרית ומלפתין אותו עם צנון וכצלים וקשואים חיים, נראה שאם אוכלן תחלה ללפתן, אף אם אחר כך אוכל אותם בלא פת אין צריך לברך כמו בשאר פרות, כמבאר בסעיף קטן שאחר זה:

באר היטב

שאין שייכים לפת, מגן אברהם ש"ח, ועין בתשובת גנת ורדים כלל א סימן ל לא ובפרט שושן כלל א סימן ו: ג. הפרות. דהינו תחלת אכילת פרות לא תחלת הסעודה, ומירי כגון שהיו עומדין באמצע הסעודה והתחלת קביעות סעודתן היה בבשר וכיוצא בו, ובאמצע סעודתן הביאו להם פרות כדי ללפת בהן את הפת ואכלו מהם עם הפת, וכוונתם גם כן עדין לאכל מהם עם הפת אחר כך, אין צריך לברך, מפני שמאחר שמתחלה הביאו אותן כדי ללפת בהן את הפת ואוכל אותם תחלה וסוף עם הפת אין צריך לברך, שמצדד עם שאר הסעודה כיון שהביאו אותם מתחלה עמהם רק לקניית, אף על פי שאכלם תחלה וסוף עם פת, אם אוכל באמצע בלא פת עוד דעות אחרות, ולכן כתבו הגהות מימוני דירא שמים כשמביאין לו פרות באמצע

לצורך הסעודה ומלפת בהן הפת תחלה וסוף, אבל אם לא הביא אותם מתחלה ללפת צריך לברך כיון שלא באו מתחלה ללפת הפת, והו' דעת תלמידי רבנו יונה, אלא שיש

משנה ברורה

לברך עליהן, אכן אם אוכל חזרת או צנון וכצדק עם בשר, הן נעשין טפל לבשר והבשר ללחם [פרי מגדים]: (ו) ויעין לעיל סימן קסח. דשם נתבאר לענין פת כיסנין כשאוכלין באמצע סעודתו:

(ז) ברכת המזון פוטרתן. דלענין ברכת המזון נטפלים הם להסעודה, דכיון שעתיד לברך על כל מה שאכל, גם זה נכלל עמו: (ח) ואם בתחלת אכילתו וכו'. רוצה לומר, שתחלת אכילת אותן פרות היה עם פת, "וגם כונתו הוא לאכל עמהם פת גם אחר כך, אף שאכל עמהם באמצע בלא פת אין צריך לברך עליהם, דכיון שאכל אותם תחלה וסוף עם פת, נחשבים כדברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה דאין צריך לברך, כנ"ל "אף כל זה דוקא כשהובאו ללפת בהם את הפת ולא לקניית, דאם הובאו רק לקניית, אף שאכל עמהם מקצת פת תחלה וסוף, לא מהני, "ומה שאוכל בלא פת צריך לברך. וגם לא מירי כשעקר קביעות סעודתו היתה על אלו הפרות, דאז אין צריך שייאכל גם לבסוף עם פת דוקא, ורק כיון שהתחיל לאכל עם פת, שוב אין מברך עליהם אף כשאכלן אחר כך לבדן לכלי עלמא כמבאר בסעיף ג: (ט) ובסוף אכל עמהם. ואם אין בדעתו לאכל עוד עם פת, "צריך לברך על הפרות לפנייהם, ועין בבאור הלכה (אות ג): (י) אינם טעונים ברכה. והאחרונים "כתבו דראוי לזהר לכתחלה כשהובאו לפניו פרות בתוך הסעודה ללפת בהם את הפת, שייברך מתחלה עליהם קדם שייאכלם עם הפת, ויאכלם קצת בפני עצמן, ואחר כך יוכל לאכל בין עם פת בין בלא פת, כי יש מהראשונים דסברי

באור הלכה

שאין גילין לבא לעקר הסעודה מקרי גם כן שלא מחמת הסעודה. והנה לפי זה במדינות שיש שם רבוי פרות מאד ומבשלין שם תמיד פרות למזון, כמו במדינתנו בשאר תבשילין, מסתברא לכאורה דיש לו דין שאר תבשיל. וגם במדינתנו אם מבשלין הפרות לשם מזון, כמו שקורין עפ"ל ציממ"ס וכדומה, מצדד בספר יד הקטנה דגם כן אין צריך לברך, ומכל מקום כיון שאין הדין ברור כתב דיברך מתחלה על פרי ח', וכמו שכתבתי במשנה ברורה. ונראה דאם בשל הפרות ביחד עם תפוחי אדמה, מסתברא דזה ודאי בכלל שאר תבשילין שהן באין למזון ולהשביע, ואין צריך להחמיר בזה לברך על פרי ח':

(י) ובסוף אכל עמהם. עין במשנה ברורה מה שכתבנו דהוא לעכובא, דכלאו הכי צריך לברך, והוא מהלבוש ושאר אחרונים. והנה באמת זהו רק לדעת הרבנו יונה וסמ"ג והגהת מימוני, אבל להרא"ש והטור אין צריך לברך על הפרות, כיון שמתחלה הובאו לאכל אותם עם הפת והתחיל לאכלן עם פת. ומדברי המחבר אין ראיה להפך, דאפשר דכונתו דבאפן זה הוא יצא ידי רב הפוסקים, אבל אי לאו הכי יש ספק בדבר, וכן כתב בנהר שלום. ובדואי לכתחלה יש לזהר בזה שהיכא שרוצה לאכל ביניהם מעט פרות בלא פת, יהא בדעתו לגמור אכילתו עם הפת דוקא, דבזה יצא לכל הפוסקים הנ"ל, וכמו שכתב בבית יוסף:

ב. טעונים ברכה בין לפנייהם ובין לאחריהם. עין במגן אברהם שהביא בשם התוספתא, דמליח הבא לפני המזון ופת הבא עם המליח לאחר המזון טעונה ברכה לפניו ולאחריה ויעין במתצית השקל באורו. והנה דין השני שלאחר המזון אין שום במדינתנו, דהכל נחשב אצלנו תוך המזון, וגם לענין דין הראשון, לפי מה שהביא מגן אברהם בשם הרא"ש בסימן קעד דדבר שבא לגר תאות המאכל אין צריך לברך לאחריו, דשייך לסעודה וברכת המזון פוטר. וכבר העיר בזה שם הגר"ח צאנזא"ר בהגהותיו. ואולי דמירי דאינו אוכלו כדי לגר תאות המאכל, וצריך עיון:

דאפלו אם אוכל תחלה וסוף עם פת, אם אוכל באמצע בלא פת צריך לברך, וכדיעבד אם לא ברח מתחלה מתר לאכל, אף שיראה לאכל גם לבסוף עם פת. אמנם אם עקר קביעת סעודתו היתה מתחלה על הפרות, אז לכלי עלמא אפלו אם אוכל אחר כך בלא פת אין צריך לברך, כמו שכתוב בסעיף ג. אם אכל פשטיד"א שממלא עם פרות "אין צריך לברך על הפרות, דנטפלים הם להקמח. ועין לעיל בסימן קסח במשנה ברורה: ב. (יא) הבאים מחמת הסעודה. כגון בשר ודגים וכיוצא בו וכו': (יב) שלא מחמת הסעודה. כמו פרות ומיני מתיקה הבאים רק לקניית, וכו': (יג) בין לאחריהם. ואף אם אכל דברים שברכתן מעין שלש לא נפטרין בברכת המזון, דברכת המזון אינו פוטר מעין שלש, כמו שכתוב לקמן בסימן רח סעיף יז, עין שם: (יד) תוך עקר הסעודה. דאחר שמשכו ידיהם מן הפת שוב אין נטפלים אליו, ולכן צריכין לברך בפני עצמם בין לפנייהם בין לאחריהם:

שער הציון

יא. ט"ז: יב. מגן אברהם בבאור רבנו יונה: יג. דמה שאוכל עם הפת לעולם אין צריך לברך, דנטפלים הם להפת: יד. לבוש וט"ז בסוף סעיף קטן ג ויחי אדם: טו. ב"ח ושל"ח וט"ז ומגן אברהם ושאר אחרונים: טז. אחרונים:

ד טור בשם הרא"ש.
ה סמ"ג והגהת מימוני
פסק ד מהלכות ברכות.
ו הרשב"א בשם הר"ר
ורחיהו. ז בית יוסף וכן
מצא בספר הפדוס.

האחרון אינו מצוי בינינו, לפי ^[*] שאין אנו רגילין ^[**] למשך ידנו מן הפת עד ברכת המזון: ג. (טו) ואם קובע לפתן סעודתו על הפרות, הווי לה הפרות כדברים הבאים מחמת הסעודה, ^[**] ואפלו אם אוכל מהפרות בתחלת סעודתו בלא פת אינו מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם. (טז) ויש חולקין. ולכן ^[**] טוב שיאכל בתחלה מהפרות עם פת, ואז אפלו אם אחר כך יאכל מהם בלא פת אינם טעונים ברכה כלל. הגה (יז) ואף על פי שאינו חוזר לבסוף לאכל עמהם פת, מאחר שעקר קביעות היה עליהו (בית יוסף בשם הרבינו יונה): ד. יאף על פי (יח) שלא היו הפרות לפניו בשעה שברך על הפת, כיון דלפת את הפת הם באים, אינם טעונים ^[**] ברכה כלל: ה. ואם אחר שברך על הפת שלחו לו מבית אחרים, שאינו סמוך עליהם ולא היה דעתו על הדורון, אפלו מדברים (כ) שדרכן לבא ללפת את הפת, צריך לברך עלהן כדין נמלה. (הגה ולא ראיתי נזהרים בזה, ואפשר דטעמא דסתם ידעת האדם (כא) על כל מה שמביאין לו בסעודה. ועין לקמן סימן רז):

באר היטב

לברך על מה שיאכל אחר כך בלא פת. ועין בספר באר עשק סימן לב: ז. ברכה כלל. פרוש, למה שאוכל עם הפת: ט. דעת. ופשוט דבפרות לא מהני דעתו אלא אם כן מלפת בהן הפת כמו שקתוב סעיף א. קצור דיני פרות הבאים בתוך הסעודה, אם אוכל עם הפת פשיטא שאין צריך כלל ברכה, ואם אוכל בלא פת לקנות בעלמא, פשיטא שצריך ברכה לפנייה דהוי שלא מחמת הסעודה. אבל אם רוצה לאכל פרות

באר הגולה

^[**] שאין אנו רגילין. ובסעודות גדולות שרגילין למשך ידיהם מן הפת ולערך השלחן במיני פרות וגם לשותות, יש אומרים דאף בזמננו שיש דין זה וצריך לברך עליהם ונחוצה דעת הטור והלבוש. ויש אומרים, דוקא בימיהם שהיו מסלקין השלחנות קדם ברכת המזון ועל כן נראה כסעודה אחרת, אבל אנו שאין אנו מסלקין השלחן, אף על פי שסימנו מלאכל ואין דעתן לאכל פת, כל זמן שלא ברכו כבתוך הסעודה דמלא ונחוצה דעת הפ"ח והמגן אברהם והאליה רבה. וכן המנהג, כן כתב החי"א. ועין באליה רבה שהביא דבכל בו ורשב"א ותלמידיו רבנו יונה הנזכיר סלוק השלחן. אמנם משארי פוסקים נראה כהטור, דברבנו חננאל המובא באור ורוע מוכח לכאורה נמי שסבירא לה פן, שכתב דזה קאי על דברים הבאים מחמת הסעודה כגון אבטיחים ורמונים, דכיון שמשכו ידיהם מן הפת ואינם באים ללפת הפת צריך ברכה בין לפנייהם ובין לאחריהם, וכן הביא שם גם בשם הערוך, ולענין בשר ודגים יש לומר דסבירא לה נמי דצריך ברכה ונדלא כהרשב"א הנ"ל, דפטורין הוא רק משום דבאין ללפת בהן את הפת מה שאין כן לאחר שמשכו ידיהם מן הפת, אבל בדיקא שהוא מבשיל, הוא בכלל דברים הבאים מחמת הסעודה, ואם כן אף לאחר הסעודה נמי אין צריך ברכה. **היוצא** מדברינו, דבריקא הוא פלוגתא דרבנותא, וספק ברכות להקל ומהמחבר סתם בזה ומשמע דקאי על הכל, וכמו שמוכח מלשון הטור, והמגן אברהם אמנם פרש דהינו בשר ודגים, ואולי בכונה פרש כן. והנה לפי מה שמבאר לקמן בסימן רח סעיף יז באחרונים דעל דיקא אם ברוך ברכת המזון יצא, נראה דבענינו אם אכל דיקא אחר שמשכו ידיו מן הפת, טוב שיכון לפטור בברכת המזון:

^[**] למשך ידנו וכו'. ואם נטל הכוס לברך, דהוא הסח הדעת גמור, וכמבאר בסימן קעט, לכאורה אף בזמננו אין לך סלוק סעודה יותר מזה, ואם אכל אחר כך איזה דבר יש לו לברך תחלה וסוף ולא נפטר בברכת המזון, ומתחלה בודאי יש לו לברך אף על דברים שנפטרין בתוך הסעודה מן הברכה לגמרי ונגם לפת עצמו צריך ברכה לרב הפוסקים אחר שנטל הכוס לברך, כמבאר בסימן קעט, אלא דגם לבסוף יהיה צריך ברכה אז, וכן כתב הגר"ז בפשיטות, וכן משמע מהמגן אברהם סימן רח סעיף קטן כד, אכן המאמר מרדכי שם בסעיף קטן לג חולק על זה, עין שם. ובדברים הבאים מחמת הסעודה נראה ודאי דיש לסמוך על דעתו שלא לברך, דכלאו הכי יש ראשונים דסביר דהגמרא לא קאי על דברים הבאים מחמת סעודה, וכנ"ל:

ג ^[**] ואפלו אם אוכל מהפרות. ורצה לומר, מעט [טור]:

^[**] טוב שיאכל בתחלה מהפרות וכו'. אין רוצה לומר שישטעם מעט עם פת, דהלא עקר הטעם שיוכל לאכל הפרות בלי ברכה אף כשלא אכל עוד עם פת, כמו

שער הציזון

ג. יז. וגם כונת המחבר כן הוא, אלא שרמ"א באר דבריו ולא נטעה לומר שפונתו על ביעותים לבר: ה. יח. נובע ממגן אברהם בסימן ריב סוף סעיף קטן ב בבאורי דבריו המאור. עיי שם. דבסתם הוא דעתו. מה שאין כן בזה. וכן כתב הגר"ז:

קעח איז דברים קרויים הפסק בסעודה. ובו ו' סעיפים:

א. (א) היתה אוכל בבית זה ופסק סעודתו (ב) והלך (ג) לבית אחר, (ד) או ישהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו ויצא לו (ה) *^[א] לפתח ביתו וחזר, הואיל ושנה מקומו (ו) צריך לברך

א פסחים קא. ב לשון הרמב"ם בפסק ד מהלכות ברכות.

באר היטב

קצת עם פת וקצת בלא פת, בזה יש דעות חלוקות, על כן יש לנהג שיאכל תחלה מעט בלא פת ויברך, ואחר כך יאכלם בין בפת בין בלא פת. וזהו בקובע סעודתו על שאר דברים, אבל בקובע סעודתו על הפרות יאכל תחלה פת עם הפרות, ודוק:

משנה ברורה

דעתו לזה בפרוש בשעת ברכת המוציא. ואם אוכל בלא פת, פשיטא שצריך ברכה לפנייהם, ואפילו הם מבשלים, דהוי שלא מחמת הסעודה רק לקנוח בעלמא. אבל אם רוצה לאכל פרות קצת עם הפת וקצת בלא פת, בזה יש דעות חלוקות, על כן יש לנהג שיאכל תחלה מעט בלא פת ויברך עליהן, ואחר כך יוכל לאכל שאר הפרות בין בפת ובין בלא פת. וזהו בקובע סעודתו ללפת הפת בשאר דברים, אבל בקובע סעודתו ללפת הפת בפרות, כיון שאכל מתחלה פרות עם פת יוכל לאכל בסוף פרות בלא פת בלא ברכה:

קעח

הנה מפני שהסימן הזה יש בו פרטים רבים, על כן אקדים לזה הקדמה קצרה כדי להקל על המעיין. הנה בענין שנוי מקום [הינו, שהתחיל לאכל והלך למקום אחר ורוצה לאכל שם, או שרוצה לחזור למקומו הראשון ולאכל שם] קיימא לן דצריך לחזור ולברך, ויש בזה שלשה דברים שצריך לבאר. א מהו שנוי מקום, אם מבית לבית או מחדר לחדר. ב באיזה דברים שייך דין שנוי מקום. ג אם שנה מקומו, מה דינו בזה. ונחזור לבאר אחד אחד. ענין שנוי מקום הוא לא מבניין אם הלך באמצע אכילתו מבית זה לבית אחר, בודאי הוי שנוי מקום, ואפילו אם יצא רק חוץ לפתח ביתו בתוך אכילתו, גם כן בכלל שנוי מקום הוא, ואינו מועיל אפילו היה דעתו לזה בשעת ברכה שישנה מקומו, ואפילו אם שנה רק מחדר לחדר, גם כן סוברים הרבה פוסקים דהוא שנוי מקום [ועיין במה שכתבנו בזה בבאר הגולה (אות ג)], אף בזה יש חלוקה, דאם היה דעתו בשעת ברכה לשנות המקום מחדר לחדר, מתר, כיון שהוא תחת גג אחד. ומזוית לזוית, אפילו טרקלין גדול לא הוי שנוי מקום כלל כיון שהוא חדר אחד, ואין צריך כלל דעתו לזה. ובאיזה דברים שייך שנוי מקום, איתא בזה פלוגתא בגמרא [פסחים קא ע"ב] דרב ששת סבר, בין אם אכל פת ובין שאכל פרות ושאר משיקין, דינן שיהיה בזה דצריך לחזור ולברך. ורב חסדא סבר, דוקא אם אכל דבר שאין טעון ברכה במקומו, רוצה לומר כגון פרות ומשקין שאין מחיב דוקא לברך ברכה אחרונה שלחן במקומו הראשון, ועל כן אמרין דתקף שעקר ממקומו נתבטל קביעתו וצריך לחזור ולברך כשירצה לאכל עוד, אבל אם אכל פת ניש אומרים דהוא הדין כל דבר שהוא משכנת המינים, שהוא דבר שצריך לברך במקומו דוקא, ועל כן אמרין בהו דאפילו אם עקר ממקומו עדין לא נתבטל קביעתו הראשונה, וכל היכא שאוכל, על דעת קביעתו הראשונה הוא וכאלו יושב במקומו דמי, ואין צריך לברך עליו המוציא. ונחלקו הפוסקים בזה, הרמב"ם וסיעתו פסקו כרב ששת דבכל גווי צריך לברך, וזהו טעם שני סעיפים הראשונים, והרא"ש וסיעתו פסקו כרב חסדא, וזהו דעת הגהת הרמ"א שהוא בסוף סעיף ב. וכל זה הוא לענין לחזור ולברך, אבל לכתחלה אין לעקר ממקומו לכלי עלמא בכל גווי. ומה דינו של שנוי מקום, נחלקו הפוסקים גם כן בזה, הרמב"ם וסיעתו סוברים דמשחזר למקומו בתחלה, צריך לברך ברכת המזון [או הפרקה אחרונה כשאכל דבר שחביץ עליו לברך ברכה אחרונה] על האכל שאכל מקדם, ואחר כך יחזור לברך ברכה ראשונה על מה שהוא רוצה לאכל עתה, וזהו המזכר בסעיף א, ושאר פוסקים סוברים דאין צריך לברך רק הפרקה ראשונה על מה שהוא רוצה לאכל, אבל הפרקה אחרונה יוצא במה שמברך אחר אכילה השניה והיה קאי על שניהן, וזהו המזכר בריש הג"ה שבסוף סעיף ב. ולמעשה נקטינן הכל כדעת הפוסקים המוכח בהג"ה. ויתר פרטי הדינים המסתעפים לזה יבאר הכל אם ירצה ה' בתוך הסימן. ועתה נתחיל לבאר את דברי הסימן:

א (א) היתה אוכל בבית זה. ומירי באוכל יחיד דאם אכל ביחד עם עוד אנשים *ונשאר בני חבורתו במקומו, אין צריך לחזור ולברך לכלי עלמא על ידי יציאתו, וכדלקמן בסעיף ב: (ב) והלך וכו'. ואפילו לא נשתהא שם כלל, שמתקף חזר למקומו הראשון, אפילו הכי שנוי מקום מקרי וכדלקמה, וכל שפן אם רוצה לגמר סעודתו במקום השני: (ג) לבית אחר. והוא הדין לחדר אחר, גם כן בכלל שנוי מקום הוא, אם לא שהיה דעתו מתחלה לשנות לחדר אחר, וכדלקמה בהג"ה, עיין שם: (ד) או שהיה אוכל וכו'. אשמועינן בזה, אף על פי שלא פסק מסעודתו כלל, אלא שקראו חברו לדבר עמו דבור בעלמא ויצא לקראתו מפתח ביתו וחזר, הוי כמו שנוי מבית לבית: (ה) לפתח ביתו. רוצה לומר, שיצא חוץ לפתחו, דאם מדבר עמו על הפתח אין זה שנוי מקום: (ו) צריך לברך וכו'. דעל ידי היציאה ממקומו *חשיב כנפסקה סעודתו לגמרי, ומה שאוכל אחר כך *כסעודה אחרת דמיא, ולכן מברך ברכת המזון למפרע והמוציא על להבא:

שער הציזון

ג. כמו שכתב המחבר בסוף סעיף ב: ד. ונרע מהפסח הדעת דאין מציין רק ברכה לכתחלה, דהתם מכל מקום סעודה אחת היא, אבל על ידי שנוי מקום חשיב כסעודה אחרת לגמרי [לבוש]:

קעח א. ומסתברא דהוא הדין אם נשאר בני ביתו מסבין על השלחן גם כן דינא הכי, דהוי בסעיף ב כתב דוקא אם לא הניחו שם אדם או נעקר הקביעות, אחר כך מצאתי שמעיד כן בספר מעשה רוקח: ב. כסף משנה ולבוש והג"ה א: